Dll 7 25. 10 240

مشهور ابرلر مجموعه‌سندن ۵ نچی جزء

ابن تيميه

اثر: رضاء الدين بن فخرالدين.

اورنبورغده «وقت» مطبعه‌سی.
ТИПОГРАФІЯ ГАЗ. „ВАКТЪ" ОРЕНБУРГЪ.
1911.

Татар.
3-7557а

مشهور ایرلر مجموعه‌سندن ۵ نچی جزء

ابن تیمیه

ولادتی ٦٦١ یل ۱۰ ربیع اولده . وفاتی ۷۲۸ یل ۲۰ ذوالقعده‌ده .

اثر: رضاء الدین بن فخرالدین .

ذرینی و کتبی والریاض و وحدتی
اظل کوحشی باحدی الاوانس
یسوف ازهار الربیع تعلة
و یامن فی البیداء شر المجالس
المعری .

ان لم یکن لك عدو فلا خیر فیك ولا
منزلة اسقط من منزلة من لا عدوله .
ابن حزم .

اورنبورغده «وقت» مطبعه‌سی .

ТИПОГРАФІЯ ГАЗ. „ВАКТЪ". ОРЕНБУРГЪ.
1911 .

Из фондов Российской национальной библиотеки

Из фондов Российской национальной библиотеки

بسم الله الرحمن الرحيم

رَبَّنَا عَلَيْكَ تَوَكَّلْنَا وَ اِلَيْكَ اَنَبْنَا وَ اِلَيْكَ الْمَصِيرُ.

مدخل

قرآن شریف و سنت علملرینه خدمت ایدوب بتون عمری بوینچه تعصب و بدعت ایله محاربه ایتمش اسلام عالملرینڭ بری تقی الدین ابن تیمیه اولسه کرك. بو کیمسه حقیقت ایچون قربان و علم یولنده شهید اولغوچیلردندر. اوشبو سببدن «مشهور ایرلر» مجموعه‌سینڭ اوشبو جزئنده بزلر مذکور ابن تیمیه ترجمه‌سینی یازمق اولدق.

بو کونده اسلام دنیاسنده، مسلمانلرنی اسلاف کرام عقیده‌سینه جمع ایتمك، بونڭله برابر مختلف ملتلر ایله الفت و محبت اوزرنده طورمق حقنده سعی ایدوچیلر وار. حقیقی اسلام دینی، الفت و دوستلقغه دشمن اولمادیغی کبی علم و معرفتگه‌ده ضد دگلدر. قرآن شریف هر بر سؤ ملکه‌دن منع ایدوب فضائل اخلاق ایله بیورر، قورومش اعضا قبیلندن اشسز و کوچسز بوش یاتمقدن و باشقه‌لرڭ خزینه‌لرنده اولان شیلرگه کوز تگوب و بورن صوزوب طورمقدن منع أیلر.

اسلام دینی، رهبانیتدن منع ایتمش و: «اوستکده عائله‌ڭنڭ ده حقلری واردر، آنلرنی هم حمایت و رعایت قیلورغه تیوشلی» دیه

Из фондов Российской национальной библиотеки

تعلیم ویرمشدر. اسلام دینینی کامل بیلوب طوتوچی کیمسه‌لرنك ذهنلری صاف، تعصبدن یراق اولورلر و بر بری ایله دوستلقن یاشارلر. اسلام دینی اخروی کمالاتنی کسب ایتمك ایله بیورر، لکن کوچلی ضرورت اولمادیغنده، آدملر اوستنه یوك اولوب طوررغه رضالق ویرماز و مصالح عامه‌گه خدمت ایتمك، اجتماعی معیشتنی اصلاح قیلوب باشقه قوملر ایله برابر یورمکدن منع ایتماز.

ایشته اوشبونك ایچون اگرده مسلمانلر اسلاف کرام وقتنده اولان عقیده و مسلك اطرافینه ییغولسه‌لر آرالرنده اولان مذهب و مسلك تعصبلرندن آزاد اوله‌چقلر و بر بری ایله الفت و آشنالق پیدا قیلدقلری کبی هر بر ملت ایله‌ده بر طوغمه قبیلندن ترکلك ایده‌چکلر. مدنیتنی ترقی ایتدرمك حقنده هم اوز حصه‌لرینه دوشمش قدر سعی ایدوب کندی اکمکلرینی کندیلری تابا آلاچقلردر. بوکونده اولان «اصلاح دینی» مسئله‌سی سلف عقیده‌سی و سلف مسلکی اطرافینه ییغولمق حقنده اجتهاد ایتمکدن عبارتدر.

ابن تیمیه، اوشبو مسلك قهرمانلرینك بری اولدیغی، هندستان و مصر مطبعه‌لری سایه‌سنده اثرلری ایله دنیا طولدیغی مناسبت ایله ترجمه‌سینی یازارغه تیوشلی تابدق. «یبقی الثناء وتنفد الاموال * ولکل وقت دولة و رجال». من ورخ مؤمنا فکأنما احیاه ومن احیی مسلما فکأنما احیی الناس جمیعا.

مقصد .

١

اسم ونسبی . نسبت و وطنی . حران شهری . نشأت وشهرتی . ولادت و وفاتی .

ابن تیمیه‌نڭ اسمی احمد بن عبدالحلیم ابی المحاسن شهاب الدین بن عبدالسلام ابی البرکات مجدالدین بن عبدالله ابی محمد بن الخضر (١) ابی القاسم بن محمد بن الخضر بن علی بن عبدالله اولوب، کنیه‌سی ابوالعباس و لقبی ده تقی الدین، فامیلیه‌سی «ابن تیمیه» در. «حران» شهرنده طوروب کندیسی هم شول شهرده دنیاغه کلدیکندن نسبتی «الحرانی» ایدی. یراق باباسی اولان ابوالقاسم الخضر خاتونی «تیمیه» علم اهلی، زاهده و عابده، فاضله وادیبه بر خاتون اولدیغندن «ابن تیمیه» دیه مشهور اولمشدر. عموما اوشبو فامیلیه‌نڭ مشهور کیمسه‌لری هر بری «ابن تیمیه» دیه معروفلردر.

«حران» (رانڭ تشدیدی ایله) روما تاریخلرنده «قارائه» دیه مذکور اولان ایسکی بر شهردر. «دجله» ایله «فرات» ییلغه‌لری آراسنده الجزیره (بین النهرین – میسوپوتامیه) ده «جلاب» صوی اوستنده اولوب صابئیلرڭ (٢) مرکزلری بیوك معبد

(١) ابن تیمیه ترجمه‌سینی یازوچیلر بو کیمسه‌نی یالڭز «ابوالقاسم» دیه ذکر ایتمشلر ایسه‌ده اسملر و کنیه‌لرنی تصحیح طوغروسنده دقت ایدن قاضی ابن خلکان‌گه متابعت ایدوب بزلر «الخضر» اسمینی ده آرتدردق .

(٢) یولدزلرغه عبادت ایدوچی بر قوم اولوب «سدرا ربا» اسمنده بر کتاب ایله عمل قیلورلر. لسانلری عربی اولوب بوکونده جمله‌سی ٥٠٠٠ قدر جاندر.

Из фондов Российской национальной библиотеки

و بتخانه‌لری اوشبو شهرده اولنور ایدی .

« حران » ، حضرت عمر زماننده عربلر طرفندن فتح ایدلدی . و اسلام شهرلرینڭ بری اولوب اسلام مملکتی اورتالغنده قالدی . صابئیلر زماننده علم چیشمه‌سی اولان بو شهر ، اسلاملر تصرفینه کردیکندن صوڭ هم بر چوق زمانلر علم مرکزی اوله‌رق دوام ایتدی ایسه‌ده آخرده خراب اولدی . صابئیلردن بر چوق حکما و فلاسفه ظاهر اولدیغی کبی اسلاملردن هم بو شهرده بر چوق عالملر ، فاضللر یتشمشدر . عباسی خلیفه‌لر عصرلرنده طب و حکمت کتابلرینی ترجمه ایدوچی ذاتلرڭ اکثری اوشبو شهرگه منسوب عالملر اولمشدر (١).

تاتارلر استیلا ایتدیکلرنده ابن تیمیه فامیلیه‌سی بتون کتابلرینی یوکلاب برکیچه‌ده « حران » شهرینی تاشلاب ٦٦٧ تاریخنده «دمشق» شهرینه هجرت ایتدی . بزم ابن تیمیه‌مز بو وقتده آلتی یاشنده صبی بالا ایدی .

« دمشق » شهرینه کلوب اورنلاشدقلرندن صوڭ ابن تیمیه ، اوقورغه و تحصیل کمالات قیلورغه کرشدی . حفظی قوتلی و غایت ذکی اولدیغندن بونڭ حالینی بیلوچیلر فوق العاده بر آدم اوله‌چغنی کوتارلر ایدی هم شویله اولدی ده . ٢١ یاشنده وقتنده آتاسی وفات ایتدی .

ابن تیمیه ، بتون بتونه علم آدمی اولوب دنیاده اولان لذتی صرف علمدن عبارت ایدی . مسوده‌سز یازمقده اولان تصنیفاتی ، ساعتی ایله خلق آراسینه تارالور ، هر کیم نسخه قیلوب آلور ایچون جان آتوب طوررلر ایدی . مجلسی ، خالص علم مجلسی اولوب ، غیبت ومالایعنی ، فضول ولهو اولماز ایدی ، شول سببلی علم عاشقلری بونڭ مجلسنده اولمقنی غنیمت بیلورلر ایدی .

---

(١) عرب مؤلفلرندن و متفننلرندن اولان ثابت بن قرة الحرانی اوشبو شهرگه منسوب اولان صابئی ایدی .

ابن تیمیه، آتا و آناسینه پك احترام قیلور کندیسی غایت ریاضی و قناعتلی، دنیاغه التفاتسز و علم گه اجتهادلی، حسن خلقلی، شریعت حدودینه رعایتلی ایدی. هر وقت اصولی ایله امر بالمعروف ونهی عن المنکر قیلور، علم ایله اشتغالدن یالقماز، مطالعه‌دن طویماز، بحث و تفتیشسز طورماز ایدی. ۳۰ یاشنده وقتنده ۶۹۱ تاریخنده حج ایدوب کلدی.

خلقلر کوب وقتده اوزلری آراسندن برینڭ تفوق ایتدیکنی تحمل ایده آلمازلر. خصوصا صوڭ عصر اسلاملرنده اوزلرینڭ امثال و تیکدشلرینه حسد و حقد ایتمك، فرصت کلدیکی ایله اذیت و جفا ویرمك عادت حکمینه کرمشدر. اوشبو سببدن اهل اسلام آراسنده بحق کمالات و فضیلت صاحبی اولان ذاتلر، قرینلرینڭ فتنه‌لری آستنده محنت کوروب عمر سوررگه محکوملردر. بو عادتدن ابن تیمیه‌ده قورتلمادی، عصرداشلری بونڭ خلافنده قیام ایتدیلر، کندیسنی و تألیفلرینی خلق کوزندن توشرر ایچون هر بر چاره‌لرگه کردیلر.

دین تاجرلرینڭ عرف و سنتلری معلومدر. جاهللر آراسنده اوزلرینی دینلی کوسترمك، اوشبو سببدن ده اکمکلرینه مای سورتمك قصدی ایله باشقه‌لرینڭ قلبلرینه بورن تورتورلر و ایمانسزلقلرنی اعلان قیلورلر و ایکنچی طرفدن ده سعایت ایلرلر. حسد مرضی، حقد خسته‌لگی ایچون بردن بر دوالر اوشبو شیلردن عبارتدر. اوشبو حاللر حذ والنقطه بالنقطه ابن تیمیه باشینه‌ده کلدیلر.

ابن تیمیه هر نه قدر عقللی بر آدم اولسه‌ده یومشاق کوکللی، خالص و هر کیم ایچون خیرخواه اولدیغندن اوز حقنده اولان مکر و حیله‌لردن خبری اولماز بلکه همیشه تدریس و تألیف ایله اشتغال قیلور، اسلام مملکتلرینڭ تاتارلر طرفندن خرابلق و قتل عاملرگه

Из фондов Российской национальной библиотеки

اوچرادیغینه یاتوب کویوب اوطورر ایدی (۱).

ایشته ابن تیمیه، دین ایچون صوغشوب یوردیکی وقتده دینچی ملالر بونك خلافنه سعی قیلورلر، اثرلرینك تارالمقینه طاقت طوتا آلمازلر، حسد یالقنلرینه صالقنلق ویرمك طمعسی ایله اوزلرینك، مألوف عادتلری موجبنچه سعایت و دانوس قیلوب طوررلر ایدی.

تاتار حادثه‌لری باصلدیغندن صوك حکومت طرفندن ابن تیمیه حبس ایدلدی و محبوس حالنده «دمشق» تورمه‌سنده وفات ایتدی. بو طوغمه‌سی شرف الدین یاننده دفن ایدلمشدر. «برد الله مضجعه و ثراه وجعل الجنة مقره ومثواه».

* * *

ابن تیمیه‌نك ولادتی ٦٦١ (۱۲٦۳) سنه‌سی ربیع اول ۱۰ نچی کون (یانوار آینده) اولوب وفاتی ده ۷۲۸ (۱۳۲۸) سنه‌سی ۲۰ نچی ذوالقعدہ دوشنبه کیچه‌سنك (سنتابرده) ٦۷ یاشنك ایدی. جنازه‌سینه بتون «دمشق» خلقی چیقدیغی. قبرینه اوزاتوب واروچیلرك صان وحسابی اولمادیغی مرویدر. مؤرخلر خبرلرنده مبالغه اولماز ایسه اسلام دنیاسنده خلق کوب اولمق طوغروسنك امتیازلی ایکی جنازه اولوب بری «بغداد» ده احمد ابن حنبل جنازه‌سی و ایکنچیسی ده «دمشق» ده ابن تیمیه جنازه‌سیدر. قبری «مقابر الصوفیه» اسملی اورنده معروفدر.

شایان تعجبدرکه بدعت محاربه‌سی سببندن تورمه‌ده یاتوب وفات اولان ابن تیمیه‌نك تجهیز و تکفینی کندیسی رضا اولمادیغی بدعتدن صاف اولمامشدر. جنازه‌سنده خلقلرك قچقروب آغلامقلری، کیوملرینی

---

(۱) مشهور «شقحب» واقعه‌سنده اهل اسلامنی محاربه‌گه دعوت قیلدی وکندیسی الك آلداغی صفده طوروب صوغشوب یوردی. «جبل لبنان» محاربه‌سنده باشندن آخرینه قدر دوام ایتدی. بو واقعه‌لرده ابن تیمیه‌نك قلچی، قلمی درجه‌سنده کسکین ایدیکی معلوم اولدی.

Из фондов Российской национальной библиотеки

یرتمقلری و غسلدن آرتمش صوینی تبرك قصدی ایله اوز آرالرنده تقسیم ایتمکاری، باشننك اولان تاقیه‌سنی، تبرکلنمك قصدی ایله وارثلرندن الوغ آقچه‌لرغه صاتون آلمقلری، ابن تیمیه رضا اولمیه‌چق بدعتلردن ایدی. «ولو انهم فعلوا ما یوعظون به لکان خیرا لهم».

مقصد.

۲

عائله وفامیلیه‌سی. فامیلیه‌سنده ظهور ایتمش مشهور ذاتلر.

ابن تیمیه اوز عمرنده خاتون آلمامش وجاریه طوتمامش، طبیعی اولاد و ذریاتی ده قالمامشدر. اوشبونك ایچون ابو العلاء المعری نك:

«وارحت اولادی فهم فی نعمة ال * عدم التی فضلت نعیم العاجل»

«ولو انهم ظهروا لعانوا شدة * ترمیهم فی متلفات هواجل»

بیتلرینی اوقوسه حقی وار.

ابن تیمیه‌نك فامیلیه‌سی، عرب قبیله‌لری ایچنده علم و ادب ایله مشهور اولوب بو خانه‌دن هر وقت معروف ذاتلر ظهور ایدوب کلمشلردر. صاحب ترجمه، علم وفضیلتنی، ادب وکمالاتینی «رمیة من غیر رام» قبیلندن دگل بلکه عصبه‌لك طریقی ایله وارث اولانلردندر. آناسی ست النعم بنت عبدوس الحرانیة، گوزل اخلاقلی وایزگو خاتونلردن ایدی. (۷۱۶ نچی ییلنك شوال آینده وفات ایتمشدر).

ابن تیمیه علم اهللرینك سوتلرینی ایموب یتشمش، کمالات اهللرینك کوز اوکلرنده تربیه آلمشدر. بوکا دلیل ایدوب اوشبو فامیلیه‌نك

بعض بر مشهور ذاتلرینی بو یرده یازسـەق ضرر اولماز ، آنلر ایسه بونلردر :

١) **ابو عبد الله محمد بن ابی القاسـم الخضر بن محمد بن الخضر** . فخر الدین دیه لقبلانمش بو ذات ، صاحب ترجمەنك باباسی (١) اولان عبد السلام بن عبد اللهك عمی اولەدر . «حران» شهرنده ٥٤٢ ده دنیاغه کلوب ٦٢١ ده مذکور شهرده وفات ایتدی . «بغداد» شهرینه وارمقله ابو الفتح بن المنی اسملی ذاتدن فقه وشهدة بنت الابری اسملی خاتون ایله ابن المقرب ، ابن البطی دیه معروف ذاتلردن حدیث تحصیل ایتدی . کندیسی معروف عالملردن صانالور ایدی . احمد ابن حنبل مذهبینه مخصوص اولەرق بر مختصر یازوب بو طوغروده اولان فضلنی میدانه قویمش و قرآن شریف اوزرینه بر تفسیرده یازمشدر . سوز سویلرگه ماهر و ملایم اولدیغندن عوام و خواص کندینه محبت ایتمشلر ایدی . «حران» شهرنده وعظ ایله اشتغال ایتدیکندن «الواعظ» دیه مشهور اولدی . هر کون معلوم ساعتده تفسیردن درس اوقونور ایدی . ٦٠٤ ده حجگه واردیغنده « اربل » شهرینه کردی ، اوشبو سببدن « اربل » شهرینه مخصوص بعض تاریخلرده ترجمهٔ حالی یازلمشدر .

ابن نباته خطبەلری روشنده خطبەلری وبر شعر دیوانی واردر . اوشبو :

سلام علیکم مضی مامضی * فراقی لکم لم یکن عن رضا

سـلوا اللیل عنی مذ غبتم * أجفنی بالنوم هـل اغمضا

بیتلری بو ذاتکدر (٢) . اوغلی ابو محمد سیف الدین عبدالغنی هم

---

(١) «قاموس الاعلام» گ بابالرندن دیەچك یرده « اقرباسندن» دیه تعبیری ناقصدر.

(٢) وفیات الاعیان . ج ١ ص ٥١٩٠ .

Из фондов Российской национальной библиотеки

علما زمره‌سندن واعظ وخطیب بر ذات ایدی. ٦٣٩ تاریخنده وفاتدر.

٢) مجد الدین ابو البرکات عبد السلام بن عبد الله . بو کیمسه صاحب ترجمه‌نڭ یاقین باباسی اولوب تخمیناً ٥٩٠ تاریخنده «حران» شهرنڭ دنیاغه کلدی و٦٥٢ تاریخنده وفات ایتدی. قبری «حران»ده‌در. اوزینڭ عمی فخر الدین ابو عبد الله ابن تیمیه حضورنده تحصیل ایتدیکندن صوڭ ابن عمی اولان ابو محمد سیف الدین عبد الغنی ایله برابر «بغداد» شهرینه وارمقله آلتی سنه مقداری تحصیل اوستنڭ اولدی. صوڭره «حران»غه قایتوب تکرار فخر الدین محمد حلقه‌سینه مداومت أیلدی. فقه ایله حدیث فنلرنده ید طولی صاحبی اولوب باشقه فنلرده هم کمالاتی یرنده ایدی. متدین وذکی اولمق ایله شهرت چیقارمشدر. قرآن شریف اوزرینه بر تفسیر یازوب فقه فننده «المحرر» اسمنده بیوك بر اثر تألیف ایتدی. «منتقی الاخبار» نام اثری شوکانی‌نڭ «نیل الاوطار» اسملی شرحی ایله برابر مصرده طبع اولنمشدر.

روایت علم حقنده بیوك عالملردن اجازت آلمش خاتونی وعمی فخر الدین ابو عبد اللهڭ قزی ام البدر اوزندن بر کون مقدم وفات ایتمشدر.

٣) شهاب الدین ابو احمد عبد الحلیم بن عبد السلام . بو ذات، صاحب ترجمه‌نڭ آتاسی اولوب ٦٢٧ ده «حران» ده دنیاغه کلمشیدی. ٦٨٢ ده «دمشق» ده وفات اولوب «قاسیون» ده دفن ایدلدی. بو هم عمرینی تدریس وتألیف ایله اوزدرمش معتبر عالملردن ایسه‌ده اوزینڭ آتاسی ایله اوغلی (صاحب ترجمه) آراسنڭ اولدیغندن شهرتینه بر قدر خلل کلمشدر. الکتریق ایله لامپا اورتاسنده اولان شم نوری، کوزلرگه کورلمیه‌چگی معلوم.

٤) عبد الله شرف الدین بن عبد الحلیم شهاب الدین. صاحب

Из фондов Российской Национальной библиотеки

ترجمه‌نڭ بر طوغمه‌سی اولان بو کیمسه «حران» ده ٦٦٦ ده دنیاغه کلوب ٧٢٧ ده «دمشق» ده وفات ایتدی . عائله‌سی ایله «دمشق»غه کلدیکنده ایمچاك بالاسی ایدی. بو ذات هم الوغ عالملردن اولوب خصوصا فرائض، حساب، هیئت وتاریخ فنلرنده متخصص ایدی. بر قاچ مرتبه حج سفرینه واردی وهروقت برادری، صاحب ترجمه‌مجلسنده اولوب استفاده قیلور ایدی. مناظره‌غه مهارتی سببندن کیم ایله مناظره ایدشور اولسه‌ده غالب کلور ایدی. بونڭ برده حافظ ابن حجر-العسقلانی حضرتلرینه اجازت ویرمش وکندیسی مشهور اکابردن اجازت آلمش زینب اسمنده بر قزی وار ایدی. مزبوره هم ٧٩٩ تاریخنده وفاتدر.

مقصد .

٣

تربیه وتحصیلی. علم وفضیلتی. ذکاوت و حفظی. جسارت ادبیه‌سی و اجتهادی. اخلاق و طبیعتی. قیافت ومعیشتی.

ابن تیمیه، «دمشق» شهرینه کلدیکلرندن صوڭ تحصیل‌گه کرشوب محبت و غیرت اوزرنده دوام ایتدی. ذکاوتی و استعدادی سایه‌سنده دقیق علملر بیلورگه موفق اولدی. استاذ و شیخلری سلامت اوله طوروب یاب یاش حالنچه علم و فضل ایله شهرتی چیقدی. کتب سته و مسندلرنی بر قاچ مرتبه اوقودی و باشقه‌لرغه اوقوتدی. تفسیر ایله مشغول اولوب، مرتب اولماسه‌ده کوب سوره و کوب آیتلرگه تفسیر یازدی. اوزندن مقدم یازلمش تفسیرلرده اولان یك کوب خطالرنی

Из фондов Российской национальной библиотеки

میدانغه قویدی. پك یاش حالنچه سیبویه «کتاب» نی (۱) تمام دقت ایله اوقوب چیقدی. اصول فقه، فرائض، حساب، جبر مقابله؛ کلام و فلسفه فنلرنده مهارت تحصیل قیلدی. فتوی ویررگه باشلادیغنده یکرمی یاش طولمامش ایدی. علم مجلسلرینه یورر، بحثلرگه اشتراك أیلر فقط مناظره وقتنده کندیسینه هیچ کیم غالب اوله آلماز ایدی. معلوماتی شول قدر واسع ایدی که چیت مذهبلرگه تابع آدملر ایله مناظره گه کرشدیکلرنده آنلر طرفندن تقریر قیلورغه کرشوب آنلرك کوکللرینه کلمامش و قولاقلری ایشتمامش شیلرنی کندینك ضررینه سویلر وصوکره اوز طرفندن مناسب جوابلرنی ویرر ایدی.

ابن تیمیه‌نك حدیث علمنده الك ایلك حفظ ایتمش کتابی امام حمیدی تألیفی اولان «الجمع بین الصحیحین» اولمشدر. حدیث علمینه شول مرتبه اطلاع کسب ایتمش ایدی که، راویلرك طبقه‌لرینی، اسناد لرك عالی وسافللرینی، روایتلرك صحیح وسقیملرینی بیلور، متنلرنی حفظندن اوقور و نه کبی بر مسئله چیقدی ایسه‌ده استدلال مقامنده بر قاچ حدیث شریف ایراد قیلور ایدی. حدیث علمینی لازم درجه ده احاطه ایتمك احتمال‌که آدم بالالرینه میسر ده اولمامشدر، شویله ایسه‌ده ابن تیمیه‌نك مهارتی عادت طشنده اولوب حتی که عصرداشلری بوکا تعجب ایدر و: «کل حدیث لایعرفه ابن تیمیة فهو لیس بحدیث» دیبور اولمشلردر. ابن تیمیه‌نك کتاب و سنت علملرنده اولان کمالاتینی تعریف مقامنده الوغ مؤلفلردن بری: «باشقه‌لر قاشیق ایله ایچمکده اولان شیلرنی ابن تیمیه چومچ ایله ایچار و باشقه‌لرك اینه کوزندن کوردیکلرینی ابن تیمیه، زور ترزه‌دن کورر ایدی» دیبور.

ابن تیمیه‌نك محفوظاتی آدم اشانرلق درجه‌دن اوستون اولوب

(۱) «کتاب»، امام سیبویه طرفندن تألیف ایدلمش بیوك براثرگه علم شخصیدر. کتبخانه‌مزده اولان مطبوع نسخه‌سینك ایکی جلدی ۹۲۲ صفحه‌دن عبارتدر.

Из фондов Российской Национальной библиотеки

حفظ أيلمش شيلرينى اونوتديغى يك نادر اولور ايدى. «اسكندريه» تورمه‌سنده ياتديغنده، «سبته» حاكمينڭ روايت علم‌طوغروسنده اجازت صوراب يازمش مكتوبنه قارشو ، ياننده هيچ كتاب و دفتر اولماديغى حالده اون كاغددن عبارت بر اجازت نامه يازوب استاذلرينڭ و وشيخلرينڭ اسم و لقبلرينى ، كنيه و شهرتلرينى تماما كوڭلندن بيان أيلمشدر.

فقه ومذهب خلافلرينى ، أصحاب كرام وتابعين فتوالرينى بيلمكده واسلامده ظاهر اولان دينى فرقه‌لرڭ مسلكلرى ايله آشنا اولمقده اوز عصرنده ابن تيميه‌نڭ نظيرى كورلمامشدر.

ابن تيميه‌ده اولان جسارت ادبيه آنچق دنيادن منقطع اولوب الله‌تعالى‌دن باشقه‌لردن قورقمامش ذاتلرده‌گنه تابلنور. ابن تيميه، قورقو وقاوشاونڭ نه ايديكنى بيلماز، انسانلرنڭ سوزلرينه التفات ايتماز ، باشقه برينڭ خاطرى ايچون اوز بيلديكنى فدا قيلماز ، حاسد و حاقدلرينڭ حركتلرينه اهميت ويرماز ، امر بالمعروف ونهى عن المنكردن باشقه ايله اشى اولماز ايدى. دستورلى حكومتلرڭ حاكملرينه ومحكمه‌لرينه دگل، بلكه أوزلرينى «لايسئل عما يفعل» منصبنه لائق كورمكده اولان مستبد اسلام حاكملرى حضورينه نچه مرتبه‌لر جوابغه چاقرلدى و نچه مرتبه‌لر زندانلرغه تاشلاندى و نچه مرتبه‌لر عصردشلرى بالاتفاق، اوستنه هجوم ايتديلر؛ اوشبو حاللر ابن تيميه‌گه تأثير ايتمادى و «نمه لازم!» ديديكى ايشدلمادى. زندانده وقتنده، ياننده اولان قلم وقاره‌لرينى آلدقلرنده كومر وقورملر ايله تورمه ديوارينه يازديغى مرويدر.

حبسخانه‌ده وقتنده: «فلان سوزلرڭنى كيرو آلور اولسه‌ك تورمه‌دن چيقارلورسين، يوقسه دشمنلرڭ حاسدلرڭ سنى اولدرتمك حقنده سعى ايده‌لر» ديه سلطان اسمندن كروب آيتوچى مأمورگه : «بن ، حق

Из фондов Российской национальной библиотеки

دیه بیلدیکم عقیده‌دن و کتاب سنت ایله ثابت اولان مذهب‌دن ـ تورمه‌دن قورتلور ایچون ـ قایتاچق وسوزمنی‌ده کیرو آلاچق ونفاق کوستره‌چك آدم دگلم ، حق سبحانه وتعالی‌دن باشقه هیچ کیمدن خوفم یوق، بنم قاشمده ایرته‌گه اولمك ایله بو کون اولمك وطبیعی اولم ایله کشی قولندن اوتمك آراسنده آیرمه یوق!» دیه رد جوابی ویرمشدر.

مغول سر عسکرلری و تاتار خانلری حضورینه ایلچی صفتی ایله واررغه خلقلرك جسارتلری یتمادیکنده ابن تیمیه کندیسی طلب قیلوب سر عسکر قوتلوغ شاه، بولای یانلرینه واردی و ایکنچی مرتبه غازان حضورینه کتدی. ماجرانك دهشتلی اولدیغنی تصویر ایرنده شهاب الدین ابو العباس احمد بن فضل‌الله : « جلس الشیخ (ابن تیمیه) الی السلطان محمود غازان حیث تجم الاسد فی اجامها وتسقط القلوب دواخل اجسامها وتجد النار فتورا فی ضرمها والسیوف فرقا فی قرمها خوفا من ذلك السبع المغتال و النمروذ المحتال و الاجل الذی لا یدفع بحیلة محتال فجلس (ابن تیمیه) الیه واومی بیده الی صدره وواجهه ودرأ فی نحره وطلب منه الدعاء فرفع یدیه و دعا دعاء منصف اکثره علیه (علی غازان) وغازان یؤمن علی دعائه» دیور. (۱) .

قوتلوغ بك اسملی حاکم ، خلقلرغه ظلم وجبر قیلوب جفالادیغنده امر بالمعروف ایدر ایچون ابن تیمیه بونك حضورینه وارمش. حاکم ایسه تحقیر ایتمك قصدی ایله : « الوغ آدم وعالم اولدیغکز ایچون مجلسکزگه واروب مشرف اولمق قصدنده بوریدر ایدم ، شمدی اوزکز کلدیکز» دیدیکنده ابن تیمیه : «موسی پیغمبر بندن یخشی وفرعون‌ده سندن اوصال‌ایدی ومع‌ذلك موسی پیغمبر فرعون حضورینه کونینه اوچار مرتبه واروب ایمان‌غه دعوت قیلور ایدی» دیه مقابله‌ایلمشدر (۲).

(۱) تتمة المختصر. ج ۲ ص ۲۸۸ .

(۲) فوات الوفیات. ج ۱ ص ٤۲ .

Из фондов Российской национальной библиотеки

ابن تیمیه ، کتاب وسنت علملرینه نصرت ویرر ، بدعت اهلینی وکلام طائفه‌سینی سوماز ، بونلرك مسلکلرینك شریعت مقصدندن منحرف ایدیکن توشندروب خلقلرغه سویلر وبونك ایچون عقلی ونقلی دلیللر کتورر ایدی . اوشبو سببدن کندیسی حقنده پك کوچلی خصملر ظاهر اولدی وکوب اذا و فلا کتلر کوردی . فقط آز اولسه‌ده دنیاده حقلق طرفنده‌ده بر طائفه اولوب طورر . ابن تیمیه‌نك بو عملنی قرآن وسنت اهللری تقدیر ایتدیلر ، سلف سنتنی احیا قیلدیغی ایچون خیر دعا و ثنا أیلر اولدیلر .

ابن تیمیه عصرنده «فلوط» اسملی بیلغه‌ده عوام طرفندن مقدس اعتقاد قیلنمش بر تاش اولوب مسلمانلر شونك زیارتینه یوررلر ، قربانلر چالوب مجاورلر صیلارلر ، نذرلر قیلوب اوستنه یاتوب آغلارلر ومقصودلرینی صوررلر ایدی . بویله اشلرك اسلام شریعتنده درست اولمادیغی حقنده ابن تیمیه کوب نصیحت و وعظلر ایدوب قارادی ایسه‌ده خرافات عاشقی اولان عوام وشخصی منفعتلرینی صاقلاوچی خواص ایچون بو شیلرك تأثیری اولمادی و گوزل نتیجه ویرمادی . بناء علیه کونلرك برنده اوزینك شاگردلرینی ایارتوب واروب تاشنی توزان اورنینه تندی واورنینك علامتلرینی بتروب بیلگوسز حالده قالدردی واوشبو عملی ایله شول یرده اولان اهل اسلامنی شرك بلاسندن قوتقاررغه سبب بولدی .

***

ابن تیمیه ، آق یوزلی ، اورتا بویلی ، قاره توکلی ، صقالنده آق بورتکلری آز ، ساچی قولاق یومشاقلرینه قدر یتو ، اوتکن کوزلی ، ایکی باشلری کیك وغایت کور تاوشلی ، فصیح سوزلی ایدی . نه طوغری کلسه شونی کیار ونه تابولسه شونی آشاب قناعت قیلور ، فقط کشی کوزی توشارلك کیوملردن صاقلانور ایدی .

اخلاقی گوزل وعالی طبیعتلی اولوب کندیسینه الڭ قاتیغ صورتده دشمنلق ایدوچیلردن‌ده انتقام قصدنده اولمامش ، طعن وتشنیعلرینه مقابله ایتمامش ، حتی حقلرنده شکایت یوللو اولسون سوز سویلمامش، بلکه بالعکس : «آنلر، اوزلرینڭ درست یولده ایدیکلرینی اعتقاد ایتد۔ یکلری سببندن بویله حاللر ایله مبتلا اولدیلر، اوشــبو جهتدن آنلر معذورلردر» دیه جمله‌سینی عفو ایتمش ، کندینه دشمنلق ایدوچیلردن صدرالدین الوکیل (ابن المرحل)ڭ وفات خبرینی ایشتدیکنده: «احسن الله عزاء المسلمین فیك یا صدرالدین ! » دیمشدر (١) .

پیغمبرلردن باشقه کیمسه‌لرده بو درجه‌ده علوجنابلق اوله‌چغنی احتمال‌که استبعاد ایدوچیلر اولور. فقط الله تعالی حضرتی بعض بر آدملر قلبلرینه شول درجه‌ده مهربانلق ومرحمت صالورکه بتون عمر لری بوینچه مسخره و استهزالر آســتنده طوردقلری حالده مقابله بالمثل ایده‌چك برده، حتی حقلرنده الله تعالی حضرتینه‌ده شکایت ایتمازلر و «انا عندالمنکسرة قلوبهم» تحتنه داخل اولمق امیدی ایله اولسه کرك کوندن کون اوزلرنده مسکنت آرتدررلر. اوشبو ذاتلردن بعض برلرینی کورمك اوزمزگه هم نصیب اولدیغندن ابن تیمیه حقنده استبعادمز یوقدر.

ابن تیمیه ، اوزینڭ بر طوغمه برادرینڭ تربیه‌سنده عمر سوردی. مفتیلك وقاضیلق کبی حکومت منصبلرینه کرمادی ، امیر و مأمورلر تیره‌سنده یورمادی، اغنیا ودنیا اهللرینه مداراه وبصبصه قیلمادی، وقف ماللرغه ناظر ویتیملرگه وصی ومتولی اولمادی ، وقف وخزینه ماللرندن اوشنداق امیر و مأمورلردن بر آقچه اولسون قبول ایتمادی ، بلکه بتون شغلی و بتون راحتی علم ایله اشتغالدن عبارت اولوب شوندن باشقه شیلردن لذت آلماز، بر ساعت عمرینی تلف ایتماز ، بوش وقتی اولدی ایسه قرآن شریف اوقور ایدی .

(١) فوات الوفیات . ج ٢ ص ٢٥٣ .

وفات اولدیغنده بتون میراثی کتابلری ایله علمندن عبارت اولوب شوندن غیری هیچ بر نرسه‌سی قالمامشدر.

«لقد علم الاقوام لوان حاتما * اراد شراء المال کان له وفر».

مقصد

٤

استاذ و شاگردلری. وفاتی صوکنده سویلانمش مرثیه‌لر.

ابن تیمیه، اوزینڭ آتاسی عبدالحلیم حضورنده اوقورغه باشلاب صوکره اوشبو کیمسه‌لر حضورنده استفاده ایتمشدر: شمس‌الدین ابو عبدالله محمد بن عبدالقوی‌الحنبلی، ابن‌المنجا زین‌الدین، ابن عساکر مجدالدین، ابن ابی‌الیسر، کمال بن عبد، قاضی ابن عطاء شمس‌الدین الحنفی، ابن‌الصیرفی، نجیب‌المقداد، ابن ابی‌الخیر، ابن علان، ابوبکر الهروی، کمال عبدالرحیم، فخرالدین ابن البخاری، ابن شیبان، شرف بن‌القواس، زینب بنت مکی و غیرلر. ایکیوزدن زیاده استاذدن اوقودیغی مرویدر (١).

ابو حنیفه حضرتلرینڭ ابو یوسف ایله محمد بن الحسن شیبانیدن باشقه هیچ بر اثری قالمامش اولسه ایدی، اسمینی رحمت ایله یاد ایتدرر و فضلینی‌ده یراقی و یاقینلرغه تانتدرر ایچون، مذکور ایکی ذات کفایت ایتمش اولور ایدی. شیخ جمال‌الدین افغانی حضرتلرینڭ دنیاده قالدرمش بیوك اثری مصر مفتیسی محمد عبده حضرتلریدر.

(١) فوات‌الوفیات. ج ١ ص ٣٥.

«محمد عبده كبى عاليجناب، متفكر و عقللى بر ذات يتشدرمش كيمسه ايچون باشقه اثرلرگه كوب احتياج يوق. زيرا بونك درجه‌سنده فائده‌لى بر اثر قالدرمق ينگل دگلدر» ديورلر. اوشبو قبيلدن ابن تيميه‌نك، ابن القيم الجوزيه‌دن باشقه هيچ بر شاگردى اولمامش و بر صحيفه تأليفى قالمامش اولسه ايدى فضيلت يوزندن شول بر شاگردى كفايت قيلمش اولور ايدى. لكن مشار اليه حضرتلرينك صانسز تأليفى قالديغى كبى، عصر و ولايتلرينك نخبه‌لرندن معدود برچوق شاگردى‌ده قالمشدر. مثال ايچون اوچ دورت عددينك اسملرينى بو يرده آيروم صورتده ذكر ايده‌چكمز:

١) ابن قدامه. (شمس الدين ابو عبدالله محمد بن احمد بن عبدالهادى الحنبلى. ٧٤٤ده وفات) بو ذات، صاحب ترجمه‌نك مستثنى شاگردلرندن اولوب تأليفى كوب ايدى، فقط ياشلگنده وفات اولديغندن مسوده حاللرنده قالوب تلف اولديلر. وفات وقتنده آنچق ٣٨ ياشلرنده ايدى.

٢) ابن القيم الجوزية. (شمس الدين ابو عبدالله محمد بن ابى بكر بن ايوب الدمشقى الحنبلى ٧٥١ده وفات). استاذينه ملازمت أيلديكندن برلكده حبس ايدلدى. وفات وقتنده ياشى ٥٩ده اولوب قبرى «دمشق» شهرنده‌در.

٣) ابن كثير. (عماد الدين اسماعيل بن عمر البصرى الشافعى. ٧٧٤ده وفات). قبرى «دمشق» ده شيخى ابن تيميه ياننده‌در. حافظ ابن حجر العسقلانى بونك شاگردى ايدى (١).

٤) ابن مفلح. (شمس الدين ابو عبدالله محمد بن مفلح المقدس

(١) بوكيمسه ترجمه‌سى «قاموس الاعلام» ده ابوالفدا ايله خلط ايدلوب يازلمش و شونك سببندن زور ياگلشلق واقع اولمشدر. «كتب سته و مؤلفلرى» نام اثرگه مراجعت اولنه‌در.

الحنبلی. ۷٦۳ده وفات). عفیف و زاهد، مناظر و متدین بر ذات اولدیغی مرویدر. شیخی ابن تیمیه هر وقت بوکّا: «سن مفلحك اوغلی دگل، بلکه اوزك ــ مفلح ــ سین» دییور اولمشدر.

۵) ابن المنجا. (شرف الدین ابو عبدالله محمد بن المنجا التنوخی الدمشقی الحنبلی. ۷۲٤ده وفات). سفر و حضرنده ابن تیمیه یانندن آیرلمادیغی و نهایت درجه‌ده متقی، سنت ایله عامل اولدیغی مرویدر.

٦) ذهبی. (شمس الدین ابو عبدالله محمد بن عثمان بن قایماز الذهبی. ۷۴۸ده وفات). مشهور عالملردن، جرح و تعدیل حقنده یدطولی صاحبی اولان ذاتلردندر.

۷) عماد الدین الواسطی. (احمد بن ابراهیم الشافعی الحنبلی. ۷۰۱ده وفات). ابن تیمیه‌دن تحصیل ایتدیکندن صوڭ شافعی مذهبندن حنبلی مذهبکه کوچدی. زاهد و صوفی اولدیغی سببلی بو کیمسه‌گه شیخی ابن تیمیه «جنید الوقت» دییور ایدی.

***

ابن تیمیه وفات اولدیغنده پك کوب آدملر اوزون اوزون مرثیه‌لر سویله‌مشلردر. کتبخانه‌مزده اوشبو ذاتلرڭ مرثیه‌لری وار: حافظ ذهبی، ابن فضل الله العمری، ابن الوردی، محمد العرافی الجزری، علاء الدین بن غنام، محمود ابن الاثیر الحلبی، زین الدین عمر بن الحسام الشبیلی، ابن الحصری، شهاب الدین احمد بن عبد الکریم بن انوشروان التبریزی الحنفی، برهان الدین ولد شهاب الدین التبریزی، تقی الدین محمود بن علی الوقوقی البغدادی المحدث.

اگرده اوشبو مرثیه‌لر بر یرگه ییغولاچق اولسه تخمینا ایکیوز بیتلك بر کتاب اولور ایدی؛ اورن آزلغی سببندن نمونه اولور قدر اولسون بونده کوچرمك ممکن اولمادی.

مقصد .

٥

عقیده‌سی . مسلك و مذهبی . سویله‌مش شعرلری .

ابن تیمیه‌نك عقیده‌سی اوزینك اثرلرنده مذکور و بو اثرلردن کوبلری‌ده مطبوعدر . شونك ایچون بو طوغروده اوزون بحث ایدرگه حاجت یوق . توبانده اولان بیتلرنی ابن تیمیه کندی عقیده‌سی حقنده سویلمشدر :

یاسائلی عن مذهبی وعقیدتی * رزق الهدی من للهدایة یسأل
اسمع کلام محقق فی قوله * لا ینثنی عنه ولا یتبدل
حب الصحابة کلهم لی مذهب * و مودة القربی بها اتوسل
ولکلهم قدر وفضل ساطع * لکنما الصدیق منهم افضل
واقول فی القرآن ماجاءت به * آیاته فهو القدیم المنزل
وجمیع آیات الصفات امرها * حقا کما نقل الطراز الاول
وارد عهدتها الی نقالها * واصونها عن کل ما یتخیل
قبح لمن نبذ القرآن وراءه * واذا استدل یقول قال الاخطل (۱)
والمؤمنون یرون حقا ربهم * والی السماء بغیر کیف ینزل
واقر بالمیزان والحوض الذی * ارجو بانی منه ریا انهل
وکذا الصراط یمد فوق جهنم * فهو حد ناج و آخر مهمل
والنار یصلاها الشقی بحکمة * وکذا التقی الی الجنان سیدخل
ولکل حی عاقل فی قبره * عمل یقارنه هناك ویسئل

(۱) مراده قول الاخطل : « ان الکلام لفی الفؤاد وانما * جعل اللسان علی الفؤاد دلیلا » .

هذا اعتقاد الشافعی ومالك * وابی حنیفة ثم احمد ینقل
فان اتبعت سبیلهم فموفق * وان ابتدعت فما علیك معوّل

ابن تیمیه‌نڭ مسلکی ذات و صفات حقنده اولان آیات و صحیح حدیثلرنی بلا کیف ولاتمثیل اولمق شرطی ایله ، تأویلسز و تحریفسز اوله‌رق ظاهرنچه یورتمکدر.

«العقیدة الواسطیة» ده دیور : «ومن الایمان بالله الایمان بما وصف به نفسه فی کتابه وبما وصفه به رسوله محمد صلی الله علیه وسلم من غیر تحریف ولا تعطیل ومن غیر تکییف ولا تمثیل بل یؤمنون بان الله لیس کمثله شئ وهو السمیع البصیر فلا ینفون عنه ما وصف به نفسه ولا یحرفون الکلم عن مواضعه و(لا) یلحدون فی اسماء الله وآیاته ولا یمثلون صفاته بصفات خلقه لانه سبحانه لاسمی له ولا کفؤ له ولا ندله ولا یقاس بخلقه سبحانه وتعالی فانه سبحانه اعلم بنفسه وبغیره واصدق قیلا واحسن حدیثا من خلقه. ثم رسله صادقون مصدوقون بخلاف الذین یقولون علیه مالا یعلمون» .

ابن تیمیه فامیلیه‌سی عموما احمد ابن حنبل حضرتلری مذهبنده اولدقلرندن صاحب ترجمه هم مذکور مذهبکه منسوبدر . مع ما فیه صوڭ عمرلرنده مذهبکه موافقتنی رعایت ایتماز بلکه اوز قاشنده معتبر اولان دلیللرگه بنا قیلوب فتوی ویرر ایدی ، زیرا مجتهد مطلق ایچون لازم اولان شرطلر کندیسنده موجود ایدی ، دیورلر.

ابن تیمیه شعر سویلرگه مقتدر عرب عالملرندن ایسه‌ده سویلامش شعرلری آزدر. ذاتا حدیث وتفسیر عالملرینڭ شعرگه اهمیت ویره‌کلری پك نادر کورلور.

Из фондов Российской национальной библиотеки

مقصد
٦
تألیفلری.

ابن تیمیه، کوب تألیف ایدن عالملردن اولوب اثرلری عموما دیورلك کتاب وسنتکه نصرت ویرمك، بدعتنی انکار أیلمك حقنده لردر. اوچیوز عدد مقدارنده تألیفنی صاناماشلردر. کتابلرینی مسوده سز وکوبسنیده ارتجالا یازدیغی روایت ایدلنور. اوشبو سبب ایچون اولسه کرك بر بحث کوب یرده تکرار ایدلنور. اتفاقیغنه اولماسه سجع وطباق، اختصار وتأنق کبی شیلرگه اعتبار ایدلمادیکی کورلور. بو جهتدن اثرلری متقدمین تألیفلرینه اوخشار. اسلوبی گوزل، عبارتلری چیغشلی، افادهسی کامل اولدیغندن اثرلرینی تاغ باشندن آتلوب توشکده اولان الوغ چیشمهگه تشبیه ایتمك اورنلیدر.

مشهور صحیحلردن، مسند و سننلردن صوڭ لذت ایله مطالعه ایدلنهچك اثرلر بوننك تألیفلری اولسه کرك. بزم تجربهمز شویلهدر. تجربهده خطاده اولور صوابده، اوزیننك تجربهسینهکوره سوز سویلهمش کیمسه ملامت ایدلماز.

تألیف طوغروسنده ابن تیمیه ایله سیوطی بر برینه تمام نقیضلر اولسهلر کرك. سیوطی، بتون عمرینی باشقهلرننك کتابلرینی قسقارتوب اوزایتوب واوزگرتوب، چوبلاب ومختلف اثرلرنی برگه ییغوب کچردیکی حالده ابن تیمیه پك کوب سیوطیلر ایچون چوبلرگه یتارلك سرمایه قالدرمشدر.

«دمشق» کتبخانهلری خصوصنده یازلمش بر فهرستکه کوره، ابن تیمیه اثرلرندن پك کوبلر بونده صاقلانمقده اولوب حتی آراده کندی

قلمی ایله یازلمش خیلی اثر واردر. صوڭ یکرمی ییل ایچنده ابن تیمیه نڭ تصنیفاتی نشر اولنورغه باشلاندیغندن بو اثرلرگه دنیانڭ کوزی توشدیکی واهمیت ویرلورگه باشلاندیغی آڭلاشلور.

ابن تیمیه‌نڭ بتون اثرلرینڭ اسملرین یازمق کوب اورن آلاچقدر. شونڭ ایچون مطبوعلرندن مشهورلرینی بو یرده یازاچقمز:

اقتضاء الصراط المستقیم فی الرد علی اصحاب الجحیم. الایمان. بیان موافقة صریح المعقول لصحیح المنقول. تفسیر سورة الاخلاص. تفسیر المعوذتین. جواب اهل الایمان بتحقیق ما اخبر به رسول الرحمن من ان قل هو الله احد تعدل ثلث القرآن. الجواب الصحیح لمن بدل دین المسیح. الجوامع فی السیاسة الالهیة والایات النبویة. رسالة تنوع العبادات. رسالة العبودیة. رسالة فی الرد علی النصیریة. رسالة زیارة القبور. رفع الملام عن الائمة الاعلام. فتاوی ابن تیمیه. منهاج السنة النبویة فی نقض کلام الشیعة والقدریة (دورت جلد).

***

ابن تیمیه شاگردلرندن ابن مری شهاب‌الدین طرفندن اوزینڭ شریکلرینه ابن تیمیه حقنده تعزیه ایدوب یازمش اوزون بر مکتوبی معتبر «المنار» مجله‌سنده کورلدی (ج ١٠ ص ٦١٦). بو مکتوبده ابن تیمیه اثرلرینه دائر بر فقره وار. شونی ایسه انتخاب ایدوب بو یرده کوچرمکنی مناسب کوردك.

ابن مری دییور:

«ای اخوان! شمدی بزم وظیفه‌مز محترم استاذمزڭ آثارینی جمع ایتمك ونسخه‌لرینی کوبایتوب اهل اسلام آراسینه نشر أیلمکدر. بو اثرلرده نه قدر تکرارلر اولسه‌ده اولسون، اصلا اختصار قیلنماسونلر، بلکه اوز قلمی ایله نیچوك یازلمشلر ایسه شویله نقل اولنسونلر وهر بری مقابله قیلنوب درستلانسونلر. جمله‌مز بر اتفاق ایله حرکت ایتسه‌ك

انشاء الله اوشبو خدمتنی یرینه کتوررمز . بو یولده نه قدر عمر و نه قدر بایلق صرف ایدر اولسه‌ق ده الله تعالی قاشنده ضایع اولماز . بو کونده شیخ ابو عبدالله (ابن القیم الجوزیة) نڭ سلامتلگنی غنیمت بیلوگز و بو یولده آنی رهبر طوتوب هر برگز آنڭ خدمتنه حاضر اولڭز. محترم استاذمز ـ الرد علی عقائد الفلاسفة ـ اسمنده بر کتاب یازمش ایدی . بن شونی اوز قلمم ایله تمام نقل ایدوب آلمشیدم . بو کتاب شمدی تارالمشدر. تورلی کراسه‌لری (فورمه‌لری) تورلی آدملر قولنده . الڭ ایلك خدمت اوله‌رق بونی بر یرگه ییغوب مکمل برکتاب روشنه کتورگز. بو کتاب نظیرسز بر اثردر. فلاسفه دلیللرینی جرح ایتمك طوغروسنده بونڭ قدر شفالی بر کتاب کورلماز . محترم استاذمزڭ جمله اثرلرینی ییغوب میدانغه چیقارر اولسه‌ق اسلام ملتی ایچون الوغ خدمت ایتمش و بیوك بر علم خزینه‌سی قالدرمش اولورمز . بو اثرلر اسلاف کرام عقیده‌سینی ایسته‌وچیلر ایچون یول باشچیسی و کتاب تألیف ایدوچیلر ایچون انابتلی مرجع اولور. معلومگزدرکه احمد ابن حنبل حضرتلری اوزی سلامت وقتنده اوزینڭ سوزلرینی جمع ایتمکدن منع أیلر ایدی اما وفات ایتدیکندن صوڭ شاگردلری بونڭ سوزلرینی و علمینی جمع و تشهیر قیلدیلر، سلف اثرلرینڭ نشر ایدلمکینه سبب اولدیلر . ایمدی سزلرده احمد ابن حنبل شاگردلری یولندن یورر اولسه‌گز گوزل بر اش اولور. بخاری رضی الله عنه شهردن قوغولدی، مردود و مطرود اولدی، فقط بونڭ برابرینه الله تعالی آنڭ کوڭلینه خطور ایتمادیکی و خیالینه کروب چیقمادیغی روش ایله کتابینڭ درجه‌سینی یوقاری کوتاردی ، بخاری کتابی بتون سنت کتابلرینڭ اوستنده در. بزلر استاذمز تألیفلری حقنده بویله بر امیده‌مز ، انشاء الله امیدمز یرینه کلسه کرك . زیرا بتون قصدی ، باطل و بدعتنی رد قیلمق سلف طریقینه و سنت که

نصرت ویرمك ایدی، بوندن باشقه ، اثرلری تحقیق ایله یازلدیغندن و هر بر سوزی اصل و دلیل گه مبنی اولدیغندن ، غیر آدملرك تألیفلرندن ممتازدر» .

مقصد

٧

اختیار ایتمش اولان بعض مسئله‌سی .

انسانلرك فضیلت و الوغلقلری ظاهری صورت و سیرتلرینه کوره دگل بلکه عمللرینه ، اعتقاد و فکرلرینه کوره‌در. شونك ایچون بر کیمسه ترجمهٔ حالی یازلدیغنده عقیده و عمللرینه عائد اولان مهم شیلری سویلنماز ایسه مذکور ترجمهٔ حال ناقص قالور، آنی ترتیب ایدوچی ده کندی وظیفه‌سینی ایفا ایتمش عد اولنماز. اوشبو حکمت ایچون بزلر بو بابده ابن تیمیه طرفندن اختیار ایدلمش مسئله‌لردن مهملرینی، کرك منفرد اولسون و کرك طرفدار و سلفلری اولسون، بو یرده مختصر صورتده سویله‌ب اوته‌چکمز . بو طوغروده مأخذمز ایسه کندینك، کتبخانه‌مزده اولان اثرلریدر. ابن تیمیه، بونده ذکر ایده‌چك شیلر حقنده اذیت وجفا کورمش و شونلر حقنده شهرت کسب ایدوب درجه‌سی تقدیر ایدلمش و حفاظ اسلام جمله‌سندن صانالورغه مستحق اولمشدر . مسئله‌لر ایله کما ینبغی آشنا اولمقنی آرزو ایدوچیلر طوغریدن طوغری اوزینك اثرلرینه مراجعت ایدرلر. کتاب اوزون اولماسون ایچون بزلر آنچق نمونه‌لرگنه

یازاچقمز. «یکفی من القلادة ما احاط بالعنق».

ابن تیمیه‌نڭ طوتمش مسلکی ایسه دینی اشلرنی یالکز عصر سعادتده دستور اولان کیفیتده طوتمقدن عبارت اولوب، شونلره بر شی آرتدرمق و قوشمق حقنده هیچ کیمڭ حقی یوق، انسانلر اوز بیلدیکلری ایله دین توزومکلری سماوی شریعتکه جنایتدر، دیبور. بونده یازلاچق شیلر هر بری اوشبو اصل اوزرینه بنا ایدلنورلر.

۱) توحید. توحید حقنده ابن تیمیه دیبور:

اسلام دینینڭ اصلی «توحید» دن عبارت اولوب، الله تعالی رسوللرینی اوشبوڭا دعوت ایچون یبارمش و شوندن باشقه‌نی قبول ایتمیه‌چکن بیان بیورمشدر. توحید ایسه یالکز الله تعالی‌نی بارهم‌ده بتون عالمنی خالق دیه اعتقاد ایتمك ایله گنه اولماز. مکه مشرکلری‌ده الله تعالی‌نی بار هم‌ده خالق السماوات والارض دیه اعتقاد قیلورلر حتی اوزلرینڭ الاهلرینی مخلوق دیه بیلورلر ایدی. بلکه توحید، بونلر ایله برابر عبادتنی آڭاغنه حصر ایتمك و الوهیتگه خاص شیلرده آڭا هیچ کیمنی شریك ایتمازسزلکدن عبارتدر. الوهیت خواصندن اولان شیلرده خالق ایله مخلوقنی بر درجه‌گه قویوچی کیمسه اسلامدن آیرلور. اسلام دینی ایکی اصلدن عبارتدر. بری ایسه شهادت کلمه‌سینی اقرار و تصدیق هم‌ده شونڭ مضمونینی تحقیق ایتمکدر. ایکنچیسی رسول اکرم تعلیم‌ایتدیکی روش‌ایله الله تعالی‌گه عبادت قیلوب بونده هیچ بر مخلوقنی شریك ایتمامکدر. دعا، عبادت جمله‌سندن اولدیغی ایچون الله تعالی‌گه خاص اولورغه تیوشلی. اگرده بر کیمسه، الله تعالی‌دن باشقه‌غه دعا ایتسه، میتلردن وغائب‌اولانلردن استغاثه قیلسه بو کیمسه شول مخلوقلرنی الله تعالی‌گه عبادتده شریك ایتمش اولور. رسول اکرم حضرتلری، الله تعالی قاشنده محترم وجاهلی ایدی. خدمتی‌ده الله تعالی‌نڭ شریعتنی بنده‌لرگه تبلیغ ایتمکدن

عبارت اولوب، حلال و حرام، امر ونهی، وعد ووعید و غیرلرنی بندەلرگە تمام ایرشدردی. باشقە پیغمبرلرنڭ خدمتلری دە اوشبوندن عبارت اولدی. اما دعالرنی قبول ایتمك، بلالرنی یبارمك، هدایت ویرمك، بای و سلامت قیلمق، اوزون عمرلی و بختلی أیلمك خدمتی، پیغمبرلردە دگل بلکە بوشیلر صرف الله تعالی نڭ اوزینەگنە مخصوص امرلردر. خلاصە: رسوللر (علیهم الصلاة والسلام) تبلیغ شریعت خصوصندە واسطەلر اولدیغندن بو طوغرودە آنلرنی تصدیق واطاعت واجبدر. شونگلە برابر الوهیت اشلرندە آنلرنی شریك ایتمك، اسلام شریعتنە کورە اصلا و قطعا جائز دگلدر. احترام نیتی ایلە آنلرغە سجدە قیلورغە یارامادیغی کبی الله تعالیگە خاص نرسەلرنی آنلردن صورمقدە درست اولماز. رسول اکرم حضرتلری: «لاتطرونی کما اطری عیسی بن مریم فانما انا عبد فقولوا عبد الله و رسوله» بیورمشدر. دین اسلام، بندەلر طرفندن یاصالمش شیلر دگل، بلکە رسول اکرم طرفندن تبلیغ ایدلمش شیلردر. شونڭ ایچون بندەلر اوز بیلدیکلری ایلە دین توزورگە تیوشلی دگل، بلکە رسول الله طرفندن تبلیغ ایدلمش دینگە بوی صونارغە تیوشلی.

***

٢) احترام وتعظیم قصدی ایلە قبرلر اوستلرینە مسجدلر بنا ایتمك. اوشبو مسئلە حقندە ابن تیمیە دیور:

رسول اکرم حضرتلری تربەلر اوستلرینە (میتنی تعظیم واحترام قصدی ایلە) مسجدلر بنا ایدوچیلرگە لعنت ایتمش (١) همدە: «ای الله! قبر منی عبادت ایدلنەچك وثن حکمندە ایتمە!» دیە دعا قیلمشدر. اوشبونڭ ایچون ایزگی کیمسەلر دیە ظن ایدلمش ذاتلرنڭ قبرلری اوستلرینە عبادتخانەلر بنا ایتمك مشروع دگل. اصحاب کرام، شام

(١) صحیح بخاری. ج ٢ ص ٩١ - ٩٣.

Из фондов Российской национальной библиотеки

ولایتنی فتح ایتدیلر حضرت عمر وحضرت عثمان هم شام ولایتنه تشریف بیوردیلر. اوشبو وقت هیچ بر صحابه ابراهیم علیه السلام قبرینه وارمادی، بونك اوستنده مشهدده یوق ایدی. اموی وعباسی خلیفه‌لر عصرلرنده شویله طوروب بشنچی عصر آخرنده خرستیانلر شام ولایتنی ضبط ایتدیکلرنده ابراهیم خلیل قبری اوستنه شمدیکی بنانی صالدیلر. صوکره کیرو اسلام دولتنه قایتدیغنده مسلمانلر اوشبو بنانی مسجد اتخاذ قیلدیلر. بلکه اصحاب کرام، قبرلر اوستلرینه بنا صالمقدن منع قیلورلر ایدی (١). «تستر» شهرنده دانیال پیغمبر قبری ظاهر اولدیغنده ابو موسی الاشعری مکتوبنه قارشو جواب اوله‌رق حضرت عمر: «اون اوچ یرده قبر قازیتوب شونلرك آراسندن برینه دانیال پیغمبرك سویاکلرینی دفن قیل، خلق بیلورلك اولماسون، قبری معلوم اولسه خلق فتنه‌لنه باشلار» دیه یازمشدر. رسول اکرم حضرتلرینك بر وقت نماز اوقودیغی یرده تبرکلنمك قصدی ایله خلقلرك نوبتلاشوب نماز اوقودقلرینی بیلدیکنده حضرت عمر بو اشدن منع ایتمش و: «انما هلك من کان قبلکم باتخاذ آثار انبیائهم مساجد من ادرکته الصلاة وفلیصل والا فلیذهب» دیمشدر (٢). معناسی: «سزدن مقدم امتلر، اوزلرینك پیغمبرلرندن قالمش اورنلرینی، تبرکلنمك قصدی ایله عبادت برلری قیلوب خراب اولدیلر. نماز وقتی کردیکنده طوغری

(١) عبادت شأیبه‌سی اولمادیغندن قبرلر اوستلرینه بیلگولر قویمق، تاشلر یازوب اوطورتمق البته درست اولسه کرك.

(٢) فلما کان النبی صلی الله علیه وسلم لم یقصد تخصیصه بالصلاة فیه بل صلی فیه لا نه موضع نزوله رأی عمران مشارکته فی صورة الفعل من غیر موافقة له فی قصده لیس متابعة بل تخصیص ذلك المکان بالصلاة من بدع اهل الکتاب التی هلکوا بها ونهی المسلمین عن التشبه بهم فی ذلك ففاعل ذلك متشبه بالنبی صلی الله علیه وسلم فی الصورة ومتشبه بالیهود والنصاری فی القصد الذی هو عمل القلب. وهذا هو الاصل فان المتابعة فی السنة ابلغ من المتابعة فی صورة العمل. «التوسل والوسیلة». ص ١٢٤.

Из фондов Российской национальной библиотеки

کلمش اورنده اوقوگز، یوقسه یومشگزغه یورگز!» دیمکدر. ایشته اسلام طرفندن بیورلمش توحید اوشبو روشده اولور (۱). عرب سیاحلرندن بری «بغداد» شهرنده اولان عبدالقادر الگیلانی تربه‌سی حقنده: «عبارة عن البنایات الفائقة التی تروق الانظار ومسجده مشحون بالطلاب وللناس اعتقاد عظیم به تکاد تنسی معه عظمة الخالق سبحانه وتعالی» دیور.

***

۳ وسیله. توسل ومیتلردن استمداد. قبرلرنی زیارت. بو مسئله‌لر حقنده ابن تیمیه دیور:

لسان شرعده «وسیله» کلمه‌سندن الله تعالی‌گه تقرب سببی اولان شی مراد اولنور. وبعض وقت بو کلمه‌دن جنتده معلوم بر درجه قصد ایدلنور. حق تعالی‌نك: «یا أیها الذین آمنوا اتقوا الله و ابتغوا الیه الوسیلة وجاهدوا فی سبیله لعلکم تفلحون» (مائده ۳۹) و: «اولائك الذین یدعون یبتغون الی ربهم الوسیلة» (بنو اسرائیل ۵۸) قول شریفلرندن اولگی معنا وحدیثلرده اولان: «آت محمدا الوسیلة» سوزندن صوگغی معنا مراددر. الله تعالی‌گه تقرب سببی ایسه ایمان و عملدر. خلاصه: وسیله، رسول اکرم حضرتلرینه متابعت ایتمکدن عبارت اولوب، اولگی، معناده اولان «وسیله» نك شریعتده باشقه مصداقی

(۱) جاهلیت عصرنده: «میتلرنك روحلری الله تعالی ایله بنده‌لر آراسنده واسطه لق خدمتنی ایدرلر» دیه اعتقاد قیلنور وشونك ایچون میتلر وارواح مقدس طوتلنور، قبرلرینه ییغولوب عبادت نوعندن احتراملر ایدلنور وقربانلر بوغازلانور ایدی. ایشته شریعت بو کبی عقیده‌لردن صاقلامق ایله تعلیمات ویرمش، خصوصی صورتده دلیل وارد اولمادیغنده آغاچ وطاش، ییلغه وچیشمه ده قدسیت و خاصیت یوقلغنی بیلدرمشدر. رسول اکرم، آستنده اوطوروب صحابه‌لردن بیعت آلمش آغاج حضورینه تبرکلنمك قصدی ایله کلوب یوروچیلر وارلغنی بیلدیکنده، حضرت عمر، آغاچنی کیسدروب تاشلاتمشدر.

Из фондов Российской национальной библиотеки

بوقدر. اما «توسل» کلمەسندن اوشبو اوچ تورلی معنا اراده قیلنورغه ممکن: ۱) رسول اکرمگه متابعت و آنڭ امرلرینه اطاعت ایتمکنی سبب تقرب قیلمق. بو معنا ایله توسل فرض اولوب بندەلرڭ ایمانلری بوندن باشقه تمام اولماز. ۲) رسول اکرم حضرتلرینڭ دعاسینی وشفاعتینی وسیله ایتمك. بو معنا ایله توسل، رسول اکرمڭ حال حیاتی ایله آخرت کونینه مخصوصدر. حال موتنده و خصوصا قبری حضورنده رسول اکرمدن شفاعت ودعا صورمق مشروع دگل. ۳) رسول اکرم حضرتلرینڭ ذاتینی وحقینی وسیله قیلمق. بو معنا ایله توسل اصحاب وسلف صالحیندن مروی دگلدر. حنفی مذهبنده مشهور عالملردن اولان قدورینڭ: «المسئلة بخلقه لا تجوز لانه لا حق للخلق علی الخالق» دیدیکینڭ سببیده اوشبودر. استسقا وقتنده حضرت عمر رضی الله عنه نڭ: «اللهم انا کنا اذا اجدبنا توسلنا الیك بنبینا فتسقینا و انا نتوسل الیك بعم نبینا فاسقنا» دیمش سوزنده اولان «توسل»دن ایکنچی معنا مراددر. بو معنا ایله اولان «توسل» ایچون حال حیاتده اولمق شرط ایدیکن یوقاریده ذکر ایتدك. اگرده بویله اولماسه ایدی حضرت عمر واصحاب کرام، حضرت عباس دعاسی ایله توسل ایدەچك یرده رسول اکرم دعاسی ایله توسل ایتمش اولورلر ایدی. خلاصه: مخلوقلرغه دعا ایتمك وآنلرڭ ذاتلرینی، حرمت وحقلرینی وسیله وواسطه - بو کیمسەلر کرك ترك و کرك میت اولسونلر، کرك پیغمبرلر و کرك باشقەلر اولسونلر، کرك استغاثه واستمداد، کرك توسل و وسیله، کرك باشقه سوزلر ایله اولسون اسلام شریعتنه کوره درست دگلدر. آنی بولدرمق بندەلر ایچون ممکن دگل اشلر حقنده یالگز الله تعالی نڭ اوزینه گنه دعا قیلورغه و اوزندن گنه استمداد ایدرگه، طوغریدن طوغری اوزندن گنه استغاثه تیوشلی. خستەلکدن شفا تابمق یا که بر فلاکت وبلادن خلاص اولمق امیدی ایله الله تعالی دن باشقەلرغه دعا ایتمك،

شیخلردن مدد صوروب ندا قیلمق اسلام دینی طرفندن منع ایدلمکده اولان «شرك»در (۱). دعا ، عبادت بلکه عبادتڭده زبده‌سی اولدیغندن حق سبحانه وتعالی حضرتلرینڭ اوزینه‌گنه خاص اولورغه، بونده شریك فلان طوتلمازغه تیوشلی (۲). اصحاب کرام ، رسول اکرم‌دن اوزلری ایچون الله تعالی‌گه دعا قیلونی اوتنورلر ایدی . حتی کندیسی‌ده بعض بر صحابه‌گه : «ای قارنداش! دعالرڭزغه بزنی‌ده شریك ایله‌ڭز!» دیدیکی مرویدر. اما نه کبی حادثه ونه کبی داهیه‌لرگه اوچراسه‌لرده رسول الله حضرتلرینڭ طوغری اوزینه دعا ایتدیکلری، اوشنداق روحندن مددلر صوردقلری مروی دگلدر.

مسلمان قبرلرینی و خصوصا رسول اکرم قبرینی زیارت ایتمك مستحبدر. قبرلر حضورلرینه وارلدیغی وقت رسول اکرم عادتینه موافق آیاق اوزرنده طوروب سلام ویررگه ، الله تعالی حضرتندن عفو و عافیت صورارغه تیوشلی . رسول صلی الله علیه وسلم قبرلرنی زیارت ایتدیکنده : « السلام علیکم اهل الدیار من المؤمنین والمسلمین وانا ان شاء الله بکم لاحقون ویرحم الله المستقدمین منا ومنکم والمستأخرین ونسأل الله لنا ولکم العافیة اللهم لاتحرمنا اجرهم ولا تفتنا بعدهم واغفرلنا ولهم » دیه آیاق اوستنده اولدیغی حالده دعا قیلور ایدی. اسلام دیننده مشروع اولان زیارت ، ایشته اوشبو روشــده اولان زیارتدر. زیارت ایتمکدن مقصود میتلردن و ایکنچی دنیاغه هجرت ایتمش نفسلردن حاجت صورمق، دعا و شفاعت ایستمك دگل . اسلامڭ

---

(۱) استمداد الهمة من ارواح الشیوخ فقد ضل فیه کثیرون کضلال الذین یعتقدون ان لشیوخهم سلطة غیبیة یتصرفون بها فی النفوس والافاق و انهم بذلك وسطاء بین الله وخلقه یقربونهم زلفی اذا ارادوا کما کانت تقول الجاهلیة فی آلهتها . « المنار». ج ۱۱ ص ۵۱۰.

(۲) حسی یاردملر صورمق، الله تعالی‌گه دعا قیلمقنی اوتنمك . اوزینڭ ایمانینی و رسول اکرم‌گه اطاعتنی و آڭا اولان محبتنی وسیله قیلمق ، باشقه مسئله‌لردر.

Из фондов Российской Национальной библиотеки

بو کبی زیارت یوق. قبرلرنی اوپمك و عبادت روشنده اولنوب تعظیم أیلمك، نذرلر و قربانلر ایله تقرب قیلمق اسلام شریعتنده شبههسز ممنوعدر (١). بو روشده زیارت ایتمك رسول اکرم حضرتلرندن حتی صحابهلرندن ده منقول دگل بر بدعت، طوغروسی « شرك » در. بو سوزلردن ظاهر اولدیغینه کوره ایکی تورلی زیارت وار. بونلردن بری « شرعی » و ایکنچیسی ده « غیر شرعی »در. میتلرگه دعا ایتمك و جنازه اوقومق، فقیرلرگه زکات ویرمك قبیلندن بر معنوی احساندر. بو، غایت گوزل اش ایدی. لکن شیطان خلقلرنی هر وقت عبادت یابندن کروب آزدررغه اوگرندیکندن آنلرنی آزدرر ایچون بو زیارت خصوصنی ده فرصت کورمش، دعا و عافیت صورایهچق یرده بالعکس آنلردن مدد صورامق و آنلرغه عبادت ایتدرمك عادتینی شایع قیلورغه موفق اولمشدر. « وکان امر الله قدرا مقدورا ».

***

٤) زیارت ایچون سفر. بو مسئله حقنده ابن تیمیه دیبور: « لاتشد الرحال الا الی ثلاثة مساجد المسجد الحرام والمسجد الاقصی ومسجدی هذا » حدیث شریفنی بخاری ایله مسلم روایت ایتمش و علم اهللری قبول أیلمشدر. بو حدیث حکمینه کوره عبادت و زیارت قصدی ایله اوشبو اوچ مسجدگه سفر ایتمك مشروع و فضیلتلی بر عمل اولوب بوندن باشقه اورنلرغه کرك پیغمبرلر قبرلری و کرك باشقه بر مبارك اورنلر اولسون عبادت قصدی ایله سفر ایتمك (خصوصی دلیل اولنمادیغنده) حرامدر. سفر حراملغندن اصل

(١) لم یکن النبی صلی الله علیه وسلم بل ولا احد من الانبیاء قبله شرعوا للناس ان یدعوا الملائکة والانبیاء والصالحین ویستشفعوا بهم لا بعد مماتهم ولا فی مغیبهم فلا یقول احد یا ملائکة الله اشفعوا لی عند الله سلوا الله لنا ان ینصرنا او یرزقنا او یهدینا وکذلك لایقول لمن مات من الانبیاء و الصالحین یا نبی الله یا رسول الله ادع الله لی سل الله لی استغفرالله لی ان یغفرلی. « التوسل والوسیلة ». ص ١٩.

Из фондов Российской национальной библиотеки

زیارت حراملغی آڭلاشلماسون، بونڭ اولگیسندن، صوڭغیسی لازم دگل. مدینه‌ده اولان کیمسه ایچون شرعی صورتده اولمق شرطی ایله رسول اکرم قبرینی اوشنداق شیخان و اهل بقیع، قبا و شهدای احدنی زیارت ایتمك فضیلتلی بر عملدر. مسئله زیارت حقنده دگل بلکه زیارت نیتی ایله سفر و شد رحل حقنده‌در. زیارت قصدی ایله پیغمبرلر و حرمتلو ذاتلر قبرلرینه سفر ایتمك، سلف عصرنده یوق ایدی. «رسول اکرم قبرینه وارمق حقنده نذر ایتمش کیمسه ایچون نذرینی وفا قیلمق تیوشلیمی؟» دیه ویرلمش سؤال جوابنده امام مالك: «اگرده بوندن مقصد مسجدگه وارمق اولسه نذرینی وفا تیوشلی اما مقصودی حقیقت حالده قبر شریفنی زیارت ایتمك اولسه وارماسون، زیرا بو اش منهیدر!» دیمشدر. من حج ولم یزرنی فقد جفانی. من زارنی فی مماتی فکأنما زارنی فی حیاتی. من زارنی و زار ابی فی عام ضمنت له الجنة. اذا اعیتکم الامور فعلیکم باصحاب القبور کبی حدیثلرنی اوشنداق قبرلر و مشاهدلرگه زیارت ایتمك فضیلتی حقنده اولان اثرلرڭ اکثرینی روافض وضع ایتمش (۱) حتی بونلر، قبرلرگه زیارت ایتمکنی حج عملی برابرنده کوروب بونڭ حقنده «مناسك القبور» کتابلری یازمشلردر. رسول الله حضرتلری قبرلرگه اوطورمقدن و آنده عبادت ایتمکدن منع قیلدی. صحابه‌لر هم مسجدگه کردیکلرنده قبر شریف حضورنده توقتاب طورمازلر آنچق بعض وقتلرده سلام ویررلر ایدی. رسول اکرم حضرتلرینی احترام و تعظیم قیلمق آنڭ بیورقلرینی یرینه کیتورمك و اسلام روحی اوزرنده معامله‌ده اولنمقدن عبارتدر. بوقسه شریعت مقصدینه خلاف روش ایله تعظیم ایتمك، تعظیم دگل بلکه تحقیر قیلمق اولور.

---

(۱) فان احادیث زیارة قبره صلی الله علیه وسلم کلها ضعیفة لایعتمد علی شیء منها فی الدین ولهذا لم یرو اهل الصحاح والسنن شیئا منها و انما یرویها من یروی الضعاف کالدار قطنی والبزار وغیرهما. «التوسل». ص۸۳.

***

ابن تیمیه‌دن منقول اوشبو سوزلرگه کوره بلغار شهرینه، بولارگه، سیون بیکه منارهٔسینی کوررگه، استرخان اولیالری، خواجه‌لر تاولری، کاشانه‌لر وصن تاش چیشمه‌لری ، احمد یسوی و خواجه بهاءالدین تربه‌لری، تخت سلیمان و غیر و غیر بو کبی اورنلرغه واروچیلر اگرده جمعیتلر کورمك و عجائب طبیعتنی مشاهده ایتمك، آثار عتیقه‌لر و تاریخی اورنلرنی تاماشا قیلمق قصدی ایله سفر قیلسه‌لر بونده ضرر یوق، بلکه علم استفاده ایتمك وعبرت آلمق نقطه‌سندن گوزل اشلر اولورغه ممکن. اگرده مدد صورامق واخروی فائده‌لر امید ایتمك قصدی ایله اولسه حرامدر . اوّلگی صورتده‌گی سفر ، صرف دنیاوی و مباح بر عمل اولوب صوڭغیسنده ایسه دیندن دگل بر نرسه ایله تدین ایتمك اولادر . رأی ایله «دین» توزومك ایسه شریعت نقطهٔ نظرندن ممنوع بر شیدر. والله اعلم بالصواب.

فی الواقع کچن دینلرڭ تحریفلری و تخریبلری اوصاللر، بوزوق آدملر طرفندن دگل بلکه یخشی آدملرڭ یخشی نیتلر ایله آز آز اولسه‌ده آرتدره وارمقلری سببندن اولمشدر . دین‌گه رونق ویرمك و دیننی معقول و محبوب ایدوب کوسترمك نیت صالحه‌سی، آخرنده ضررلی نتیجه‌لر ویرمش و دینلرینڭ قاعده‌لری اوزگروب اصللری بوزلمقینه سبب اولمشدر. اوشبو نکته‌گه مبنی اولسه کرك: «شادلق خبر کلدیکی وقتده شکر سجده قیلسونلرمی؟» دیه صوراوچیلرغه امام مالك « قیلماسونلر ، بویله اش رسول‌الله زماننده یوق ایدی » دیه جواب ویرمش. سائل ایسه تکرار : « یمامه‌ده اسلاملرڭ غلبه‌لرندن خبر آلدیغنده ابوبکر الصدیق شکر سجده‌سی قیلمش ایدی» دیدیکنده امام حضرتلری : « بویله واقعه‌نی ایشتدیکم یوق ، ظن ایدرسه‌م یالاندر ، رسول‌الله و آندن صوڭ اسلاملر نه قدر شهرلر فتح ایتدیلر اما هیچ

Из фондов Российской национальной библиотеки

برنده بویله روشده سجدهٔ شکر ایتدیکاری روایت قیلنمادی. وهل سمعت ان احدا منهم سجد؟ وهذا اجماع. اذا جاءك امر لاتعرفه فدعه» دیمشدر (١). امام مالك بو سوزی ایله الله تعالی‌گه سجده ایتمکدن و نفل نمازی اوقومقدن منع ایتماز بلکه عصر سعادتده و سلفلرده کورلمامش روشلر ایله دینی بر اش احداثندن منع ایدر.

***

٤) اجماع، اجتهاد و تقلید. بو مسئله‌لر حقنده ابن تیمیه دیبور: دینی بر أش حقنده اوزینك اهللری طرفندن اجماع واقع اولسه شوکا مخالفت ایتمك جائز دگلدر. زیرا امت، ضلالت اوزرینه اجماع ایتماز و شریعت خلافنه قرار ویرماز. فقط اجماع حقنده بیلورگه تیوشلی قاعده‌لر پك کوب. اجماع دعواسینی قیلمق طوغروسنده کوب کیمسه‌لر مساهله قیله‌لر، هیچ بر اجماع اولمامش حتی‌که طوغریدن طوغری قرآن شریف و سنت‌گه خلاف نرسه‌لرگه اجماع دعواسینی ایتدیکاری کورلور. بعض بر آدملر، دورت مذهب مجتهدی طرفندن اتفاق اولان سوزلرگه اجماع حکمی ویرمك ایسترلر. مشهور دورت مجتهد و یاکه آنلردن باشقه‌لرك سوزلری، مخالفتی غیر جائز حجتلردن دگلدر. دورت مجتهد طرفندن اتفاق ایدلمك سببندن گنه، شرعی اجماع اولماز. اوشبونك ایچون مذکور مجتهدلر، دلیللرینی بیلمکسزین اوزلرینه تقلید ایتمکدن منع قیلمشلر، قرآن و حدیث شریف‌گه خلاف کورلمش سوزلری ایله عمل ایتمازگه نصیحت ایدر اولمشلر. فی‌الواقع بتون احادیثنی احاطه قیلوب بترمك آحاد امتدن هیچ کیم‌گه نصیب اولمامشدر. سفر و حضرنده، کیچه و کوندزلرك کوبسنده فخر کائنات افندمز یانندن آیرلمامش اولان ابوبکر الصدیق حضرتلرندن بعض بر حدیثلر مستور قالمش ایسه باشقه مجتهدلردن هیچ مستور قالمازمی؟

(١) الموافقات للشاطبی الغرناطی.

خصوصا مجتهدلر عصرلرنده محدثلر پك تارالمش ایدیلر. حدیث کتابلری ایسه آنلردن صوڭ تأليف ايدلدى. اوشبو سبب ايچوندركه مذهبلرگه تابع اولان عالملر آراسنده پك كوب ذاتلر، صانسز مسئله‌لرده اوزلرينڭ امامليرينڭ حتى صريح سوزلرينه‌ده مخالفت قيلورلر.

* * *

٥) علم كلام و تصوف. علم كلام ايله تصوف حقنده ابن تيميه ديبور: دين و آنڭ علمينى ايستمك طوغروسنده خلقلرڭ برشرعى وايكى بدعت يوللرى وار. بدعت يوللرڭ برى علم كلام طريقى وايكنچيسى‌ده اهل رياضت و اهل تصوف طريقيدر. شرعى اولان يول ايسه رسول اكرم كتورمش سنت يولندن و شونڭ ايله استدلال وعملدن عبارتدر. رسول اكرم كتورمش اولان شريعت علمى، كلام كتابلرنده ذكر ايدلمش شيلرگه باشقه‌در. علم كلام، شبهه‌گه طوتاشدروچى يول اولوب بونڭ ايله مشغول اولانلردن كوبلر (طبيعى بيلوچيلر وحقيقتنى آڭلاوچيلر، يوقسه مجرد تقليد يوللو تحصيل ايدوچيلرده حيرت‌ده‌اولماز، حقيقت‌ده!) آخر عمرلرنده حيرت ايچنده قالمشلر وبعضيلرده عوام ايمانينه قايتدقلرينى اعلان ايتمشلردر (١). اوشبونڭ ايچوندركه سلفلر، علم كلام ايله شغللنمكدن نهى قيلور اولمشلر. اصحاب كرام و تابعون عظام آراسنده، عالمڭ حادث ايديكينه حركت و سكون، جسم و جوهر حدوثى ايله استدلال ايدوچى كورلمامشدر. بعض كيمسه‌لر، سلف طرفندن علم

(١) تركت مقالات الكلام جميعها
لمبتدع يدعو بهن الى الردى
ولازمت اصحاب الحديث لانهم
دعاة الى سبل المكارم والهدى
وهل ترك الانسان فى الدين غاية
اذا قال: «قلدت النبى محمدا».

بغية الوعاة. ص ٢٤٦.

Из фондов Российской национальной библиотеки

کلام ذم اولمق سببنی جوهر ، جسم ، عرض کبی محدث اصطلاحلرنی مشتمل اولدیغندندر ، دیه کوسترمك ایسترلر ایسه‌ده اویله دگلدر. بلکه کلامك مذموم اولمقینك سببی ذاتا باطل برشی اولدیغی ایچوندر. کلامده اولان کوب قاعده‌لر قرآن و سنت‌گه خلافدر (۱).

صوڭ زمانلرده تصوف اهللری اوزلرینڭ اوشبو یوللرینی حضرت عمر ایله حضرت علی‌گه نسبت ویروب هر ایکیسندن خرقه واقعه‌سینی روایت قیلورلر. بونلر قاشنده حضرت عمر خرقه‌سینڭ ایکی اسنادی اولوب بری اویس القرنی و ایکنچیسی‌ده ابو مسلم الخولانی واسطه‌سیله‌در. حضرت علی خرقه‌سینڭ اسنادینی بر مرتبه‌ده حسن بصری، حبیب عجمی ، داود طائی ، معروف کرخی ، سری سقطی ، جنید دیه و ایکنچی مرتبه‌ده‌ده علی بن موسی رضا، معروف کرخی، سری سقطی، جنید دیه ترتیب قیلورلر. فقط بو اسنادلر ـ علم اسناد قاعده‌سینه کوره درست دگللردر (۲). جنیدڭ سری ایله، سرینڭ‌ده معروف ایله صحبت ایتدیکنده شبهه یوق. بو ایسه تاریخ ایله مثبتدر. اما معروف کرخینڭ علی بن موسی رضانی ـ صحبت دگل حتی کوردیکی‌ده معلوم

---

(۱) موافقة صریح المعقول لصحیح المنقول. ج۱ ص ۱۳۸-۱۳۹.

(۲) ابن تیمیه، اوز عصرنده اولان تصوف اهلینه حدیث و تفسیر اهلی حقنده اولدیغی قدر اخلاص و محبتی یوقدر. بو ایسه عجب بر أش دگل. هر کیم اوز مسلکنده اولانلره طبیعی خوش نظر قیلور. کل حزب بما لدیهم فرحون. بونده ابن تیمیه متفرد دگل. حتی بعض بر محدثلر، تصوف اهلندن اولدقلرینی سبب کوستروب بعض بر طریقت شیخلرینڭ حدیثلرینی‌ده قبول ایتمازلر. ابن الجوزی ، غزالی حتی جنیدوشبلی حقنده : «ولعمری لقدطوی هؤلاء بساط الشریعة طیا فیا لیتهم لم یتصوفوا» دیمشدر . شعرانی ، ابوالحسن الشاذلی‌دن : «ان الولی لا یعرف صفاته الاالاولیاء فمن این لغیرالولی نفی‌الولایة عن انسان ما ذاك الا محض تعصب کما نری فی زماننا هذا من انکار ابن تیمیة علینا وعلی اخواننا» دیه نقل أیلر . ابن تیمیه، بز کورمش اثرلرنده انساندن ولایتنی انکار ایتماز ، آنڭ انکار ایتدیکی شی، انسانده اولان ولایتنی علم ماده‌سیدر . بونلر ایکیسی ایکی شی اولسه کرك .

Из фондов Российской национальной библиотеки

دگل. معروف، ـ کرخ ـ اسملی اورنده دنیادن منقطع اولدیغی حالده عبادت ایله اشتغال ایتدی. علی بن موسی ایسه خلافت ولیعهدی ایدی. معروف حقنده یازلمش خصوصی کتابلرك هیچ برنده بوکا دائر خبر یوق. «معروف، علی بن موسی الرضا حضورنده مسلمان اولوب آکا بوابلق خدمتی قیلدی» دییولمش سوز، یالاندر. اوشنداق معروف داودالطائی ایله و داودالطائی حبیب عجمی ایله صحبت ایتمکاری‌ده ثابت دگلدر. حسن بصری، حضرت علی ایله صحبت ایتمادیکی حقنده معتبر مؤرخلر متفقلردر (۱). حسن بصری، احنف بن قیس و قیس بن عباد کبی حضرت علی اصحابندن استفاده قیلدی. تصوف حقنده اوزمزده اسناد اولدیغندن اسنادلرنی تفتیش ایدرگه لزوم کورمش ایدك. تابدیغمز نتیجه ایشته بودر، بو یرده عرض ایتدك. اصحاب کرام و تابعون آراسنده خرقه کیدرمك، شیخلك و مریدلك، مرشدلك ودرویشلك کبی شیلر اساسا وقطعا یوق‌ایدی. بلکه‌آنلر آراسنده هیچ کیم، هیچ کیم ایله خاصلانمامشلر، کیم طوغری کلدی ایسه شوندن‌ادب وعلم اوگرنمشلردر. آنلر نظرنده استاذ و شیخلر جماعت نمازنده اولان اماملر و حج وقتنده‌غی دلیللر مثابه‌سنده اولوب صواب عمللرینه ایاررلر و خطالرینه ایارمازلر ایدی. هر حالده بونلرده شیخ و استاذلرنی معبود حکمنده طوتمق یوق ایدی. تصوف اهللرینی مدح وذم ایدوچیلر و هر ایکی طرفده افراط وغلو قیلوچیلر کوب. فی‌الواقع بونلر آراسنده پك یخشی و فائده‌لی ذاتلر اولندیغی کبی پك ضررلی و اوصاف کیمسه‌لر اولندیغی هم انکار اولنماز.

***

۷) ذوالقرنین. قرآن شریفده مذکور اولان ذوالقرنین حقنده ابن تیمیه دییور:

---

(۱) الحسن البصری من سادات التابعین رأی عثمان وسمع خطبته و رأی علیا ولم یثبت سماعه منه. طبقات المدلسین. للحافظ ابن حجر ص ۸.

آرسطو شهرتینه حیران اولوب‌ده آنڭ شهرتینی نشر أیلمك قصدی ایله اولسه‌کرك بعض مفسرلر ، آرسطو وزیرلك ایتمش اسکندر الماقیدونینی قرآن شریفده مذکور اولان ذوالقرنینڭ کندیسی ایدی دیورلر. فقط بو سوز ، جهالت اثرندن باشقه دگلدر . آرسطو وزیرلك ایتمش اسکندر الماقیدونی یونانلو بر پادشاه اولوب فارس ولایتینی فتح ایتدی ایسه‌ده چین مملکتنه وارمادیغی، یأجوج و مأجوج سدلری بنا ایدوب یورمادیکی معلومدر. ذوالقرنین ایسه اسکندر الماقیدونی‌دن نچه عصرلر مقدم کلمش بر آدم ایدی .

***

۸) معاویه و یزید. بو ایکی ذات حقنده ابن تیمیه دیور :

امامت دعوالری و خلافت نزاعلری میدان آلدیغندن صوڭ اهل اسلام آراسینه کوب سوز تارالدی، بعض بر صحابه‌لرڭ فضیلتلری حقنده کوب حدیثلر وضع قیلاندی. حدیث و سنت علملرنده ماهر آدملر بیلورلرکه : معاویه‌نڭ، ذمی و مدحی حقنده اولان حدیثلر موضوعلردر. بر طرف ، آنی ذم ایدوب حدیثلر وضع ایتدیکلرینه قارشو ایکنچی طرف آنی مدح ایدوب حدیثلر وضع ایتمشلر و هر ایکی طرف افترا و بهتان ایله مبتلا اولمشلردر . معاویه ، فی حدذاته حلیم و صبرلی ، عقللی و تدبیرلی، بونڭ اوستنه‌ده فقیه برآدم ایدی. تابعینلردن قتاده: «لواصبحتم فی مثل عمل معاویة لقال اکثرکم هذا لمهدی» دیور .

معاویه‌ده قصورلق اولمش ایسه بوقصورلق اوزندن مقدمگی خلیفه‌لرگه نسبت ایله اولوب یوقسه اوزندن صوگلرغه قاراغانده فضل وعدلی مسلمدر . بونڭ درجه‌سنده بر خلیفه ، نه امویلرده و نه‌ده عباسیلرده کورلمادی. بونڭ حقنده : « حضرت حسن رضی‌الله‌عنه‌گه آغو ویردردی» دیه چیقارلمش خبر ثابت دگلدر. بویله خبرنی اثبات ایچون یا بینهٔ شرعیه ویا اقرار لازم اولور. حالبوکه اورتاالقده بونلرڭ

هیچ بری یوق. ایمش ــ دیمش ایله مدحی ثابت اولماز. رسول اکرم: «ایاکم والظن فان الظن اکذب الحدیث» دیبور. حضرت علی سلامت وقتنده معاویه‌نڭ خلیفه‌لگی درست دگل ایدی. اوشنداق بونڭ اوغلی یزید حقنده ده خلقلر افراط وتفریط طرفلرینه کیتدیلر. بعضیلر: «یزید اوزینڭ اقربا وسلفلرندن اولان عتبه بن ربیعه، ولید وغیرلرنڭ بدر محاربه‌سنده مسلمانلر طرفندن قتل اولندقلرینڭ انتقامنی آلمق قصدی ایله افندمز فخر کائنات حضرتلرینڭ تورونی اولان حسین رضی الله عنه‌نی اولدرتدی و بو حقده شادلق اظهار قیلدی، حضرت حسین باشینی شام‌غه کتوردیکلرنده قولنده اولان تایاغی ایله حضرت حسین‌نڭ تیشلرینه صوقدی، یزید زندیق و کافر ایدی» دیدیکلری حالده ایکنچیلری: «یزید الوغ صحابه‌لردن و اولیاءالله‌دن اولوب خلفاء راشدوندن بری ایدی» دیبورلر. اوشبو بر برینه نقیض اولان سوزلرڭ هر ایکیسی‌ده غلو و اسرافدر. یزیدڭ حسین رضی الله عنه حضرتلرینی اولدرمك حقنده امر ویرمکی ثابت اولمادیغی کبی باشینی دمشق و شام‌غه کیتورمك خبری‌ده یالاندر. ایمدی تیشلرینه تایاق ایله صوقمق نه یرده؟ بو طوغروده ثابت بر شی وار ایسه اول‌ده یزیدڭ، حسین رضی الله عنه‌نی عراق ولایتنه کلمکدن منع قیلورغه عسکر یباردیکیدر. بونلر بربریله اوچراشدقلرنده یزید طرفی اسیر ایدوب آلور و حضرت حسین‌ده اسیر ویرلماز ایچون صوغشدیلر و حضرت حسین رضی الله عنه اوشبو وقتده شهید توشدی. یزید، عثمان رضی الله عنه خلافتنده طوغدیغی ایچون صحابه‌دن اولمقی صورت طوتماز، دیندارلق و صلاح ایله‌ده اسمی یوق ایدی. کافر و زندیقلغی‌ده شرعی بر حجت ایله ثابت دگلدر، فقط سیرتی گوزل دگل ایدی. بونی کبار صحابه‌دن ظن ایدوچیلر، عمی اولان یزید بن ابی سفیان ایله خلط ایتمشلردر. یزید بن ابی سفیان، محترم صحابه‌لردن اولوب ابوبکر رضی الله عنه طرفندن شام ولایتنه

امیر نصب ایدلدی. مدینه‌دن اوزینك خدمت اورنینی قصد قیلوب سفر ایتدیکنده ابو بکر الصدیق بایان اوله‌رق دوه‌سی یانندن اوزاتوب واردی. یزید، دوه‌دن توشوب برلکده وارمق اولدی ایسه‌ده حضرت ابو بکر رضالق ویرمادی و: « انی احتسب خطای هذه فی سبیل الله » دیه‌کوب یر یوردی بونك وفاتندن صوڭ، اورنینه معاویه نصب اولنوب، بتون اهل اسلام امویلر قول آستلرنده قالمشدر.

یزید حقنده اولان یخشی و یمان خبرلر، خصملرغه رغم یوزندن عادت طشنده زورایتولمشلردر. مع ما فیه بونك خلافت منصبنه چیقمقنی عموم اهل اسلام مکروه کوردی. حضرت حسین شهادتی ایله مدینه محاصره‌سی اهل اسلام ایچون امثالسز مصیبتلردن اولدی. اگرده حضرت حسینی اولدررگه امر ایتمامش و اولدرلمگینه راضی اولمامش ایسه، رضالغندن باشقه حرکت ایدوچی مأمورلرینه جزا ویررگه تیوشلی ایدی، حالبوکه بویله معامله‌لر کورلمادی. ایشته اهل حق اوشبو عمللری ایچون یزیددن رضا دگللر، فقط نه قدر آچیغلری کلسه‌ده شریعت قاعده‌لرینه مخالفت اولمقدن قورقوب صبر ایتمکده‌لردر. معین شخص‌گه لعنت ایتمك جائز اولمادیغی سببندن لعنت قیلورغه اقتدارمز یوق. شونکله برابر، آنك طرفندن اجرا ایدلمش خیرسز اشلرگه‌ده رضالغمز یوق. احمد ابن حنبل حضرتلرینه اوزینك اوغلی صالح: فلان طائفه، یزید بن معاویه‌نی مدح ایده‌در دیدیکنده: الله تعالی‌گه و آخرت کوننه ایمانی اولان کیمسه نه یوز ایله یزیدنی مدح قیلور؟ دیمش. اوغلی: اویله ایسه اوزکز نیچون لعنت ایتمازسز؟ دیدیکنده ای اوغلوم! پدرك طرفندن کیم‌گه لعنت ایدلدیکنی ایشتدیکك وار؟ دیمشدر. هیچ شبهه یوقدرکه حضرت حسین مظلوم اولدرلدی و شهید اولدی. بونی قتل ایتمك الوغ گناهلردن ایدی. انشاء الله بو حال کندیسی ایچون مرتبه‌سی کوتارلورگه

سبب اولور. بونك ايچون قايغررغه و استرجاع قيلورغه تيوشلى ،
لكن كيوملر يرتمق و تنلرنى قينامق كبى الله تعالى و رسولى رضا
اولميه‌چق شيلردن منعلنمك لازمدر. رسول اكرم حضرتلرى: ليس
منا من لطم الخدود وشق الجيوب .... ديمشدر. حضرت حسين مقتول
اولمق مناسبتى ايله اهل اسلام ايچينه ايكى تورلى بدعت تارالدى.
برى عاشورا كوننده تعزيه و نوحه بدعتى و ايكنچيسى ده مذكور
كونده بايرام ايتمك بدعتى. شيعه‌لر تعزيه بدعتنى ميدانه چيقار-
دقلرى حالده آنلرك مخالفلرى مجرد آنلرغه قارشولق ايچون
عاشورا بايرامى بدعتنى احداث ايتديلر وكندى مسلكلرينى رواجلاندرر
ايچون هر ايكى مسلك اهلى حسابسز اوله‌رق افترالر، بهتانلر تصنيع
قيلديلر. بو بدعتلرك هر ايكيسى صرف ضلالتدر. اسلام دينى موجبنچه
عاشورا كوننده تعزيه‌ده يوق بايرام ده! عاشورا كوننده روزه طوتمق
فضيلتى حقنده حديث وار، شوندن باشقه بر شى يوق. بز، يزيدكه
لعنت ايتماديكمز، كافر و زنديقلغى ايله حكم قيلماديغمز كبى، أجرا
أيلمش اشلرينه رضالغمز و كنديسينه محبتمزده يوقدر. بو كيمسه‌نك
حالى بزگه دگل حق سبحانه و تعالى حضرتنه تابشرلمشدر. يفعل الله
ما يشاء و يحكم ما يريد وما الله بظلام للعبيد.

***

٩) عقل ايله نقل آراسنده تعارض- ابن تيميه كلام اهلينك:
«عقل ايله نقل آراسنده تعارض اولديغنده عقل مقدم اولور» ديديكلرى
دعوالرنى قاتيغ صورتده انكار ايتمش وبو طوغروده «موافقة صريح
المعقول لصحيح المنقول» اسمنده بيوك بر اثر تاليف أيلمشدر.

***

١٠) بعض حديث كتابلرى و محدثلر حقنده اولان فكرى-
ابن تيميه، احمد ابن حنبل مسندى حقنده ديور:

بونده اولان حدیثلرنڭ هر بری ده احمد حدیثی دگل بلکه آنڭ اوغلی عبدالله طرفندن الحاق ایدلمش حدیثلر وار. خصوصا عبدالله، علی بن ابی طالب مسندلری آراسینه کوب حدیثلر آرتدردی.

کتاب الفردوس حقنده دیبور: بونڭ مصنفی اولان شیرویه بن شهریار الدیلمی، هر نه قدر حدیث علماسندن ایسه‌ده اوشبو اثرنده موضوع حدیث پك کوبدر. بیهقی حقنده دیبور: بیهقی فضائل اصحاب حقنده ضعیف بلکه موضوع حدیثلر روایت ایته‌در، بو طوغروده بیهقی متفرد دگل، اصحابی‌ده واردر. حلیة الاولیا حقنده دیبور: بونڭ صاحبی خلفاء راشدون فضیلتلری حقنده ضعیف بلکه اصلسز حدیثلر روایت ایتدی. دارقطنی، بزار ضعیف حدیثلر روایت ایتمکدن احتیاط قیلمازلر (١).

***

١١) خوارق و کرامات. خضر والیاس. قطب، غوث وابدال.

اوشبو مسئله‌لر و اوشبو اسملر حقنده ابن تیمیه دیبور:

معجزه‌نڭ رسالت که دلالتی اولسه‌ده خارق عادتلرنڭ ولیلك گه دلالتی یوقدر. بر کیمسه‌ده خارق عادت بر شی ظهور ایتدیکندن مذکور کیمسه‌نڭ الله تعالی گه یاقین و ولی اوله‌چغی لازم کلماز. الله تعالی نڭ اوزینه معلوم اولان سرلر سببندن بعض وقت خارق عادتلر، نماز اوقوماوچی و محرماتدن اجتناب ایتماوچیلر حتی که دینلری بتون دگل آدملردن، بلکه الله تعالی‌نڭ دشمنلرندن هم صادر اولور. خلاصه: خارق عادتلرنڭ هر بری ده کرامات اولمق لازم دگل. کچن ملتلرنڭ ضلالتلرینه الڭ باشلوچه سببلرنڭ بری خارق عادتلر اولمش، شیطان ایسه بونلرنی اوشبو نرسه‌لر ایله آلدامشدر. نصارالرنڭ مضطر توشوب‌ده مدد صورادقلری و استغاثه‌لر قیلدقلری

---

(١) کتاب اوزون اولمقندن قورقوب اوشبو مسئله‌نی «کتب سته ومؤلفلری» نام اثردن حذف ایتمشیدك، شمدی بو یرده آز برمناسبتنی رعایت ایدوب درج قیلدق.

چاقلرنده حضرت عیسی و حضرت مریم (رضی الله عنهما) نی کورمکلری و آنلرنك مددلرینه مظهر اولمقلری، قبر صاحبلرینك قبرلرندن چیقوب کورشمکلری و قوچاقلاملقلری کوب دفعه‌لر مشاهده ایدلمشدر. خلقلر آراسنده «رجال الغیب» دیه شهرت اولان نفسلر حقیقت حالده «جن» لردر. بونلر آراسنده یخشی ذاتلر اولدیغی کبی اوصاللر و شیطانلرده کوبدر.

ایشته بو صوکغی طائفه انسانلرنی آزدرمق حقنده هر تورلی سببلرگه کرشورلر و کوبرك وقتده عبادت و یخشیلق یوللرندن کلوب نادانلرنی آزدرمق طوغروسنده مرادلرینه اسانلقده یتشورلر. بعضیلری معروف بر شیخ صفتنه کروب هواده اوچوب یوررلر و بعضیلری مشهور شیخلرگه طعام و شراب، جای کوننده قش آشلرینی و قش کوننده جای نعمتلرینی کتوررلر. بوندن مقصدلری ایسه شیخنك کرامات و خارق عادتنی تشهیر ایتمك و شیخنك اوزینی هم‌ده ایار-چینلرنی آداشدرمق اولور. کتاب و سنت علملرندن خبرلری آز و رسول اکرم حضرتلرینه متابعتلری ده دلیل و تفتیش گه مبنی دگل بلکه صرف تقلید ایله اولان ذاتلر اوشبو واقعه‌لر سببندن اوزلرینك هوالرینه ایاروب یولدن یازمشلر و یازارلر. بعض بر جنلر، آرسلان صورتنه کروب یولدن آزدرمق قصدی ایله بعض بر شیخلرنی اوستلرینه آتلاندروب یورمشلر. بعض بر جنلر وفات اولان شیخلر صورتلرینه کروب: «بز قبرده طورمیمز بلکه خلق آراسینه چیقوب یوریمز» دیمشلر و بعضیلری عرفاتده اولان شیخلر صورتنه کروب بغداد و بصره کبی عراق شهرلرده کورنور اولمشلر. بعضیلر آدملرگه کعبه‌نی طواف ایتدرمکنی خیال قیلدروب و بعضیلرینه عرش، لوح محفوظلر کورر کبی خیاللر ایتدرمشلردر. کتاب و سنت علملرندن غافل اولدقلرندن بویله حاللر ایله فتنه‌لنوچیلر کوب اولور. کتاب و سنت

Из фондов Российской Национальной библиотеки

علملرندن نصیبلری اولان کیمسه‌لر ایسه بونلرغه آلدانمازلر (۱).

بویله جنلردن بعضیلری قانغی بر آدملرگه اوزلرینی خضر والیاس پیغمبرلر اوشنداق بعض بر کیمسه‌لرگه حضرت عیسی و محمد (علی جمیعهم الصلاة والسلام) اسملری ایله کورلورلر ونیچوک بولسه‌ده بر بوزوقلق اشلاب فائده‌لنورلر. بر غریب واقعه اوز حقمزده واقع اولدی: دمشق شهرنده تورکلر و تاتارلرنی ایمان‌غه دعوت ایدوب یوردم، خیلی نفسلر اسلام ایله مشرف اولدیلر وعلم تحصیل قیلدیلر. شوندن بر قاچ وقتلر صوك مصرغه کندم. قسمت ایمش مصرده بنی قلعه‌گه حبس ایتدیلر. بنم هیچ شیدن خبرم یوق ایکن بنم محبوس اولدیغم تاریخده ابن تیمیه «دمشق» ده تاتارلرنی ایمانه دعوت ایدوب یورر ایمش. بونی بیلدیکلرنده بنم حبسدن قاچدیغم ایله حکم ایدلوب حکومت طرفندن تفتیش اولدی. حکومت بنی تورمه‌ده تابدیغندن صوك نه دیبورگه‌ده بیلمادی. بن کندیم: «بکا محبت ایتمش برر جن بنم قیافتم ایله یوروب بنم وظیفه‌می ادا قیلمش اولسه کرك» دیه ظن ایتدم. «عیسی پیغمبر آصولدیغندن صوك، حواریون اوزرینه کورلدی» دیبورلر. بو خبر درست اولسه احتمال که آنك قیافتنده برر جن کورلمشدر. حلاج، آصولدیغی صوك سلامت حالنده کورلوب نه قدر مسلمانلر فتنه‌لندیلر وفات اولدیغندن صوك، دسوقی مریدلری: «شیخمز هر وقت مجلسمزگه کله‌در» دیه دسوقی (۲) حقنده نه قدر غلو و اسراف سوزلر سویلدیلر. حقیقت حالده بونلر قیافتلرنده کورلوچیلر، جنلر اولوب خلقلرنی اضلال ایتمك قصدینه مبنی بویله اشلرلر. حضرت

(۱) ان ابا میسرة المالکی کان لیلة بمحرابه یصلی ویدعو ویتضرع وقد وجد رقة فاذا المحراب قد انشق وخرج منه نور عظیم ثم بداله وجه کالقمر وقال له تملا من وجهی یا ابا میسرة فانا ربك الاعلی فبصق ابو میسرة فیه وقال له اذهب یا لعین علیك لعنة الله. الموافقات، للشاطبی الغرناطی. ج ۲ س ۱۷۲.

(۲) ابراهیم، ٤٣ یاشنده اولدیغی حالده ٦٧٦ ده وفات اولمشدر.

علینڭ هم ده اوغلی محمد بن الحنفیه‌نڭ بو کونده سلامت کورلمکلرینی دعوی ایدنلرڭ سوزلری اوشبو کبی یاکلشلقلرغه مبنیدر. خلق نه قدر نادان و خرافاتغه اشانوچی، اوهامغه مستعد اولسه انلر آراسنده بویله خبرلر کوب اولور. بونلردن صاقلانمق ایچون برگنه یول وار: درست عقل و شریعتنی کتاب سنتدن آلمقدر. قرآن شریف واحادیث رسول ایله یولنچه مشغول ذاتلرغه خضر ایله الیاس کورلدیکی روایت ایدلمامش و ایدلمیه‌چکدر.

خضر والیاس، قطب و ابدال کبیلرنی اعتقاد ایتمك ایله مسلمانلر تکلیف ایدلمامشلر، حتی‌که بونلر حقنده تارالمش خبرلر درست بر اصل‌غه‌ده مبنی دگلدر. شیعه‌لرڭ امام منتظر کوتوب طورمقلری نه قدر معناسز بر شـی ایسه باشقه‌لرڭ خضر والیاس‌نی بو کون حیاتده دیه اعتقاد ایتمکلری شول قبیلدن بر شیدر. خضر والیاس وفات ایتمامش بلکه حیاتده اولمش ایسه‌لر، بونلر حقنده رسول اکرم حضرتلری اوزینڭ صحابه‌لرینه نیچون بر دفعه‌اولسون خبرویرمامش، خبر ویرمش‌ایسه بوخبر نیچون محدثلر طرفندن نقل اولنمامش؟ پك کوب آدملر فرادی، فرادی اوله‌رق خضرنی والیاس پیغمبرنی سلامت کورمشلر و سویلاشمشلر ایمش. فقط بو کیمسه‌لر، شول اوزلرینه کورلمش نفسلرڭ خضروالیاس ایدیکلرینی نه دلیل ایله بیلمشلر؟ اوزلرینڭ خبرلری ایله‌می؟ بو کون بری کلوب‌ده: «بن نوح پیغمبر، همیشه حیاتده‌یم!» دیبور اولسه شول خضر والیاس سـوزلرینه اشانوچیلر، بوصوڭ آدمڭ نوح پیغمبر ایدیکینه انابت قیلورلرمی؟ خضر والیاس پیغمبرلر، باشقه انسانلر قبیلندن عمر طبیعیلری ایرشوب وفات اولمشلردر، حس و حقیقتگه قارشو سوز سویلامك اهل اسلام ایچون مناسب دگل، بویله شیلر، اسـلام دینندن امنیت کوتارلوگه سبب اولور. دنیانی تدبیر ایتمك، اوزی ایستادیکی تقدیرده کرك

Из фондов Российской национальной библиотеки

صوده و کرك فوری برده اولسون جانلرنی هلاك کتدن صاقلامق الله تعالی‌نڭ اوزینه خاصدر. بونده خضر والیاس کبیلرگه احتیاجی یوق. خضر والیاس بو کون سلامت اولسونلر، عالم انسانیت و عالم اسلامیت ایچون بونلردن نه فائده کورلور؟ دیگزده یا که قوریده هلاك اولمق، اخروی هلاکت یاننده هیچ شی دگل. اویله ایسه خضر ایله الیاس انسانلرغه نجات یوللرینی تعلیم ایدوب یوررگه تیوشلی ایدی (١). بو کونده خضر ایله الیاس‌نی سلامتلر، دیه دعوی ایتمك بتون بتونه اصلسز اولدیغندن باشقه، شیعه‌لرڭ امام منتظر عقیده‌لرینه دلیل حاضرلب ویرمك دیمکدر، شوندن باشقه بو شی یوق. قطب، غوث، اوتاد، ابدال حقنده اولان حدیثلر هر نه قدر ابو نعیم و باشقه‌لر طرفندن روایت ایدلمش ایسه‌ده اصلسزلردر (٢).

١٢) سماع و رقص هم اکفار. اوشبو مسئله‌لر حقنده ابن تیمیه دیبور:

«نفسنی تربیه ایدرگه و اخلاقنی اصلاح قیلورغه سبب اولان قرآن شریفنی سماع ایتمك مشروع ایدیکنده نزاع یوق. دینمزده ایرکنچیلك ایدیکنی بیلدرر ایچون اولسه کرك، رسول اکرم حضر-

***

(١) الهی ما فائدة القول بوجود الخضر والاقطاب والابدال ونحوهم لاجاهل یستفید منهم العلم بدینه ولا مظلوم یستصرخهم علی دفع ظلمه. غایة الامانی. ج اص ٣٧٣.

(٢) خضر والیاس مسئله‌لرنده ابن تیمیه طرفندن «جن» دیه تعبیر ایدلمش شینی، بو کون مدانه چیقوب ده کوب طرفدار پیدا ایتمش اولان «مناجات ارواح» مسئله‌سی ایله تطبیق ممکن اولسه کرك. کوزلردن مستور شیلرڭ هر برینه «جن» دیمك درستدر. خارق عادت شیلرڭ، طبیعت سرلرندن اولدیغنی بو کونگی فن اثبات ایتمشدر. بو سر آز، آز آچلوب طورمقده ایدیکی معلوم. بو خصوص‌غه دائر بعض شیلر «مشهور آدملر» مجموعه‌سینڭ ٤ نچی جزئی اولان «ابن عربی» نام اثرده یازلدی (١٠ نچی مقصد). شوڭا مراجعت ایدلنه.

Из фондов Российской национальной библиотеки

نلری طوی وقتلرنده خاتونلرنك دف صوقمقلرینی و عید کونلرنك جاریه‌لرنك شعر اوقومقلرینی هم منع ایتمامشدر. اما قرآن شریفدن باشقه شیلرنی سماع، طاعت و عبادت‌ایدیکن دعوی قیلورغه اورن اولماسه‌ده درست اولوب اولمادیغنی سویلشورگه اورن وار. رقص، منهی بر شیدر. گناهلرنك الك الوغسی مسلمان قارنداشلرنی اکفار ایتمکدر. هر بر خطا قیلمش کیمسه‌نك کافر اولمقی حتی فاسق وعاصی اولمقی‌ده لازم دگل. شونك ایچون اسلام ملتنی جزئی شیلر ایله تفریق ایده‌چك یرده ممکن قدر هر برینی بر نقطه‌غه جیارغه تیوشلی «واعتصموا بحبل الله جمیعا ولا تفرقوا».

***

۱۳) طلاق و تحلیل. اوشبو مسئله‌لر حقنده ابن تیمیه دیبور: «ظهار قصد ایدوب بر کیمسه طلاق ایله یمین ایتسه، طلاق واقع اولماز بلکه کفارت‌گنه لازمدر. حیض وقتنده اولان طلاق، واقع دگل. قرآن اوقوب ختم ایدلدیکنده — اوچ مرتبه — دیمکله یاکه تسبیح وتهلیل اوقوب‌ده — یوز مرتبه — و — بیك مرتبه — دیمك ایله بر مرتبه لکدن چیقمادیغی واسم عدد قوشمقده معنا اولمادیغی کبی طلاق لفظنه‌ده اسم عدد قوشمقده معنا یوق، بلکه لغو بر شیدر. شونك ایچون خاتوننینه خطاب ایدرك: — انت طالق ثلاثا — دیبور اولسه اوچ دگل بلکه یالکز برگنه طلاق واقع اولور. مجرد تحلیل قصدی اولان نکاحلر زواج شرعی دگلدر. شونك ایچون تحلیل نیتی ایله ازدواج ایدلمش خاتونلر، طلاق صوگنده‌ده اولگی ایرلرینه حلال اولمازلر، بلکه تکرار تحلیل شرعی لازمدر.

***

۱٤) نیت، مسافر و جمعه سنتی. اوشبو مسئله‌لر حقنده ابن تیمیه دیبور:

Из фондов Российской национальной библиотеки

«نیت تیل ایله سویلمکدن دگل بلکه کوکل ایله قصد قیلمقدن عبارتدر. تیلی بر شی سویلهب ده کوکلی ایکنچی بر شی اویلامش آدمك تیلی ایله سویلامش سوزینه اعتبار اولماز: نیت شرط اولان عبادتلرده کوکل قصدی اولمادیغی حالده تیل خدمتی معناسزدر. بلکه عبادت وقتنده تیل ایله سویلامك بدعت و شریعت نظرنده منهیدر. شرعی عمللر حقنده بعض بر رخصتلر ایله امتیاز اولنمش سفر، کون و مسافهلر ایله محدود دگلدر. بلکه عرف و عادتده سفر اسمی ویرلهچك یورولرك هر بری سفر اولوب شویله مسافرلر، سفر حقنده اولان رخصتلر ایله فائدهلنه بیلورلر. جمعه اذانندن صوڭ رسول اکرم منبرگه بنوب ایکی خطبه اوقور و اذان ایله خطبه آراسنده جمعهغه اضافه قیلوب نماز اوقولماز ایدی. صحابهلر هر وقت مسجدکه کردیکلرنده اوزلری تلادیکلرنچه رکعت حسابی ایله نماز اوقورلر ایسهده بو نمازلر مطلقا مسجدده اوقولمش نفللر اولوب جمعه سنتلری دگلدر. سنت دیمك، رسول اللهدن ثابت دیمك اولدیغندن و جمعهدن مقدم رسول اکرم حضرتلرینك جمعه سنتی اوقومقی ثابت اولمادیغندن خطبهدن مقدم «جمعه سنتی» اسمنده نماز مشروع دگلدر. جمعه نمازندن صوڭ شیخان روایتنه کوره ایکی رکعت و یالگز مسلم روایتنه کوره دورت رکعت سنت اوقودیغی معلومدر. (بعض وقت ایکی و بعض وقت دورت اوقومش اولسه کرك). ایشته جمعه نمازی ایکی رکعت فرض ایله صوڭرهده ایکی یاخود دورت رکعت سنتدن عبارتدر» (١).

* * *

١٥) «الملل والنحل کتابی. قولمزده الك کوب استعمال

(١) تحیة المسجد اسمنده اولان نفل نمازك جمعه نمازینه دگل حتی جمعه کونینهده اختصاصی یوقدر. بونی ایسه جمعه نمازینه تخصیص قیلمق عوام عادتیدر.

Из фондов российской национальной библиотеки

ایدلمکده اولان اوشبو اثر حقنده ابن تیمیه دیور:

بر شیعه مأموری قولنده اولان وظیفه‌نی تحصیل ایدر ایچون شهرستانی، شیعه‌لر رئیسلرینه مداهنه قیلوب «الملل والنحل» نام اثرینی ترتیب ایتدی. بعینه «المصارعة» اسملی اثرینی‌ده اوشبو قصد ایله تألیف قیلمشیدی. حسن ظنمز ایله شهرستانینی شیعه‌لردن صانامقده‌مز، اگرده حسن ظن ایتماسه‌ك ایدی بز آنی اسماعیلیلردن عد قیلور ایدك. «الملل والنحل» باشنده فرشته‌لر ایله ابلیس مناظره‌لری حقنده روایت ایتمش حکایتی اصلسزدر. اسلامده الك اولگی اختلافغه مثال ایدوب رسول اکرم خسته‌لگن کیتورمکی‌ده باطلدر. زیرا آندن مقدم، بوندن اهمیتلی اختلافلر کوب اولدی. «ایکنچی اختلاف اسامه عسکرینه ایارمك حقنده اولدی» دیمش سوزی‌ده یالاندر. زیرا بو طوغروده مخالفت قلان اولمادی بلکه رسول اکرم حضرتلرینك قاتیغ خسته‌لندیکنی کوردیکنده اسامه اوزی رسول الله حضرتلرینك مشورتی ایله صبر قیلوب طوردی. شهرستانی، باشقه اهل کلام قبیلندن علم حدیث و سیر، آثار صحابه و تابعین حقنده معلوماتی اولمادیغندن بویله یاکلش نرسه‌لر یازمشدر. ابوبکر، عمر و عثمان خلافتلری حقنده هیچ بر قلچ کوتارلمادی وبر تامچی اولسون قان آقمادی، بلکه مسلمانلر آراسنده بو طوغرولرده نزاع‌ده اولمادی. گرچه انصار آراسنده بعض برلری سوز سویلرگه باشلامش ایسه‌لرده اوزلرینك الوغلرینك نصیحتلرینه قولاق صالوب توقتالدیلر وبیوکلرینه اطاعت ایتدیلر، حتی ابوبکرگه بیعت ویرمکدن انصار ایچنده سعد بن عباده‌دن باشقه کشی تخلف‌ده ایتمادی. اوشبونك ایچون بو مسئله حقنده شهرستانینك: «واعظم خلاف بین الامة خلاف الامامة اذما سل فی الاسلام سیف علی قاعدة دینیة مثل ما سل علی الامامة فی کل زمان وقد سهل الله تعالی ذلك فی الصدر الاول فاختلف

Из фондов Российской национальной библиотеки

المهاجرون والانصار فيها وقالت الانصار منا امير ومنكم امير واتفقوا على رئيسهم سعد بن عبادة الانصارى» دیمش سوزی اساسا یا گلشدر. «صفين» و «نهروان» محاربه‌لری‌ده امامت ایچون دگل ایدی. معاویه، حضرت علینك امامتغینه منکر اولمادیغی کبی اوزی ایچون هم بو وقتلرده امامتنی طلب ایتمادی. بو صوغشلر باشقه نرسه‌لر ایچوندر. بو مسئله‌لر کلام اهللرینه معلوم اولماسه‌ده علم اهللرینه معلومدر. اوشنداق شهرستانینك: «وامير المؤمنين على كرم الله وجهه كان مشغولا بما امره النبى من تجهيزه ودفنه وملازمة قبره» دیمش سوزی‌ده درست دگلدر. رسول اکرم صلى الله عليه وسلم، حضرت عائشه اوینده دفن ایدلدی، آگا اجنب اولان حضرت علی آنك حجره‌سنده نه یول ایله ملازمت قیلوب طورسون؟ زکات مانعلری ایله اولان محاربه‌نی سویلادیکندن صوك: «وقد ادى اجتهاد عمر فى ايام خلافته الى رد السبايا والاموال اليهم واطلاق المحبوسين منهم» دیمش سوزی‌ده هر بر مسلمان بیلورلك روشده آچیق کذبدر. زیرا زکات محاربه‌سنده هیچ بر جان اهلی اسیر آلنمادی و هیچ کیم محبوس اولمادی، بو وقتلرده مدینه‌ده حبسخانه‌ده یوق ایدی. اسلامده الك ایلك اوله‌رق حبسخانه، حضرت عمر طرفندن مکه‌ده تأسیس ایدلمش، صفوان بن امیه اوینی صاتوب آلوب شونی حبسخانه قیلمشدر. شهرستانینك: «الاختلاف التاسع فى امر الشورى واختلاف الآراء فيها واتفقوا كلهم على بيعة عثمان» دیمش سوزی‌ده یالاندر. زیرا بوطوغروده اختلاف فلان اولمادی، یالگز عبدالرحمن بن عوف، خلقلرك فکرلرینی آکلامق ایچون اوچ کون قدر وقت، ارالرنده یوروب اوشبو مسئله حقنده مشورت ایتدی وخلقلرك حضرت عثمان طرفنده ایدیکلرینی بیلدی. اوشبونك ایچوندرکه احمد ابن حنبل: «لم يتفق الناس على بيعة كما اتفقوا على بيعة عثمان ولاه المسلمون بعد

نشاورهم ثلاثة ایام وهم مؤتلفون متفقون متحابون متوادون معتصمون بحبل الله جمیعا» دیمشدر.

شهرستانینك بو کتابنده بونلردن باشقه یاکلشلری، کذبلری کوبدر.

مقصد

٨

مخالفلری

بر کیمسه‌نك مرتبه‌سینی بیلور و حقیقت حالی ایله آشنا اولور ایچون اك طوغری یول مخالفلر بدر. انسانلرك دنیالقده اولان حسنات و سیئات میزانلری خصملرینك شهادتلری و چیقارمش حکملری اولور. آدملرنی معرفت ایتمك آرزوسنده اولانلر دشمنلرینك تعریفلرندن استفاده ایتسونلر. دوستلر واسطه‌سیله معلومات آلمش کسری، فخر- کائنات افندمز حضرتلرینی تکذیب ایتدیکی حالده دشمنلری طرفندن معلومات آلمش قیصر، صرف دشمنلق قصدی ایله سویلنمش سوزلر تأثیری ایله تصدیق أیلمشدر.

اوشبونك ایچون بزلر بو فصلده ابن تیمیه مخالفلرینك هر زمانده اولان مشهورلرینی و مخالفتلرینه باعث و بهانه نه شیلر اولدیغنی یازاچقمز.

***

١) ابن المُرَحَّل ـ (صدرالدین محمد بن عمر). ٦٦٥ ده «دمیاط» شهرنده طوغوب ٧١٦ ده مصرده وفات ایتدی. بر قدر وقتلر «دمشق» شهرنده طوردی و بونده ده «ابن الوکیل» دیه شهرت

بولدی . شافعی مذهبنده افراط درجه‌ده متعصب اولدیغندن مذهب تعصبی طوغروسنده تابان تابانه ضد اولان معاصری ابن تیمیه ایله مسلك مخالفتی وار ایدی . اوشبو جهتدن بو کیمسه علنی صورتده ابن تیمیه‌گه دشمنلق قیلورغه کرشدی . ۷۰۵ نچی ییل رجبنده اولان اجلاسده حاضر اولوب برنچی صفده مجاهده ایدرگه کرشمش ایسه‌ده پك کوب تناقضلرغه ارتکاب ایتدیکندن و اوز طرفنده اولانلر ایله مجادله‌گه کرشوب نظامنی بوزدیغندن ، صاتاشوب توقتامش و بتون اجتهادی برباد اولمشدر .

***

۲) زملکانی – (محمد کمال الدین ابو المعالی بن علی الزملکانی). شافعیلرك مستثنا عالملرندن اولوب ابن تیمیه‌دن بر ییل مقدم ۷۲۷ ده قاهره‌ده وفات ایتدی . بو کیمسه ایلك وقتنده ابن تیمیه‌نك مخلصلرندن اولوب هر وقت مدح ایدر ایدی (۱) . ابن تیمیه‌نك «کتاب بیان الدلیل علی بطلان التحلیل» نام اثری چیقدیغنده تقریض سویلامش و «رفع الملام عن الائمة الاعلام» اسملی اثری تارالدیغنده اوستنه :

ماذا یقول الواصفون له
وصفاته جلت عن الحصر
هو حجة لله قاهرة
هو بیننا اعجوبة الدهر
هو آیة فی الخلق ظاهرة
انوارها اربت علی الفجر

دیه یازمشدر . ابن تیمیه ، ابن عربی و آنك اتباعنه تحامل ایتدیگنده ، زملکانی ابن عربی‌گه مخلص اولدیغندن ابن تیمیه‌دن منحرف اولمش و ابن تیمیه‌گه طلاق هم شدرحل و زیارت مسئله‌لرنده رد قیلوب

(۱) وفیات الاعیان . ج ۱ ص ۳٦ .

کتابلر تألیف ایتمش (۱)، مناظره مجلسلرنده ابن تیمیه ایله مباحثه ایتمشدر. اوشبو مناظره مجلسنده آوز اورننده ثابت اولوب ده اوز سوزینی اوزی جرح ایتمکسزین طوغری بر ترتیب اوزرنده آلوب واروچی کیمسه آنچق اوشبو زملکانی اولدی، بوقسه باشقه‌لری مقاومت قیله آلمادیلر دیورلر. مع ما فیه بو کیمسه، ابن تیمیه‌گه قارشو یازمش اثرلرنده طاعن صفتی ایله دگل بلکه منتقد صفتی ایله انصاف دائره‌سنده سویلشمش و اوشبو جهتدن شایان تحسین اولمشدر.

***

۳) ابن جبریل الکلابی الحلبی - (احمد شهاب الدین بن یحیی بن اسماعیل). ۷۳۳ تاریخنده وفاتدر. بو ذات، ابن تیمیه‌نی رد ایتمک قصدی ایله جهت اهللرینه قارشو بر کتاب تألیف ایتمش ایسه‌ده بو عملی ایله اوزینڭ خبرسزلگینی و مسئله‌نی اساسا آڭلامادیغنی دنیاغه کوسترمشدر. زیرا ابن تیمیه «جهت» ایله دگل بلکه بلاکیف «فوق» ایله قائلدر. بونلرڭ صوڭغیسندن اولگیسی لازم کلماز.

***

۴) ابن الحاج - (ابو عبدالله محمد بن محمد العبدری الفاسی المالکی) ۷۳۷ تاریخنده وفاتدر. بو کیمسه‌نڭ صریح صورتده ابن تیمیه‌گه مخالفت ایتدیکندن خبرمز یوق. فقط ابن تیمیه وفاتندن صوڭ تألیف ایتمش اولان «المدخل» نام اثرنڭ (۲) ابن تیمیه‌گه تابان تابانه ضد اوله‌رق زیارت وقتنده میتلرگه توسل ایدرگه و عموما مقصدلرڭ حصولی حقنده قبر اهللرندن استمداد قیلورغه تیوشلی ایدیکن سویلر، پیغمبرلر، صحابه و تابعینلر، علما و اولیالرڭ قبرلرینه اولان سفرلر حج سفری قبیلندن فضیلتلی و ثوابلی اولان دینی بر سفر اوله‌چغنی

(۱) بو جمله‌دن بر کتابی «الدرة المضیئة فی الردعلی ابن تیمیه» اسمنده در.
(۲) ج ۱ ص ۱۰۸.

دعوی قیلور. طوغروسی بو اورنده نه سویلمش ایسه جمله‌سینی ابن تیمیه‌گه ضد صورتده سویلمش اما نیچوکدر بر اورنده: «ان التبرك انما یکون بالاتباع له علیه الصلاة والسلام وما کان سبب عبادة الجاهلیة للاصنام الامن هذا الباب» دیه «رمیة من غیر رام» قیلندن بر جملهٔ معترضه قسدروب کتمش و بونك ایله (اوزی بیلوبمی یا که بیلمکسزینمی؟) ابن تیمیه دعواسینه موافقت أیلمشدر.

***

٥) ابو حیان الظاهری - (اثیر الدین محمد بن یوسف بن حیان الاندلسی الغرناطی). اندلس عالملرندن اولوب ٧٤٥ ده قاهره‌ده وفات اولدی. نحو علمنده شهرتی بلند ایدی. بونك حقنده سیوطی: «وهو الذی جسر الناس علی مصنفات ابن مالك ورغبهم فی قرائتها وشرح لهم غامضها وخاض بهم لججها وکان یقول عن مقدمة (کافیة) ابن الحاجب هذه نحو الفقهاء» دیبور (١). بزم تورکی لسانمزك لغت هم نحو و صرفی حقنده «الادراك فی لسان الاتراك» و «زهر الملك فی نحو الترك» اسمنده اثرلری واردر. قاهره عالملرینك کوبلرینه استاذ اولدیغندن هر برینی بر تورلی استهزاء و هجو ایدر، استاذلق حرمتنی رعایت ایچون اوته‌گیلر بونك اوشبو معامله‌سینی تحمل قیلورلر ایدی. بو کیمسه، ایلك حالنده ابن تیمیه‌گه مخلص اولوب حتی شعرلر ایله مدح ده ایتمشیدی. صوکره نحوگه متعلق بر مسئله‌ده آرالرنده مناظره چیقوب، ابو حیان اوز مدعاسینی اثبات ایچون «کتاب» دن سوز نقل ایتدیکنده ابن تیمیه: «سیبویه معصوم دگل، نحو پیغمبری‌ده دگل ایدی، کتابده ٨٠ اورنده یاگلش وار، سز بونی فهم ایده آلمازسز» دیمش. ابو حیان نحو علمی ایله شهرت چیقارمش بر ذات اولدیغندن مذکور سوزدن غایت متأثر اولمش و ابن تیمیه‌گه خاطری

(١) بغیة الوعاه ص ١٢٢.

قالمش. واقعه‌نی بیلدرمکدن ناموس ایدوب: «ابن تیمیه‌نڭ - العرش - کتابنی کوردیکم صوڭ مجبتمی آلدم، پك بوزوق سوزی وار» دیه سویلر اولمشدر. روایتلرگه کوره مذکور بوزوق سوز: «ان الله تعالی یجلس علی العرش وقد اخلی مکانا یقعد معه رسول الله صلی الله علیه وسلم» دیمکدن عبارتدر. الله تعالی عفو بیورسون، بو سوزنی ابو حیان یالکز اوز کیسه‌سندن گنه چیقارمشدر. زیرا بویله سوز ابن تیمیه مسلکی ایله قابل تطبیق دگلدر.

«وذموا لنا الدنیا و هم یرضعونها * ولم ارکالدنیا تذم وتحلب».

***

٦) تقی الدین السبکی. (علی تقی الدین بن عبد الکافی)

٦٨٣ تاریخنده دنیاغه کیلوب ابن تیمیه‌دن ۲۸ یل صوڭ ٧٥٦ده مصرده وفات ایتمشدر. متعدد تألیفلری وار (١). اوزینڭ اوغلی «الطبقات الکبری» نام اثرنده بونڭ مناقبی حقنده سکسان بیت قدر یازمشدر (٢). ابن تیمیه‌نڭ «منهاج السنة» اسملی اثرینی ذم ایدوب بر قصیده سویلادیکی کبی زیارت حقنده اولان سوزینه قارشو «شفاء السقام فی زیارة خیر الانام علیه الصلاة والسلام» اسمنده وطلاق حقنده اولان سوزینه ردیه اوله‌رق «التحقیق فی مسئلة التعلیق» اسمنده الوغ و «رافع الشقاق فی مسئله الطلاق» اسمنده کچوك بر کتاب تألیف قیلمشدر. «تقی الدین سبکی قاضیلق منصبنه کورگه هوسی توشدیکنده مذکور منصب اوشبو وقتده ابن تیمیه دشمنلری قوللرنده ایدی، شونڭ

(١) «قاموس الاعلام» ده سهو اوله‌رق بونڭ لقبی «تاج الدین» کوسترلوب تألیفلری جمله‌سنده «الطبقات الکبری» نام تراجم اشخاص کتابی صانالمشدر. زیرا مذکور لقب هم‌ده مذکور کتاب بونڭ اوغلی عبدالوهاب سبکی‌نکدر. «قاموس الاعلام» نسخه‌سینی تصحیح ایدرگه تیوشلی.

(٢) ابن السبکی لم یدع منقبة من مناقب الاولین والآخرین الا واثبتها لوالده. غایة الامانی. ج ١ ص ٣١٥.

بونك ابن تیمیه‌گه اولان مخالفتی کندی محصولی دگل بلکه آتاسندن میراث قالمش مال ایدی، اگرده واسطه‌لرغه اعتبار اولسه بو ذات، ابن تیمیه‌گه بالواسطه شاگرددر.

***

۹) ابن بطوطه. (ابو عبدالله محمد بن عبدالله) . عرب سیاحلرندن اولوب ۷۰۲ده «طنجه» ده دنیاغه کلدی و۷۷۹ده وفات اولدی. بو کیمسه اوزینك «تحفة النظار فی غرائب الامصار وعجائب الاسفار» نام رحله‌سنده ابن تیمیه حقنده : «وکنت بدمشق فحضرت المسجد یوم الجمعة وهو (ابن تیمیه) یعظ الناس علی منبر الجامع وقال: ان الله ینزل الی سماء الدنیا کنزولی هذا و نزل درجة من درج المنبر» مضموننده بر سوز یازلمشدر. فقط ابن بطوطه صاف کوکللی، ساده بر کیمسه اولدیغندن بو سوزینی دشمنلق طریقی ایله دگل بلکه ذهول اثری اوله‌رق ایلکدن ابن تیمیه‌نك دشمنلری طرفندن کوکلینه اورنلاشقان روشچه تعبیر أیلمشدر. ابن بطوطه، محاکمه‌سز، تدقیق و تفتیشسز یاز وچیلردن اولدیغی ایچون بو کبی علمی مسئله‌لر حقنده اولان روایتلرینه اهمیت ویرمك جائز اولماز. بونده اولان سوزینی ابن تیمیه اثرلری تکذیب ایدر. بز ایسه بو یرده ابن بطوطه‌نی ذکر ایتمش ایسه‌ك سوزی انابتلی اولدیغندن دگل بلکه ابن تیمیه ضررینه اولان سوزلرك یخشی و یمانلرینی بر یرگه ییغمق ایچوندر. الله تعالی عفو ایتسون، بو قارت بعض بر وقتده تزگنسز کیدوب واره‌در.

***

۱۰) ابن رجب. (زین‌الدین ابو الفرج عبدالرحمن بن رجب البغدادی الدمشقی الحنبلی) . ۷۹۵ ده وفات اولدی . بو کیمسه‌نك ابن تیمیه‌گه قارشو یازمش اعتراضلری وار (۱) .

(۱) نعمان آلوسی «جلاء العینین» اسملی اثرنده بونك اعتراضلرینه جواب ویرمشدر. ص ۳۳۱-۳۵۵ .

Из фондов Российской национальной библиотеки

(٦) [illegible] ٣١١.
(١) [illegible] ٣٨.

[illegible]

[illegible] (٧

***

[illegible]

[illegible] (٨

***

[illegible]

Инфондов Российской национальной библиотеки

***

۱۱) علاءالدین محمد البخاری. (بونك ترجمهٔ حالی کتبخانه‌مزده اولان اثرلردن تابلمادی) روایتلرگه کوره بو کیمسه توقزنچی عصر اورتاسنده «دمشق» شهرنده طورمش و ابن تیمیه‌نك اوزینی و آگاده «شیخ الاسلام» دیبوچیلرنی اکفار ایدوب بر فتوی چیقارمشدر. الوغ محدثلر طرفندن تقریضلر قیلنمش اولان «الرد الوافر علی من زعم ان من سمی ابن تیمیة شیخ الاسلام کافر» اسملی کتاب ایشته بو کیمسه فتواسینی رد ایدلوب ترتیب اولنمشدر.

***

۱۲) ابن حجرالمکی. (احمد شهاب الدین بن محمد بن علی بن حجر). ۹۰۹ده مصرده دنیاغه کلوب ۹۷۳ ده مکه ده وفات ایتدی. مصرده اولان بر محله‌گه نسبت ایله «هیتمی» دیه‌ده شهرتی وار. هر فرصت توشدیکنده ابن تیمیه ایله آنك شاگردی ابن القیم‌گه اعتراض و طعن ایتمك بو کیمسه‌ده طبیعت حکمنه کرمش و بعض وقت ادب وتربیه‌گه منافی عبارتلر قوللانور اولمش. ابن حجر ایشانلر قولنده تربیه‌لنوب اوسدیکندن بونلرك محبتلرنده فانی اوله‌رق یتشمش بر ذاتدر. شونك ایچون ایشانلر خلافنه سویلنمش سوزلر بونك نظرنده جراحتکه صالنمش توز قبیلندن فنا تأثیر ایدر ایدی. ابن عربی‌گه افراط درجه‌ده مخلص اولدیغنی «ابن عربی» نام رساله‌ده بیان ایتدك. حتی آنك قابل اعتراض اولان سوزلرینی هر تورلی تأویللر ایله تصحیح ایدر ایدی. بو کبی بر مسلك صاحبی، کتاب وسنت، درست عقل واجماع امتدن باشقه‌نی قبول ایتمامکده اولان ابن تیمیه مسلکی ایله قابل ائتلاف اولمیه‌چغی طبیعیدر. ابن حجر المکی‌نك ابن تیمیه حقنده قوللانمش عبارات (شریفه) لرینی (لاجل التبرك) بو یرده عینا ذکر ایده‌مز: «ابن تیمیه، عبد خذله الله و اضله و اعماه و اصمه واذله وبذلك

صرح الائمة الذين بينوا فساد احواله وكذب اقواله ومن اراد ذلك فعليه بمطالعة كلام الامام المجتهد المتفق على امامته وجلالته وبلوغه مرتبة الاجتهاد ابى الحسن السبكى وولده تاج الدين السبكى و الشيخ الامام عزالدين بن جماعة و اهل عصرهم وغيرهم من الشافعية والما-لكية و الحنفية ولم يقصر اعتراضه على متأخرى الصوفية بل اعترض على مثل عمر بن الخطاب وعلى ابن ابى طالب (١) . ولا يقام لكلامه وزن بل يرمى فى كل وعر وحزن ويعتقد فيه انه مبتدع ضال ومضل جاهل غال عامله الله تعالى بعدله و اجارنا من مثل طريقته وعقيدته وفعله» (٢) . « شرح شمائل » نام اثرنده ابن تيميه ايله شاگردى ابن القيم حقنده : « و قد ذهبا الى اثبات الجهة و الجسمية و اطالا فى الاستدلال له والحط على اهل السنة فى نفيهم له ولهما فى هذا المقام من القبائح وسوء الاعتقاد ما تصم عنه الاذان ويقضى عليه بالزور والبهتان قبحهما الله تعالى وقبح من يقول بقولهما » مضموننده بر عبارت ايراد ايتديكى و «الجوهر المنظم» اسملى اثرنده : «ان ابن تيمية عبد اضله الله واغواه والبسه رداء الخزى وارداه و بوأه من قوة الافتراء والكذب ما اعقبه الهوان واوجب له الحرمان . . . وما وقع من ابن تيمية وان كان عثرة لاتقال ابدا ومصيبة يستمر عليه شومها دواما وسرمدا ليس بعجب فانه سولت له نفسه وهواه وشيطانه انه ضرب مع المجتهدين بسهم صائب ومادرى المحروم انه اتى باقبح المعائب اذخالف اجماعهم فى مسائل كثيرة وتدارك على ائمتهم سيما الخلفاء الراشدين باعتراضات سخيفة شهيرة واتى من نحو هذه الخرافات بما تمجه الاسماع و تنفر عنه الطباع حتى تجاوز الى الجناب الاقدس المنزه عن كل نقص والمستحق لكل كمال انفس فنسب اليه العظائم والكبائر وخرق سياج عظمته وكبرياء جلاله

(١) بو خصوصلرده كلهچكده سوز اولور.

(٢) الفتاوى الحديثية . ص ٨٣-٨٤ .

Из фондов Российской Национальной библиотеки

بما اظهر للعامة على المنابر من دعوى الجهة و التجسيم وتضليل من لم يعتقد ذلك من المتقدمين و المتأخرين حتى قام عليه علماء عصره والزموا السلطان بقتله او بحبسه وقهره فحبسه الى ان مات فخمدت تلك البدع وزالت تلك الظلمات ثم انتصرله اتباع لم يرفع الله لهم رأسا ولم يظهر لهم جاها ولا بأسا بل ضربت عليهم الذلة والمسكنة وباءوا بغضب من الله ذلك بما عصوا وكانوا يعتدون» ديه سويلديكى مرويدر. (١).

***

١٣) خفاجى. (احمد شهاب الدين بن محمد بن عمر الحنفى المصرى). ١٠٦٩ ده شهر رمضانده وفاتدر. بوكيمسه‌نى محمد المحبى «اوز عصرنده اولان مصنفلرڭ رئيسى اولوب هر بر فضيلت خصوصنده اوزندن مقدم اولان عالملردن يوقارى چيقمش و اوزندن صوڭكلرنى اوزينه يتكرمامش بر ذات ايدى» ديه مدح أيلر. بوذات، «شفا» ده اولان: «اللهم لا تجعل قبرى وثنا يعبد بعدى اشد غضب الله تعالى على قوم اتخذوا قبور

(١) جلاء العينين. ص ٢٥٧ ، غاية الامانى، ج ٢ ص ٧٦-٨٧. فقط ابن حجر اوشبو روشده سب و شتم ايتديكى حالده كنديسى هم كشى سوزندن سلامت قالمامشدر. «ومن ذا الذى ينجو من الناس سالما * وللناس قال بالظنون وقيل». بو اورنده سويلمش سوزلرينه قارشو معتبر عالملردن برى اوشبو جمله‌لرنى يازمشدر: ١) ابن حجر لا يوثق به فانه افترى على شيخ الاسلام. ٢) الاحرى بابن حجر ان يقول انه كان اشد الناس عداوة للذين آمنوا فانه ملاء كتبه بشتم عباد الله الصالحين اهل الحديث النبوى وخدام السنة المطهرة والشريعة الغراء وقد انتدب للرد عليه بعض اهل العلم من عصرنا وقبله وبينوا سقطاته وغلطاته وكذبه وافترائه و خيانته فى النقل وتحريفه للكلم عن مواضعه وغير ذلك من الامور التى لا يقدم عليها من يؤمن بالله واليوم الاخر. ٣) ما نقل عن ابن حجر لا يضر شيخ الاسلام فانه عدوله ومن خصومه الالداء. ٤) و قبل ان تنشر كتب شيخ الاسلام تقى الدين ربما كان يظن من يظن ان ابن حجر صادق فى نقوله فلما انتشرت وتداولتها الايدى تبين لكل ذى عينين ان ابن حجر كذب وافترى ولم يتوثق به احد بعد ذلك وسقط من درجة الاعتبار بالكلية الالدى من اعمى الله عين بصيرته من الاغبياء. ٥) ابن حجر من الكذا بين المفترين المتناقضين فى اقوالهم المضطرين فى دينهم.

Из фондов Российской государственной библиотеки

و اعلم ان هذا الحديث هو الذى انبيائهم مساجد» حديثى شرحنده: « و اعلم ان هذا الحديث هو الذى دعا ابن تيمية و من تبعه كابن القيم الى مقالته الشنيعة التى كفروه بها وصنف فيها السبكى مصنفا مستقلا وهى منعه من زيارة قبر النبى صلى الله عليه وسلم وشد الرحال اليه.... فتوهم انه حمى جانب التوحيد بخرافات لا ينبغى ذكرها فانها لا تصدر عن عاقل فضلا عن فاضل سامحه الله تعالى عزوجل» ديبور (۱). فقط اوشبو اوزينك نظيرى اولمغان ذات، بو طوغروده زيارت ايله شدرحل مسئله‌سينى بر بريله تخليط ايدوب اوقوچيلرك غلطلرينه سبب اولمشدر. ابن تيميه نزاعى زيارت حقنده دگلدر. «شفا» كبى تبرك بر كتاب شرحنده ممكن قدر شخصى اوپكه‌لرنى برطرفغه تاشلاب طوغريلقغه خدمت ايدرگه تيوشلى ايدى. رسول الله حقنده خدمت ايدوچيلر ايچون ادب شونى اقتضا ايدر، و لكن العصمة لله وحده. خفاجينك آتاسى ابن حجر المكى شاگردى اولديغندن آتاسينه اولان اخلاصى، خفاجينى بويله زلتكه توشرمش اولسه كورك. اوشبو حديث شرحنده على القارى: « وقد فرط ابن تيميه من الحنابلة حيث حرم السفر لزيارة النبى كما افرط غيره حيث قال كون الزيارة قربة معلوم من الدين بالضرورة وجاحده محكوم عليه بالكفر» ديه هر ايكى طرف رضا اولميه‌چق صورتده فكر بيان ايتمشدر (۲).

***

۱٤) عبدالحى اللكنوى. (ابو الحسنات عبدالحى بن عبدالحليم الهندى). ۱۳۰٤ تاريخى ربيع الاخيرده ياشلگنده وفات اولدى. اوز عصرينك حسن اخلاقلى، تعصب خسته‌لگندن خيلى سلامت، اجتهادلى، حنفى مذهبنه منسوب اولديغى حالده ممكن قدر كتاب وسنتگه متابعت ايتمكنى اخص آمال ايدوب طوتوچى بر ذات اولديغى اثرلرندن آڭلاشلور.

---

(۱) ج ۳ ص ٥٦٦

(۲) ج ۲ ص ۱٥۱.

بو کیمسه، حقیقت حالده، ابن تیمیه‌گه ابن حجرلر روشنده دشمنلق ایدوچیلردن اولماسه‌ده زیارت ایچون اولان سفر حقنده سبکی دعواسینی تصویب ایدر (۱) و اسمینی اونوتدیغم بر اثرنده‌ده عقلنده خفتلك وارلغی و میزانسزلغی ایله اتهام ایلمشدر. مع ما فیه بویله معامله‌لری «لالحب علی بل لبغض معاویة» قبیلندن ابن تیمیه‌نی مکروه کورمکندن زیاده، آرالرنك هر وقت منافسه و مخاصمه اولوب طورمش صدیق حسن خان‌غه رغما اوله‌چغی خاطرمه کلور. «النافع الکبیر» نام اثرینك هامشنده: «وقد تفرق الناس فی عصرنا فی شأن ابن تیمیه فرقتین ففرقة ظنت جملة اقواله کالوحی من السماء فبالغت فی الاخذ بما ذهب الیه و ان کان مخالفا للجمهور اوکان مخالفا لتصریحات من هو اعلی من ابن تیمیه و طائفة اخرجته من اهل السنة بسبب مانقل عنه من المتفردات المخالفة للجمهور. وانا سالك بین بین و اقول کما قال الذهبی هو عدیم النظیر بحر العلوم شیخ الاسلام و مع ذلك فهو بشر له ذنوب و خطایا فلیسد الانسان لسانه عن تحقیره ولیدقق النظر فی ما قال» دیور.

***

۱۵) دحلان. (احمد بن زینی). ۱۳۰۴ تاریخی رجبنده وفات اولدی، مکه‌ده شافعیلرك مفتیلرندن و مشهور عالملردن ایدی. رحمت الله الهندی جنابلرینك «اظهار الحق» نام اثرینك دیباجه‌سنده اسمی مذکور و ۱۳۰۱ تاریخنده فاضل مرجانی اوزرینه یازمش بر مکتوبی «وفیة الاسلاف» ده منقولدر. کتبخانه‌مزده اولان اثرلرنده ابن تیمیه‌گه طعن ایتمش سوزلری کورلمادی. بونی ابن تیمیه مخالفلری آراسنده یازمقلغمز باشقه‌لرك خبرلرینه انابت ایتمك سببندندر. مع ما فیه دحلان ایله ابن تیمیه مسلکلری آراسنده ضدلق کامل ایدیکنده شبهه یوق. زیرا دحلان، قبرلرده اولان ولیلرك روحلرندن، زیارت ایدوچی کیمسه‌لرگه برکات

(۱) التعلیقات السنیة علی الفوائد البهیة. ص ۲۵۴.

و فیوضات حاصل اولەچغنی دعوی قیلور ، شیخلر ، قبرلرنده یاتدقلری حالده مرید تربیه ایتمکلرینی جائز کورر ، بوکاده فخرالدین الرازینك «المطالب العالیة» نام اثرنده: «قبرده اولان کامل آدملردن علم ومعرفت حاصل ایتمك ممکن» مضموننده اولان سوزلرندن استدلال أیلر (١) .

* * *

١٦) صدرالدین المفتی. (صدرالدین خان بهادر) . بو کیمسه انگلیز حکومتی طرفندن «دهلی» شهرنده «صدارت» منصبنه قویلمش ایدی . ابن تیمیه خلافنه اولەرق اوچ مسجددن باشقەلرغه هم سفر ایتمك وشدرحل قیلمق فضیلتلی أش ایدیکنی اثبات ایچون بر رساله ترتیب أیتمشدر . مذکور رساله حقنده «الیانع الجنی» صاحبی: «قد تأنق فیها سلمه الله» دیدیکی (٢) حالده صدیق حسن خان: «زل فیها زلة عظیمة تنبیء عن قلة اطلاعه علی ادلة المسئلة وما جریاتها وقد رد علیه فیها بعض علماء الهند و یغنی عن ذلك کله کتاب الصارم المنکی فی الرد علی ابن السبکی — فی هذا الباب» دیبور (٣) . بو کیمسه کندیسی مذکور صدیق خان استاذلرندن اولوب شیخ عبدالعزیز بن احمد مسندالوقت الدهلوی العمری اصحابندن ایدی . شمدی کوبدن وفات اولمش اولسه کرك .

* * *

١٧) ابوالهدی. (محمد ابوالهدی ابن حسن الصیادی) . سلطان عبدالحمید عصرنده «المتصرف فی القدرین» اولەرق آدملرك سعادت

---

(١) دحلاننك اوشبو مسألەگینه قارشو محدث عبدالله السندی طرفندن «وصیانة الانسان عن وسوسة الدحلان» اسمنده بر اثر یازلدیغنی مصر مطبوعاتنده اوقودق . وما نقله عن الرازی کلام ساقط ولیس علیه دلیلا لامن کتاب ولامن سنة ولامن کلام السلف الصالح . . . بل هو کلام مأخوذ من الاشراقیین من فلاسفة الیونان و من الاسف علی مثل الرازی ان یتفوه بمثل ما نقل عنه . غایة الامانی . ج ١ ص ١٢٧١ .

(٢) ص ١٢٣ .

(٣) ابجد العلوم . ص ٩١٣ .

Из фондов Российской Национальной библиотеки

وشقاوتلری حقنده نفوذینی أشلاتوب طورمش شیخلردن ایدی. معتبر عرب جریده‌لرندن بری بونڭ حقنده: «ان اتباعه الیوم لایقلون عن خمسمائة الف وقد اخذوا من اقصی الشرق الی اقصی الغرب و منهم الفضلاء والقضاة والمفتون والمؤلفون والمصنفون والامراء والوزراء والاکابر والوجوه والاعیان» دیدیگندن صوڭ، مدحیه‌سی حقنده یازلمش قصیده ومستقل رساله و کتابلردن ٥٠ عدد قدر اسم صانامش ایدی.

الوغ آدملر تیره‌سنده اولان خلقلرڭ بتون امللری شـونلرغه یاقینلق حقنده اجتهاد قیلمق و بو طوغروده امثاللری ایله محاسـده ایتمکدن عبارت اولور وبونڭ ایچون دنیاده فدا قیلنور، آخرتده! اوشبو قبیلدن سلطان عبدالحمید حضورنده ایکی بیوك شیـخ بر بری ایله منافسه قیلورغه کرشدیلر. بونلرڭ بری قادریه‌لرڭ نقیب الاشرافلری اولوب ایکنچیسی‌ده رفاعیلر باشنده طوروچی ابوالهدی ایدی. اوشبو ایکی حزب الله واهل آخرت حقنده اولان عداوت، ایکی طریق آدملرینڭ هر برینه سرایت ایتدی والڭ صوڭره بو خصومتدن بتون اهل اسلام اوزرینه بیوك بر حصه چیقدی.

اوزلرینی بیوك کوسترمك ایچون بونلر اوز طائفه‌لری منسوب اولان شیخلرنی بیوك کوسترمك یولنه کردیلر وبونلرنی مدح ایدشمکله ایکی طرف بر برندن آلغه کیدوب حسابسز رساله‌لر وکتابلر یازوب باصدردیلر، عربی وتورکی، مصری وتونسی، هندی وایرانی جریده‌لرڭ بیتلرینی طولدردیلر. انسـانلرڭ بیوکلکلرینی عوام ناس کرامت وخوارق ایله اولچادیکلرندن اوشبو اثرلر خارق عادت اولان حکایتلر ایله طولدی، بو طوغروده حتی بونلر «خوارق وکرامات دینی» دیه مشهور اولان نصرانیتدن‌ده بر آز آلغه کتدیلر. مذکور کتابلردن هر کیم طویدی و بیزدی ایسه‌ده بو اثرمزنی اوقوچیلر، کندیلرینڭ انصافلری وسلامت عقللری ایله محاکمه ایتسونلر همده اسلام دنیاسی

اوستنه تاغلر کبی بلالر چوگوب طوردیغنده قدوه‌لك فکرنده اولان ذاتلری نه کبی بیهوده شیلر ایله مشغول اولدقلرینی بیلسونلر، الله تعالی‌نی رضا ایتمیه‌چك و بنده‌لرگه فائده کتورمیه‌چك شیلرگه ویرلوب خرابلق و انقراض چوقورلرینه اوستراديکلرینی آگلاسونلر ایچون بو برده بر ایکی نمونه یازمقنی موافق کوردك. «ان الله لایغیر ما بقوم حتی یغیروا ما بانفسهم». کفرلکنی نقل ایتمك کفرلك اولمادیغی ایچون بو نمونه‌لرنی یازمقلغمز حقنده مسئول اولماسه‌ق کرك: ١) الله تعالی طرفندن عبدالقادر الکیلانی‌غه مکتوب ییبارلدی و کانورت طشینه‌ده آدرس: «یصل هذا المکتوب من المحب الی المحبوب» دیه یازلمشیدی(١). ٢) عبد القادر الکیلانی مریدلرندن برینك جانینی آلوب عزرائیل (علیه السلام) کوکگه بنوب کتمشیدی. بونی بیلدیکنده عبد القادر آچیغلانوب قوا کتدی و دورتنچی قات کوکده عزرائیل (علیه السلام) آرتندن باصوب یتدی‌ده کارزینکه‌سینی تارتوب آلوب، آستنی اوست ایتدی، مریدینك جانینی توبان توشروب ییباردی. جان کیرو تن‌گه قایتوب مریده اورنندن طوردی. اوشبو وقت کارزینکه‌ده نه قدر جان وار ایسه هر بری توگولدیلر و اوچوب قایتوب اوز تنلرینه کیرو کردیلر. ٣) عبدالقادر الکیلانی مریدلرندن بری وفات اولدیغندن قبرینه سؤال فرشته‌لری کلوب: «من ربك؟» دیدیلر. مرید: «عبد القادر!» دیه جواب ویردی. فرشته‌لر: «من نبیك وما دینك؟» دیدیلر. مرید: «عبد القادر!» دیدی. فرشته‌لر اوشبو وقتده بوگا صوغار ایچون دیه چوقمارلرینی کوتارمشلر ایدی، فی الحال عبدالقادر کلوب کردی‌ده فرشته‌لرك ایکیسینی ایکی یاق‌غه صوغوب یقدی ولحدن قوغوب چیقاروب ییباردی. فرشته‌لر عبد القادر اوستندن حق تعالی‌گه شکایت ایدرگه کتدیلر. الله تعالی: «عبد القادر الوغ

---

(١) پوچته ایشتمپلی یوقمی ایدی عجبا؟!..

کشی، آنك ایله دعوالشماکز، بو اشنی تاشلاکز!» دیدی. ٤) معراج کیچه‌سنده رسول الله حضرتلرینی یورتوچی ذات، عبد القادر ایدی. ٥) عبدالرحیم الرفاعی اگرده اوزی ایستسه اولدره و ترگزه، بای و فقیر قیلە، مسعود وشقی ایده ایدی. ٦) احمد الرفاعی شول درجه‌گه یتدی کوکلر آیاقی آستنده اولور ایدی. ٧) احمد الرفاعی مدینه‌ده قبر شریف یانینه واردیغنده رسول الله بوکا قبرندن قولینی چیقاروب صوزدی، رفاعی‌ده بونی طوتوب اوبدی. ٨) احمد رفاعی: «الله تعالی‌ده حاجتی اولان کیمسه‌لر بنم قبرم چیتنه قاراسونلرده یدی آدوم آلغه وارسونلر بوندن صوك بندن استغاثه قیلسونلر، مقصودلری حاصل اولور» دیدی.

ابن تیمیه، کتاب وسنت یولنده اولمامش متصوفه‌لرگه منکر اولوب سندلرینه انابت ایتمادیکندن وحقلرنده شایع اولان بوندی خوارق خبرلری حقنده: «انما یضع امثال هذه الحکایات من یقل علمه ودینه» مضموننده سوزلر سویلادیکندن وخصوص رفاعیلر حقنده «کشف حال المشائخ الاحمدیة و بیان احوالهم الشیطانیة» اسمنده کتاب تألیف ایدوب کوب فضائحلرنی میدان‌غه قویدیغندن خوارق عاشقی اولان شیخلر و مریدلر بوکا خصملردر. ابو الهدی هم بونلرك بری اولدیغی سببلی طبیعی، ابن تیمیه‌گه مخالف فرقه‌لردن ایدی (١). بونده مذکور اولان کرامات و خوارق حکایتلری نه قدر تأویل ایدلسه‌ده ونه قدر ظاهرلرندن صرف اولنسه‌لرده نصارالرك «تثلیث» حقنده اولان تأویللر-

(١) رفاعیلر ایله قادریلرك فائده‌سز نزاعلر ایله اسلام دنیاسینی قاناتوب طوردقلرندن بیزار اولدیغی سببلی بغدادده الوغ عالملردن بری اوزبنك بر اثرنده: «بو عصرك متصوفلری کتاب و سنت ایله عامل دگللر. رفاعیلرك استانبولده اولان شیخلری حیله ومکر بابنده شمدی ابلیسلرنی ده آرتده قالدردی وقادریلر خمر وباشقه محرمات ایله مبتلا اولدقلرندن اسلام دیننه یوز قارالغی اوندی. هر نه بو کبی شیخلر اسلام ملتنه بو کونلرده بلای عظیم اولدیلر و بونلرك قیلماده‌لری قباحت هم قالمادی» دیبور.

Из фондов Российской национальной библиотеки

ندن گوزل اولمیه‌چغنی هر کیم آڭلاسه کرك . اقبال وقتنده اولان
بیشیوز بیك تبعه‌نك کیملر ایدبکلرینی ابو الهدی افندی حریت صوڭنك
باشینه کلمش ادبار وقتنده بیلمش اولسه کرك . بو کبی مشقت وبلالر
اگرده شیخلر و ایشانلرغه منکر و آنلرك عمللرینی انتقاد ایدوچیلر
باشلرینه کلمش اولسه ایدی هیچ شبهه یوق، «ایشانلرك فاتحه‌لری
اوردی، سزا اولان جزاسینی کوردی» دیه قطعی بر حکم قیلورلر ایدی.
«هر بر اشك مدبری الله تعالی در، حکمت و سببلر آنچق اوزینه گنه
معلوم اولور» دیمکده اولانلر هیچ کیمك باشینه کلمش اش حقنده
محاکمه ایتماسه‌لرده و محاکمه قیلورغه بونلر اوزلرینك حقلری یوق
ایدیکنی بیلسه‌لرده اوته‌گیلر البته بویله روشده بی طرف قالمازلر .
بونلر کوب وقت، سومادیکلری آدملری باشلرینه‌کلمش فلاکتلر حقنده:
«بو اش فاتحه‌سزلك سببندن‌اولدی» دیه و سودیکلری آدملر باشلرینه
کلمش بلا و قضالر حقنده «بلا کورمك پیغمبرلر عادتیدر، رفع درجه
ایچون اولور» دیه حکم قیلورلر ابن تیمیه‌نك حبس‌ایدلمکنی‌اللهدن
عقوبت اولمق اوزره حکم ایتمش اولان ایشانلر ابو الهدی افندی
حبسنی رفع درجه ایچون دیه حکم ایده‌چکلری معلومدر . ابو الهدی
افندینك ولادتی ۱۲٦٦ ده رمضان آینده «معرة النعمان» شهرنده ایدی.

* * *

۱۸) نبهانی - (یوسف بن اسماعیل بن یوسف) . اوشبو عصر-
مزده ابن تیمیه و ابن القیم گه دشمنلق ایدوچی فرقه‌نك (بونلر کوبراك
ایشانلر و مریدلردر) باشنده طوروچی ذات اوشبو کیمسه‌در. ابن
تیمیه و ابن القیم حقنده سویلنمش نه قدر یمان سوزلر وار ایسه بو
آدم شونلری بر یرگه ییغوب کتاب روشنده ترتیب ایدر، بری اوستنه
ایکنچیسینی اوله‌رق نشر قیلور. مذکور کیمسه‌لرك اثرلرینی مطالعه
ایتمکدن صاقلانمق حقنده دینلی مسلمانلرغه و خصوصا اسلام شاگرد-

لرینه نصیحتلر ویرر. یراق یرلرده اولسه‌ده ولیلر قبرلرینه سفر ایدوب زیارت ایتمك ثوابلی اش ایدیکنی وفات اولان شیخلرك روحلرندن استمداد و استغاثه أیلرگه تیوشلکنی سویلر. رسول اکرم حضرتلرینك هر اورنده و هر زمانده موجود ایدیکنی حکایت قیلور (١) هم ده: «ایمدی قرآن و حدیثلردن استدلال ایتمك وقتلری اوتدی، اجتهادی ایسه مبتدعلر و وهابیلرغنه (٢) دعوی قیلور، شونك ایچون اجتهاد دعواسینی ایدوچی کیمسه شریعت‌که بهتان ایدوچی اولور» دییور. نبهانی رساله‌لری کوبراك مجانا تارالدیغندن ابن تیمیه و ابن القیم اسملرینك روسیه اسلاملرینك اورتا طبقه‌لری آراسنده معلوم اولمقلرینه الوغ خدمتلری اولدی. بر شاعرك:

جزی الله عنا الحاسدین فانهم
قدا استوجبوا منا علی فعاهم شکرا
اذاعوا لنا ذما فافشوا مکارما
وقد قصدوا ذما فصار لنا فخرا

دیمش بیتلری مصداقنچه ذم و قدح هم ده تنویه و مدح قصدی ایله یازلمش اثرلردن کوبلری، نه کبی سر و سببلرگه کوره‌در، عکس نتیجه‌لر ویردیکی معلوم. بو کونده روسیه‌ده وهابیلرنی ذم ایدوب

---

(١) وهذه المقالة الشنیعة لم نرها لاحد من المتکلمین المتقدمین منهم والمتأخرین ولارأیناها فی کتب العقائد ولا کنا نظن ان احدا یقول هذه المقالة الشنیعة وانما ذکرها الشیخ یوسف بن اسماعیل النبهانی البیروتی . . . . وهذه مقالة شنیعة فی الغلو فی النبی صلی الله علیه وسلم وانزاله له فوق منزلته التی انزل الله بها فان هذا اشراك للنبی فی اخص اوصاف الباری. التعلیم والارشاد. ج ١ ص ١٨٧.

(٢) اوزلرینك آچیغلری کلمش آدملر اوستندن «پادشاهنی سوکدی» دیه دانوس ایدوچیلر قبیلندن اوزلرینی عالملر زمره‌سندن صانامقده اولان آدملرده اوز فکرلرنده اولمامش کیمسه‌لرك هر برینی «وهابیلق» ایله اتهام قیاورلر و بونك ایله عوام نظرندن توشرگه موفق اوله‌چقلرینی امید ایدرلر.

بازوچیلرده وار. بونلردن هم نه کبی نتیجه‌لر چیقاچغنی طوغری فکر صاحبلری شمدیدن بر آز حس ایتسه‌لر کرك.

شیخ ابو الهدی، سلطان عبدالحمید حضورنده آمروناهی اوله‌رق طوردیغنده اکمکلرینه مای سورتمکنی و نیچوك اولسه‌ده دنیالرینی تعمیر ایتمکنی آرزو قیلوچیلرك هر بری ابو الهدی افندی‌گه تقرب قیلورغه و طبیعی آنك دشمنلرینك غیبتلرینی واسطه قیلورغه مجبور ایدیلر. ابو الهدی افندی، ابن تیمیه‌گه مخلص اولمادیغنی یوقاروده سویلادك. ایشته شیخ ابی الهدی‌غه تقرب ایتمك قصدی ایله نبهانی‌ده رفاعیلرنی و عموما طریقت شیخلرینی مدح ایدوب ابن تیمیه و آکا احترام ایدنلرنی ذم قیلورغه مجبور اولمشدر. فقط نبهانینك بو عملی متنبینك: «واذا اراد الله نشر فضیلة * طویت اتاح لها لسان حسود. لو لا اشتعال النار فیما جاورت * ما کان یعرف طیب عرف العود» شعرلرینك حکمینه طوغری کلمش ایسه‌ده اصل مقصدینه ایرشمش، الوغ بر دنیاوی منصبده اوزون مدتلر قالمش و آنچق ابو الهدی و عزت پاشالر ایله برلکده اورنندن چیقارلمشدر.

***

۱۹) ابن جرجیس. (داود بن جرجیس بن سلیمان العراقی).

بونك حقنده: «بو ذات، شافعی مذهبی ایچون تعصب ایدوچیلرك غلاتلرندن اولوب استعانت و استغاثه هم ده الله تعالی دن باشقه‌لرغه دعا ایتمك درستلکی حقنده قولافلرغه ایشدلنورگه جائز دگل سوزلر سویلدی. جاهل بر آدم اولدیغی کبی تحریف و تدلیس ایدرگه ده جسارتی وار ایدی. جمادات و حیوانات ایله توسل ایتمکنی درست کوروب اوشبو مذهبنی سلف صالحین، اصحاب و تابعین اوزرینه نسبت ایتدی و اوشبو هذیانلرینی کندیسنه بر مسلك قیلدی، بو طوغروده اوزرینه قارشو سویلاوچیلرنی وهابیلق ایله اتهام قیلور

ایدی ، شمدی بو کونده هلاك اولدی » دیورلر (۱) .

ابن تیمیه و ابن القیم مخالفلری بونلرغنه اولماسه کرك . فقط اوزمزك کتبخانه‌مزده اولان اثرلرنی تفتیش ایدوب آنچق اوشبو کیمسه‌لرنی گنه تابدق. مع ما فیه بو آدملرك کوبلری اوشبو عمللرنده : « وقد یعیب الفتی ما لیس یدرکه * اذ کل ضد بذم الضد مشتغل . کما یعیب فتاة راق منظرها * قبیحة ویعیب الصائب الخطل » شعرلرینه مصداق اولسه‌لر عجب دگل .

مقصد

۹

انتقادلر

ابن تیمیه خصملری طرفندن تألیف ایدلمش کتابلرنی و یا که باشقه تألیفلرده استطراد یوللو سویلانمش بحثلرنی کندی کتبخانه‌مزده اولان اثرلردن تفتیش ایتدیکمز صوك کوبسی ، ابن حجر المکی نك « الفتاوی الحدیثیه » نام اثرنده یازلمش بحثلر تحتنه مندرج اولمش کوردك . شونك ایچون بزلر بو یرده « الفتاوی الحدیثیه » دن کوچروب یازاچقمز .

ابن حجر المکی ، ابن تیمیه حقنده : « ابن تیمیة عبد خذله الله واضله واعماه واصمه واذله » دیه ادیبانه جمله‌لر ایرادندن صوك بحثکه بویله صورتده کرشور :

۱) ابن تیمیه ، اهل اسلام اجماعسینه خلاف اوله‌رق دیور :

(۱) غایة الامانی . ج ۲ ص ۱۰۸ - ۱۰۹ .

طلاق ایله آند ایتمش کیمسه حانث اولدیغنده یالگز کفارت لازم اولوب خاتونی طلاق اولماز. ۲) حیض وقتنده طلاق واقع دگلدر. ۳) بر کلمه ایله اوچ طلاق اولندیغی صورتده «اوچ» سوزی لغو اولوب یالگز برگنه طـلاق واقع اولور. ٤) حیوان توشوب اولمك سببندن صیوق نرسه‌لر نجسلنماز. ۵) حائض شـول حالنچه طواف قیلور اولسه کفارت واجب دگل. ٦) شهرده اولا طوروب جنب کیمسه ایچون کیچه‌ده تیمم ایله نفل نمازی اوقومق درستدر. ۷) قصدا قالمش نمازلر قضا قیلنماز. ۸) مکس حلالدر. ۹) گرچه زکات اسمی ایله ویرلماز ایسه‌ده سوداگرلرك مکس یوللو ویرلمش آقچه‌لری زکاتدن محسوب اولور. ۱۰) واقف طرفندن قیلنمش شرطلر لغودر. ۱۱) اجماعغه مخالفت قیلوچی کافرده دگل فاسق‌ده دگل. ۱۲) الله تعالی محل حوادث اولورغه جائز اولدیغی کبی ترکیبی جسم و جهتده اولمقی ده جائزدر. ۱۳) قرآن، الله تعالی ذاتنده حادثدر. ۱۴) عالم بالنوع قدیمدر. ۱۵) پیغمبرلر معصوم دگللر. ۱۶) رسول الله قبرینه زیارت قصدی ایله سفر قیلمق سفر معصیت جمله‌سندندر. ۱۷) انجیل و توراتك الفاظی مبدل دگل بلکه معنالری‌غنه تبدیل ایدلمشدر. ۱۸) تموغ بر وقت فانی اوله‌چقدر».

ابن حجر، ابن تیمیه‌گه اوشبو مسئله‌لرنی اسناد ایندیکندن صوك حضرت عمر و حضرت علی حقنده: «ان عمر له غلطات وبلیات ای بلیات وان علیا اخطأ فی اکثر من ثلاثمائة مکان» دیبور هم غزالی، ابن عربی، ابن سبعین، عمر بن الفارض وشاذلی کبیلر حقنده قاتیغ صورتده انتقادلر ایتدی، دیه حکایت أیلر.

***

ابن حجرك ابن تیمیه حقنده تقریبا ٦٧ سطردن عبارت انتقادی حقنده بغداد مفتیسی آلوسی سید نعمان خیرالدین «جلاء العینین فی

Из фондов Российской Национальной библиотеки

محاكمة الاحمدين» اسمنده الوغ بر كتاب تألیف ایدوب اوزی سلامت وقتنده ١٢٩٨ تاریخنده مصرده طبع ایتدردی. ٣٦٠ صحیفه‌دن عبارت اولان بو اثر مهم و مفید معلومات ایله طولوغدر.

آلوسی: «ابن حجر، اوشبو ابن تیمیه‌گه اسناد ایتمش سوزلرینی بویله مجمل روشده یازاچق یرده بر قدر آچیق ترتیب قیلورغه هم بو سوزلرنی ابن تیمیه‌نك قانغی اثرلرندن آلدیغنی بیان قیلورغه تیوشلی ایدی، فلان کیمسه فلان روشده سوز سویلمش دیه طعن قیلورغه کرشمك، آداب مناظره‌غه خلافدر، بلکه الك ایلك آنك أیتدیکنی اثبات ایدرگه وکتابلرینی کوستررگه لازمدر» دیدیکندن صوك تفصل طریقی ایله ابن تیمیه طرفندن اوشبو مضمونده جواب ویرمشدر:

١) طلاق ایله یمین ایتمك صورتی عمومنچه دگل بلکه ظهارنیتی اولان ماده‌گه مخصوصدر. ابن تیمیه اثرلرنده بو مسئله تفصیل اوزرنك بیان ایدلمش اوشبو سوزده ابن تیمیه متفرد دگل بلکه بو سوز عین احمد ابن حنبل مذهبی اولدیغی کبی بونك ایله قائل اولانلر سلفلرده کوبدر. اصحاب کرامدن منقول فتوالر هم بوکا خلاف دگل. ٢) حیض وقتنده طلاق واقع اولمادیغی سعید ابن المسیب و تابعیندن بر جماعتدن ده منقولدر. ٣) بر لفظ ایله اوچ طلاق واقع اولمادیغی سلفلردن بیوك بر جماعت مذهبی اولدیغی کبی مالك و احمد، شافعی و ابو حنیفه مذهبنده اولان عالملردن هم کوبلر شونك ایله قائل اولمشلردر. ٤) نجس توشمك سببندن مایدن باشقه اولان صیوق نرسه‌لرك نجسلنمادیکی ایله یالکز ابن تیمیه‌گنه دگل بلکه ابن حزم و آندن باشقه عالملر هم قائللردر. ٥) طواف مسئله‌سنده ابن تیمیه سوزی ابو حنیفه‌دن منقول روایتکه موافقدر. ٦) جنب مسئله‌سی حقنده ابن تیمیه‌دن شویله بر سوز ثابت ایسه اجتهادی مسئله اولدیغندن طغزلانورغه و آنك ایچون طعن قیلورغه اورن یوق. ٧) قصدا قالمش

نمازلرك قضاسی يوق ايديكنی ـ قضا حقنده اولان دليل يالكز نائم ايله ناسی حقنده‌غنه اولديغندن ـ ابن حجرك افراط درجه‌ده اخلاص باغلامش اولديغی ابن عربی ده اختيار ايتمشدر. قضا يوقلق ايسه ـ گناهسی زور اولوب ده بورج توشرمك ايچون قضا ايله ايش تمام اولماديغندندر (يمين غموس ده كفارت اولماديغی كبی) . ٨ ـ ٩) مكس و مكوس ديه سوداگرلردن وجه شرعيدن باشقه آلنمشماللرغه ديبولور. مصادره يوللو آلنمش مالل‌رك نيت ايله زكاتدن حساب اولنه‌چغنی ابو حنيفه مذهبنه تابع اولان صوك امامل‌ر ايچنده دعوی ايدنلر وار. هر نه بو مسئله، اسلام علماسی آراسنده خلافليدر. بر-برينه خلاف سوزلرك برينی اختيار ايتديكی ايچون ابن تيميه نه جهتدن عيبلو اولور؟ فقط حقيقت حالده ابن تيميه‌گه بو اسناد افترادر. ١٠) وقف مسئله‌سنك ابن تيميه روشنده بر دعوانی حنفيلردن هم دعوی ايدوچيلر وار. حنفی مذهبنده اولان امامل‌ر اوشبو دعوالری ايله طعن ايدلمازلر بلكه اجتهادی مسئله اولديغندن عفو قيلنور اولسه‌لر يالكز ابن تيميه‌گنه نيچون طعن‌گه مستحق اولور؟ ١١) «اجماعغه مخالفت ايدوچی فاسق ده كافرده دگل» ديبولمش سوزك ابن تيميه‌دن صدوری ثابت ايسه بونده عجب ايدلنه‌چك شی وارمی؟ معتبر عالملردن ابوزرعه: «اجماعغه مخالفت ايدوچينی اكفار ايتمك نيچوك ممكن؟ اجماعك اوزينی انكار ايدوچينی‌ده اكفار ايتديكمز يوق؛ غايه‌سی بويله كيمسه بدعتكه منسوب بولور» ديبور.

حقيقت حالده ابن تيميه بويله سوز سويلاماز، ابن حجرك بو اسنادی افترادر (١) . ١٢ ـ ١٤ ابن تيميه، قرآن طوغروسنده احمد ابن حنبل مذهبنده اولديغندن و حنابله‌نك تحقيق مذهبنه كوره قرآن حقنده اولان سوزلردن الله تعالی‌نك محل حوادث اولمقلغی و قرآن هم

(١) ٣٦ نچی بيتده اولان «اجماع» بحثنه مراجعت اولنه‌در.

Из фондов Российской Национальной библиотеки

الله تعالی حادث اولمقلغی لازم کلمادیکندن ابن حجر بحثلری اساسا واصلا وارد دگلدر. اوشنداق جسم و جهت هم ده عالم بالنوع قدیم اسنادلری ابن تیمیه‌گه محض افترادر. ابن تیمیه‌گه باشلاب بو افترانی قیلوچی (عرش حقنده) دوانی اولمشدر. ابن تیمیه‌نڭ قدم عالم حقنده فلاسفه‌گه وجسم حقنده مجسمه‌لرگه قارشو یازمش مستقل و مفصل اثرلری میدانده ایکن بو کبی افترالرڭ رواج اولمیه‌چغی معلوم. دوانی نڭ: «و اکثر المجسمة هم الظاهریون المتبعون لظواهر الکتاب والسنة واکثرهم المحدثون ولابن تیمیة ابی العباس احمد واصحابه میل عظیم الی اثبات الجهة و مبالغة فی القدح فی نفیها. فی بعض تصانیفه انه لا فرق عند بداهة العقل بین ان یقال هو معدوم و بین ان یقال طلبته فی جمیع الامکنة فلم اجده ونسب النافین الی التعطیل هذا مع علو کعبه فی العلوم العقلیة والنقلیة کما یشهد به من تتبع تصانیفه» دیدیکی عباره‌سینه (١) والدمز (روح المعانی تفسیری صاحبی آلوسی شهاب الدین): «حاشا الله تعالی ان یکون (ابن تیمیة) من المجسمة بل هو ابرأ الناس منهم نعم یقول بالفوقیة علی المعنی الذی اراده الله سبحانه ورسوله صلی الله علیه وسلم وذلك مذهب السلف فی المتشابهات وهو بمعزل عن التجسیم وجلال الدین (الدوانی) واضرابه اجهل الناس بالاحادیث وکلام السلف الصالح» دیه اوز قلمی ایله یازوب قویمشدر.

١٥) پیغمبرلرڭ عصمتی مسئله‌سنده ابن تیمیه جمهور مذهبنده اولوب باشقه بر سوزی یوق. ١٦) زیارت مسئله‌سنده ابن تیمیه متفرد دگل، بلکه کتاب و سنت علمنده یدطولی صاحبی اولان کوب ذاتلر آڭا طرفدارلردر. اوشبو خصوصده تألیف ایدلمش اثرلرنی تتبع ایدوچیلر، بو مسئله‌نڭ حقیقتنی بیلورلر. فقط: «ابن تیمیه زیارتدن منع قیله‌در» دیبولمش سوز بهتاندر. زیرا ابن تیمیه زیارتدن دگل بلکه زیارت

(١) شرح عقائد عضدیه. ص ١٥١ - ١٥٢.

قصدی ایله سفردن ومیتلرگه دعا و استمداد ایتمکدن منع ایته‌در .
١٧) تورات ایله انجیل حقنده اولان سوز ایچون عیب قیلورغه اورن
یوق . زیرا امام بخاری (١) وابن الخطیب فخرالدین الرازی هم
شوبله دعوی قیلمشلردر . بخاری ایله رازی مذکور دعوی سببلی
مغضوب علیهم اولمادقلری حالده ابن تیمیه نیچون اولور ؟ فقط ابن
حجرک اوشبو اسنادی‌ده افترادر ، ابن تیمیه بویله دعوی ایتمامش
و بوکاده اثرلری شاهددر . ابن حجر ، اوزینک دشمن کوردیکی ابن
تیمیه‌سینه عیبلر اسناد ایتمکدن عاجز قالدیغی صوکک پک کوب اثباتسز
شیلر اسناد قیلورغه مجبور اولمش و نیچوک اولسه ده اوستنه عیب
بوکلاتورگه بهانه‌لر تابارغه اجتهاد ایته‌شدر . ابن عربی و باشقه
تصوف اهلینه ، ابن تیمیه‌گه اسناد ایدلمش سوزلردن دخی یمانراق
سوزلر اسناد قیلنسه‌ده آنلرنی تصحیح قیلور ایچون بتون کوچینی
صرف قیلور حتی‌که بعض وقت محتملات الفاظدن اولمامش براق احتما-
للرغه قدر وارر .

فرصاص من احببته ذهب کما
ذهب الذی لم ترض عنه رصاص

١٨) ابن حجرک ، ابن تیمیه‌گه اثباتسز
شعری پک د ستدر . ابن تیمیه بویله
اسنادلرندن بری‌ده تموغک فانی اولمقی مسئله‌سیدر . ابن تیمیه شویله
بر دعوانی قانغی اثرنده ایلمشدر عجبا ؟ ! ولوسلم ابن تیمیه شویله
بر دعواده اولنسون ، فقط بونک ایچون ابن تیمیه‌گه طعن قیلورغه
یول وارمیدر ؟ بویله سوز ابن حجر ظن ایندیکی کبی خرق اجماع
هم دگلدر . ابن حجر ، ابن تیمیه‌نی طعن ایدرگه اوزنچه بر سبب
تابدیغندن اولسه کرک اوشبو تموغ مسئله‌سینه غایت اهمیت ویرر .
«الزواجر عن اقتراف الکبائر» نام کتابنده : «ابن تیمیه ، کونلرک

(١) «جامع الصحیح» . ج ٨ ص ٢١٦ .

برنده تموغنڭ فانی اولهچغنی اصحاب کرامدن حضرت عمر، عبدالله بن عباس، عبدالله بن مسعود، ابو هریره، انس‌دن و تابعینلردن حسن البصری، حماد بن سلمه، علی بن طلحة الوالبی و مفسرلردن بر جماعتدن نقل أیلر. بعضیلر احمد ابن حنبل حضرتلری عبد الله بن عمردن روایت ایتمش اولان: لیأتین علی جهنم یوم تصفق فیه ابوابها لیس فیها احد وذلك بعد ما یلبثون احقابا، حدیثی ایله اوشبو مطلب حقنده استدلال ایدرلر. فقط اوشبو حدیثڭ اسنادنده اشانچسز ویالانچی آدم وارلغی روایت ایدلنور هم‌ده حسن البصری بوطوغروده اوزینه منسوب اولان سوزنی انکار ایتدیکنی، ثابت حکایت قیلور. ظاهر، ابن تیمیه اسناد أیلمش کیمسه‌لرڭ شویله دعواده اولدقلری صحیح دگلدر. درست اولدیغی تقدیرده ده لیس فیها احد من عصاة المسلمین اما مواضع الکفار فهی ممتلئة بهم لا یخرجون عنها ابدا دیمك مراد اولور. مع ما فیه ابن تیمیه سوزینه موافق بر سوزنی فخر الدین الرازی اوزینڭ تفسیرنده روایت ایتمشدر» دیبور.

ایشته ابن حجر سوزینڭ خلاصه‌سی اوشبودر.

جهنمڭ ابدی اولوب اولمادیغی حقنده سلف و خلفدن معروف ایکی تورلی روایت وار. بری «فانی اولمیه‌چق» دیدیکی حالده ایکنچیلری فانی اوله‌چغنی سویلرلر. اولگی سوز اصح ایدیکنده شبهه یوق. ابن القیم ایسه صوڭ سوزگه نصرت ویرمکده‌در. امام سیوطی «الدر المنثور» نام تفسیرنده حضرت عمردن: «لو ابث اهل النار فی النار کقدر رمل عالج لکان لهم یوم علی ذلك یخرجون فیه» دیه وابو هریره‌دن: «سیأتی علی جهنم یوم لایبقی فیها احد» دیه، عبدالله بن مسعوددن: «لیأتین علیها زمان تخفق ابوابها» دیه وشعبی‌دن: «جهنم اسرع الدارین عمرانا واسرعهما خرابا» دیه نقل أیلر.

بناء علیه جهنمڭ فناسی ایله قول، اگرده ابن تیمیه‌دن صادر

اولمش ایسه بونك ایچون طعن قیلورغه اورن یوق ، زیرا مذکور سوز بعض سلف وبعض خلفلردن منقول ایسکی بر سوزدر . (روایتلر حقنده ابن حجرك جرح مجردی قبول اولنماز . عبدالله بن عمرگه منسوب حدیثده «کذاب» اولمش ایسه حسن بصریدن ثابت واسطه‌سیله مروی حدیثده «کذاب» یوقلغنی ابن حجر نه یردن بیلمشدر ؟) . حضرت عمر وحضرت علی حقنده ادبسز سوزلر صدوری ابن تیمیه‌گه اصلسز بر بهتاندر ، ابن تیمیه‌نك عقیده‌سی معلوم وکتابلری دنیانك هر طرفنده منتشر اولدیغندن بویله افترا «یوسوس فی صدور الناس» حکمینه مصداق اولان کیمسه عملندن باشقه دگل . ابن تیمیه ، غزالی و ابن عربی ، ابن سبعین ، عمر بن الفارض و شاذلی کبیلرگه رد ایتمش ایسه ، ایمش دیمش سوزلرگه بنا ایدوب دگل بلکه اثرلرنده کورلمش ظاهر شریعتکه خلاف اولان سوزلری حقنده رد قیلمشدر . بو طوغروده ابن تیمیه یالگز دگل بلکه ابن تیمیه قبیلندن باشقه ، قرآن و سنت عالملرندن کوبلر هم مذکور کیمسه‌لرنی رد قیلمشلردر (۱) .

خلاصه : ابن حجرك ، خرق اجماع ایتدی دیه ابن تیمیه حقنده قیلمش دعواسی اصلسزدر . بوکیمسه غالبا ابن تیمیه اثرلرینی کورمامش بلکه آندن بوندن ایشتمش سوزلر اوزرینه قلم یورتمشدر .

آلوسی‌نك مدافعه‌سی بونده تمام اولدی . بونده مذکور مسئله‌لرك بعضیلری حقنده «غایة الامانی» صاحبی دخی زیاده تفصیل ایله سویلمشدر . مراجعت اولنه .

خصم قاشنده دلیل حساب ایدلمامش نرسه‌لرگه بنا ایدوب اثبات مدعی یولینه کرمك مناظره قاعده‌سینه خلافدر . شونك ایچون ابن تیمیه سوزلرینی جرح ایدر ایچون سبکی ، ابن حجر المکی فکرلرینی نقل

---

(۱) «مشهور ایرلر» مجموعه‌سینك ۳ نچی جزئی اولان «امام غزالی» نام رساله‌گه مراجعت اولنه .

ایتمك جائز اولماز. زیرا ابن تیمیه کتاب، سنت و اجماعدن باشقه‌نی دلیل اعتقاد ایتمادیکندن بر سبکی بر ابن حجر دگل، آنك قاشنده اون سبکی و اون ابن حجر سوزینك ده اهمیتی یوقدر. بلکه ابن تیمیه‌نك لسان حالی بونلرغه قارشو: «هاتوا برهانکم ان کنتم صادقین» دیبور.

مقصد.

۱۵

طعنلر.

ابن تیمیه‌گه خصم اولان فرقه‌لرك باشلقلرندن بعضیلر خصوصا دنیالری معمور اولان صاحب ثروت و مرتبه‌لر ابن تیمیه حقنده: «ابن تیمیه، الله تعالی دن باشقه‌غه دعا قیلورغه یارامی و میتلر دن استمداد درست دگل، دیه مسلمانلر آراسینه تشویش صالدی، عقیده لرك بوزولمقینه و تصوف شیخلرینك حرمتلری بتوگه سبب اولدی، الله تعالی‌نی مؤثر حقیقی دیه اعتقاد ایدلدیکندن صوك ارواحنی وشیخلرنی واسطه ایدوب آنلردن استمداد ایتمکده نه ضرر وار؟ شونك ایچون اولسه کرك ابن تیمیه کتابلرینی مطالعه قیلوچی یوق بلکه کتابلری کتبخانه‌لرده تارالوب کویه آروقی اولوب یاتادر، اوشبو دعوالرینك شوملغی و ایشانلرك فاتحه‌سی اولسه کرك اوزی تورمه‌گه صالندی و تورمه‌ده وفات ایتدی» دیبورلر.

ایشته بو سوزلر انتقاد قلان دگل بلکه صرف بر «طعن» در. عقللی و بصیرتلی اولمق شرطیله هیچ مسلمان بویله سوز سویلماز، فهمی

وار آدم بویله سوزلرگه حقیقت توسی ویرماز. ابن تیمیه خطا سویلر، فکری یاڭلشور، بو شیلر ممکندر، بونی انکار ایدن اولماز. خطا سوزلرینی دلیللر ایله اثبات ایدرگه، فکرینڭ یاڭلش ایدیکی حقنده بینه اقامت قیلورغه (مقتدر اولمق شرطی ایله) هر کیمڭ حقی وار. مشروع بولی ایله هر کیم حرکت ایدر. فقط بونڭ ایچون ابن تیمیه‌نڭ شخصنه تعرض ایدرگه والله تعالی وظیفه‌سی اولان تقدیرگه مداخله ایدوب آلدن سویلاب طوررغه هیچ کیمڭ حقی یوقدر.

هیچ شبهه یوق ابن تیمیه حبس‌که صالندی و محبوس ایکن وفات قیلدی. فقط بو حاللر ابن تیمیه ایچون بر شقاوتمی ایدی، یوقسه عدیلسز اولان بر سعادتمی ایدی؟ بونی بیلن کیم وار؟ هیچ! بو شی الله تعالی‌نڭ اوزینه مخصوص سرلرندندر.

انسانلرڭ قسمتلری وطالعلری عجایب روشده مختلف ومتنوع ایدیکی معلوم. بری، آلدنده اولان حسابسز نعمتلرڭ قانغیسینه قول صوزارغه بیلمادیکی حالده ایکنچی بری آچلقدن جان ویرر. بعضیلری میراث ماللری ایله أتلر تربیه ایتدیکلری حالده بعضیلری اوزلرینڭ صلبی بالالرینڭ آچلقدن اولمگینه‌ده چاره تابا آلمازلر. بعضیلر الڭ الوغ شهرلرده اوراملر طولوغ یورتلرغه مالك اولدقلری حالده ایکنچی برلری قوش اویاسی قدر اورنلری اولمادیغندن یول اوستنده کون کچررلر. الڭ احمق کیمسه‌لرڭ نعمتلرگه غرق اولوب‌ده الڭ عقللی آدملرڭ عاجز اوله‌رق عمر سورمکاری کورلمامش شیلردن دگلدر. بر شاعر:

کم عاقل عاقل اعیت مذاهبه
و جاهل جاهل تلقاه مرزوقا
هذا الذی ترك الاوهام حائرة
و صیر العالم النحریر زندیقا

Изборник Российской национальной библиотеки

دیبور. ایشته بویله شیلر، قدر سرلریدر. بونده مداخله قیلورغه بنده لرك حقلری یوق. کندی وظیفه‌سینی بیلوب جناب حقك عظمتنی کوکلینه کتور مش ذات، خواه عالم نحریر اولسون، خواه جاهل بلا نظیر اولسون زندقه‌گه میل ایتماز. بویله حاللر «فعال لما یرید» اولان بر قوت صاحبینك اثریدر.

انسانلر ایچون دین و ملت اوغورنده حبس ایدلمك بو کونه قدر عارلك اولمامش، بوندن صوك هم عارلك اولماز. سجن عارلك دگل، جبنلك و ایکی یوزلیلك هم‌ده دین اسمی ایله دنیا جمع ایتمك وشریعت ایله تجارت أیلمك عارلکدر. شریف ملتلر، حس وشعورلی خلقلر، دین و ملت هم‌ده خلق فائده‌سی ایچون اولان حبسلر ایله افتخار قیلورلر. عربلردن عالیجناب بر ذات:

«قالوا حبست فقلت لیس بضائری * حبسی وای مهند لا یغمد»
«اوما رأیت اللیث یألف عیله * کبرا وأوباش السباع تردد»

دیبور. ایکنچی بری‌ده:

«اما فی رسول الله یوسف اسوة * لمثلك محبوسا علی الضیم والضنك»
«أقام جمیل الصبر فی السجن برهة * فآل به الصبر الجمیل الی الملك»

دیه بر دوستینی تسلیه قیلور. سجنلرگه توشمش آدملرك هر برینی‌ده قاتل، سارق، غدار وخائن دیه حساب ایتمك جائز دگلدر. احتمال‌که آرالرنده الله تعالی رضالغی ایچون بتون راحتلرینی فدا ایدن، ظلم و أستبداد ایله کوراشمکده اولان مجاهدلر، مملکت و ملت فائده‌سی ایچون آلدن یورمکده اولان خادملر، کتاب و سنت یولنده سعی ایدن حقیقی عالملرده اولنور.

* * *

بز، کندی عصرمزده، دنیالری ایرکن، تنلری سلامت و اوزلرینه کوره‌ده معیشتلری خوش اولان بعض ذاتلرنی کوردك. بونلر

اوزلرینڭ بویله روشده مسعود اولەرق دنیا کچرمکلرینی اوزلرنده اولان فضیلتلرگه، شیخلری قاشنده اولان مقبولیتلرینه، عمل و عقیلرینڭ اثرلرینه حمل قیلوب باشقەلره کلمش فلاکتلرڭ اول کیمسەلرڭ دعاسز اولدقلرینه وحق تعالی حضرتنی قاشنده قیمتسزلکلرینه اسناد قیلورلر. امی بر میلیونیر توجهنده طورمقنی دنیا و آخرت حسنەسی حساب ایدن و کندینه حسن ظنیده کندی مرتبەسندن پک کوب اوستون اولان بری، مصر مفتیسی محمد عبده حضرتلری ایله استاذی شیخ جمال الدین افغانی حضرتلرینڭ کورمش فلاکتلرینی شقاوتلرینه دلیل ایدوب مطبوعات ایله نشر ایتدرمشیدی. وایکنچی بریده، یاش بر عالم وفات اولوب اوزینڭ خواجەسی حضورینه سفر ایتدیکنده: «یاش حالنده بتدی، اللهڭ انتقامیدر!» دیه جنازەسی آرقاسندن مطبوعات واسطەسیله تاش آتوب قالمشیدی.

هر کیم بیلورگه تیوشلیدرکه دنیامز جزا یورتی دگل، بلکه عمل یورتیدر. شونڭ ایچون دنیاده وقتده آدم باشینه کلن شیلرڭ هر برینیده جزادن حساب ایدرگه ممکن اولماز. بر زندیقڭ دنیوی سعادتڭ بیوکینه ایرشوبده بر صدیقڭ جفا آستنده جان ویرمکی جائزدر. قرآن شریف: «الم. احسب الناس ان یترکوا ان یقولوا آمنا و هم لا یفتنون. و لقد فتنا الذین من قبلهم فلیعلمن الله الذین صدقوا ولیعلمن الکاذبین» بیورر.

بناء علیه بر کیمسەنڭ تورمەده وفات ایتدیکندن شقی اولدیغی و قانون جزا محکمەسنده رئیس اولوب طورمقندن یاخود اوز اوزینه دین عالمی اسمی ویرمکندن ایکنچی بر کیمسەنڭ سعید ایدیکی استخراج ایدلماز و ایدلمازگه تیوشلی. فخر کائنات افندمزڭ کوز نورلری اسلام دنیاسینڭ الڭ پارلاق وقتنده قوی قبیلەدن بوغازلاندیلر، اما یزید، خلافت منبرنده بیڭ عزتلر ایچنده یاشادی. قدرسزیدر

افندم، قدر سرى !..

«تصفو الحياة لجاهل اوغافل * عما مضى منها وما يتوقع».

ابن تيميه ، ميتلردن استمداد ايتمكنى جائز كورماديكى وكندى عصرنده اولان تصوف شيخلرينه معتقد اولماديغى ايچون آنلرڭ دعالرى و معنوى تصرفلرى سببندن محبوس اولسون ، لكن دنيا تصرفينى بتون بتونه شيخلر ومرشدلر قوللرينه ويرمش ، استمداد واستغاثه‌نى حتى لازم عمل مرتبه‌سنده كورمش ذاتلر نيچون محبوس اولمديلر؟ بر باباسينڭ احمد الرفاعى وايكنچى باباسينڭ ده عبدالقادر الگيلانى ايديكنى دعوى ايدن اصلزاده نيچون فلاكتكه اوچرادى؟ اوشبو مسئله حقنده كتابلر ورساله‌لر نشر ايدوب بتون دنيا مسلمانلرينى دعوت ايدن كيمسه نيچون على رغم انفه مرتبه‌سندن معزول اولدى؟ ايشته بو كبى شيلرڭ سببلرينى تفتيش ايتمك بنده‌لر وظيفه‌سى دگلدر. انسانلر اوز حدلرينى اوزلرى بيلورگه، قدر سرلرى ايله چوالمازغه تيوشلى. «رحم الله لمن عرف قدره ولم يتعد طوره».

ابن تيميه تورمه‌گه صالنمش و تورمه‌ده وفات ايتمش ايسه بو اش آت اوغرلاديغى و چيت خاتون ايله غير مشروع صورتده مناسبتده اولنديغى ايچون يا كه معتده خاتونلرنى اوچ بيش صوم برابرينه ايكنچى ايرگه نكاح ايله ويرديكى و وقف هم يتيملر ماللرينى آشاديغى ايچون وياخود اوزينڭ ديندا‌شلرى اوستندن دانوس قيلوب مكتبلرنى و شاكردلرنى تاراتديغى ايچون دگلدر، بوحال هر كيمگه معلوم.

حق سوزليلك ، مداهنه‌سزلك و شجاعت ادبيه سببندن تورمه‌گه يابلوچيلر و تورمه‌ده وفات اولوچيلر ايچنده اسلام عالمنده يالگز بر ابن تيميه‌گنه دگل بلكه پك كوب ابن تيميه‌لر وار.

سعيد بن جبيرڭ باشى كيسلدى، مالك بن انس يتمش قامچى

Из фондов Российской Национальной Библиотеки

صوغولوب قوللری چیقارلدی، ابو حنیفه یوز قامچی صوغولدی و بر روایتکه کوره تورمه‌ده وفات ایتدی. احمد ابن حنبل بغاولاندیغی حالده یکرمی سکز آی حبسخانه‌ده یاتدی، صوکندن جانندن اثر گنه قالدیغینه قدر صوقدردیلر. امام شافعینك مستثنی شاکردلرندن اولان بویطی، آدم کوتارراك دگل آغرلقده اولان بغاولر ایله موینلری، قول و آیاقلری بغاولانوب مصردن بغداد شهرینه یایان اوله‌رق واررغه مجبور قیلندی و اوشبو مشقتلر تأثیری ایله بغداد تورمه‌سنده وفات ایتدی (١). امام نسائینی آیاقلر ایله تابتاب اولدردیلر. سیبویه استاذی اولان ابو عمر عیسی الثقفی، بغاولاندیغی حالده «بصره» دن «بغداد» غه واردی، «بغداد» ده قامچی ایله صوقدردیلر. اهل تصوف شیخی اولان ابو العباس احمد ابن عطا قامچی ایله صوغلدیغندن صوك وفات ایتدی. بونلرك مثاللری پك کوبدر، اگرده رساله‌مزك حجمی مساعد اوله ایدی فلاکت کورمش کیمسه‌لردن پك کوبلرنی بونده یازار ایدك. بونده اسملری ذکر ایدلمش کیمسه‌لرك عیبلری نه شیلر ایدی؟ بو طوغروده معلومات آلمق ایچون وقعه‌نی کوروب طورمش کیمسه‌لر سلامت دگللر ایسه‌ده تاریخ سلامتدر.

اهل دنیا ایله مداراسی اولمامش، علمدن باشقه شیدن لذت آلمامش واوز عقیده‌سینی وجدانینی هیچ شی‌گه فدا ایتمامش ابن تیمیه، عذاب چکوب‌ده تورمه‌ده وفات ایتمش ایسه بو شی عجبمیدر؟

بعض بر مؤلفلر، ابن تیمیه‌نك عقلنده خفتلك اولدیغنی وکندینك تدبیرسز و اصولسز حرکتی سببندن باشینه فلاکت کتوردیکنی بعضا صراحت اوزرنده و بعضا اشارت یوللو ذکر ایدرلر.

بتون همتلری — حلال و حرام فرقنه باقمقسزین — باللاری ایچون مال جمع ایتمك، شهوت اسیرلرینك سفاهتلرینه قول چابوب طورمق،

(١) طبقات الشافعیة الکبری. ج ١ ص ٢٧٥.

Из фондов Российской национальной библиотеки

بیوك آدملر حضورنده بصبصه قیلوب جاه و مرتبه‌لرینی صاقلامقدن عبارت اولان کیمسه‌لر قاشنده هیچ شبهه یوق ابن تیمیه‌نك اوز نفسینه بو قدر مرحمتسز اولمقی و دنیاسی ایچون طریشمادیغی خفتلکدر. فتنه‌دن فتنه‌گه، محنتدن محنت‌که، حبسدن حبس‌گه کوچوب یورمگی تدبیرسزلکدر. اگرده مصرغه کردیکنده الناصر التفاتلرینه بها قویمش اولسه ایدی و بونی‌ده عقللیلر روشنده منفعت شخصیه‌سی ایچون صرف ایتسه ایدی بتون اشی یولینه قویلمش اولور ایدی. فقط ابن تیمیه نظرنده بویله شیلر اوزلری، خفتلك و صبیلق صانالوب عقل ایسه کلیا بوکا باشقه نرسه ایدی.

سیاسی و مدنی، علمی و دینی انقلابلرغه سبب اولان ذاتلرك هر بری جنونلك ایله اتهام ایدلمش و همیشه‌ده ایدلنور. اعقل‌العاقلین اولان فخر رسل افندمز حضرتلری‌ده بویله تهمتدن استثنا ایدلمامشدر. احتمال‌که بویله‌حال، دیوانه خانه‌لرده آسرالمقده اولان مجنونلرك اوزلرینی الك عقللی آدملر حساب ایدوب‌ده اوزلرینی یابوب طوتوچیلرنی حقیقت حالده دیوانه‌لر دیه اعتقاد ایتمکلری قبیلندن بر شی اولور.

الله تعالی‌نك مؤثر حقیقی ایدیکی انکار ایدلمادیکی صورتده ارواحلردن مدد طلب ایتمك و شیخلردن معنوی استمداد قیلمقده بأس کورمامك الك سخیف و الك باطل بر فکر ایدیکنده شبهه یوق. ملتلردن بر ملت‌گه انتساب ایتمش قوملرك هیچ بری الله‌تعالی‌نك مؤثری‌حقیقی ایدیکنی انکار ایتماز و هیچ بری صنملر و باشقه‌لرك مؤثرلکده اشترا کلرینی دعوی قیلماز. الك وحشی اورنده ترکالك ایدوچی روس عوامی‌ده کندینك تریسینی مجرد بر شفاعتچی والله ایله ایکی آراده واسطه ایدیکنی سویلر. بوطوغروده عربلرك جاهلیت وقتلرنده سویلنمش شعر وقصیده‌لرینی تفتیش ایدرگه یاکه تاریخ ادیان ایله آشنا اولورغه احتیاج یوق. قرآنده اولان حسابسز آیتلر، مشرکلرك اوز صنملرینی

بالگز واسطه ایدیکلرینی اعتقاد ایتدیکلرینی حکایت قیلور. «والذین اتخذوا من دونه اولیاء ما نعبدهم الا لیقربونا الی الله زلفی» (زمر ٤). «ویعبدون من دون الله مالا یضرهم ولا ینفعهم ویقولون هؤلاء شفعاؤنا عندالله» (یونس ١٩). ایشته اسلام شریعتی بونلرنی‌ده رد ایتمش و شرك صانامش، مؤثر حقیقیلقنی الله‌تعالی‌گه حصر ایدوب‌ده یالگز واسطه اوله‌چقلرینی امید ایدرك لات وعزاغه دعا ایدن مکه مشرکلرینی «کافرلر» دیه حکم قیلمشدر.

***

ابن تیمیه کتابلری معمول اولمقسزین کتبخانه‌لرده کویه آزقلری اولوب یاتمقده‌لر ایسه بونلر سببندن مسلمانلر آراسینه نه طریق ایله تشویش توشمش‌ده و بو اثرلرك طریقت شیخلرینك اعتبارلری کیموگه نه جهتدن تأثیری اولمشدر؟ کتابلرك، کتبخانه‌لرده بیغولوب یاتمقلری اول کتابلرك فائده‌سزلکینه وبالعکس کوب تارالمقلری مقبول ایدیکلرینه دلیل اولماز. امام شافعی، محمد بن الحسن الشیبانی، ابو یوسف اثرلری پك آز تارالدقلری حالده «الف لیل ولیلة» هم‌ده «شیرلوك خولمص» اسمنده اثرلر ایله دنیا طولمشدر. بوندن ایسه اوّلگیلرك فائده‌سز و صوڭغیلرك فائده‌لی اولدقلری استدلال قیلنماز. مع ما فیه ابن تیمیه کتابلری دنیانك هر طرفینه نشر اولنمش، کتاب و سنت عالملری طرفندن اعتبار قازانمشدر. اوشبونك ایچون ابن تیمیه حقنده بویله روشده طعنلر ایتمك وجهسز و معناسزدر.

حقیقی انسان شولدرکه: اوزینك حق دیه اعتقاد ایتمش عقیده‌سی وصواب دیه بیلمش مسلکی حقنده دنیانك هرتورلی آچیغ مشقتلرینی و آغرلقلرینی تحمل قیلورده بونك ایچون شکایت ایتمك دگل حتی کوڭلندن‌ده تارقمز.

«علی مثل لیلی یقتل المرء نفسه * ویحلو له مر المنایا ویعذب».

Из фондов Российской государственной библиотеки

مقصد

۱۱

طرفدارلری و آنلرنڭ ثنالری.

علم اهللرینڭ طاعنلری و خصملری کوب اولدیغی نسبتنده طرفدارلری وثنا قیلوچیلری ده اولور. بو اش علم اهللرینڭ مصیبتلرینی یکلایتهچك الڭ بیوك تسلیهدر. «دشمنلرڭ طعن و دوستلرڭ مدح قیلهلر» دیبوچی کیمسهگه امام مالك حضرتلری: «مازال الناس کذلك ولکن نعوذ بالله من تتابع الا لسنة کلها» دیمشدر (۱).

ابن تیمیهنڭ خصملری و حاسدلری پك کوب اولمش ایسهده طرفدارلردن و ثنا ایدوچیلردن ده محروم اولمامشدر. اثرلرینی دقت اوزرنده مطالعه ایدوچیلر احتمال که دوستلرینڭ ثنالرندن، حاسدلرینڭ طعنلرندن مستغنی اولورلر واوزلری طوغریدن طوغری اوز میزانلرینه تارتوب آنڭ کیم ایدیکن تانورلر. فقط هر بر عالمڭ تصنیفلرین مطالعه ایتمك هر کیم گه میسر اولماز. شونڭ ایچون بر کیمسهنڭ ترجمهٔ حالی یازلدیغنده خصملرینڭ طعنلری، طرفدارلرینڭ مدحلری یازلنور اولسه ترجمهسی یازلنهچق کیمسه حقنده عدالت اوزرنده بر محاکمه توزومك خیلی آدملر ایچون قولای بولور.

ابن تیمیهنڭ مخالفلری، آنلرڭ انتقاد و طعنلری ذکر اولندی (۸ — ۱۰ نچی مقصدلر). شمدی اوشبو یرده طرفدارلری و آنلرڭ ثنالرندن نمونهلر یازاچقمز. بزگه معلوم اولان طرفدارلری بونلردر:

***

۱) ابن دقیق العید. (تقی الدین ابو الفتح محمد بن علی

(۱) تذکرة الحفاظ. ج ۱ ص ۱۹۱.

Из фондов Российской национальной библиотеки

القشیری) . ۷۰۲ ده وفات ایتدی . شافعی مذهبنده معتبر بر عالم اولوب مصنفاتی کوبدر. بو کیمسه ابن تیمیه حقنده : «رأیته رجلا العلوم کلها بین عینیه یأخذ منها ما یرید» دیمشدر .

***

۲) عبد الله العراقی . (عبدالله بن حامد الشافعی) . ابن تیمیه نڭ معاصرلرندن اولان بوذات ابن قدامه‌گه یازمش خصوصی مکتوبنده دیبور : «متقدمین و متأخرین تألیفلرنده ضعیف وسخیف سوزلر کوروب غایت حسرتلنور و اسلام اثرلری اباطیل واوهامنی مشتمل اولدیغندن مأیوس اولور ایدم. محض سنتدن وسلف طریقندن عبارت اولان اثرلرنی ایزلر ایدم ، فقط موفق اولمادیغم سببلی الله تعالی گه تضرع قیلورغه کرشور ایدم . الله تعالی حضرتلری بر وقتلر امام الدنیا اولان ابن تیمیه اثرلرینی کوررگه نصیب ایتدی. ایشته کوڭلم خسته‌لگینه شفالی دوانی بونلردن تابدم . مطالعه ایتدیکم صوڭنده کوڭلم منشرح اولدی . ملاقت ایدر ایچون «دمشق» شهرینه سفر ایدرگه حاضرلندیکمده شیخ حضرتلرینڭ وفات خبری ایرشدی . اوشبو باشمه کلمش مصیبتنی تعریف ایدرگه اقتدارم یوق . هر خاطرمه توشدیکی ایله حسرت یاکاروب طورمقده‌در. انا لله وانا الیه راجعون ولاحول ولا قوة الا بالله العلی العظیم . بوندن مقدم مکتوبکزده شیخ حضرتلرینڭ تألیفلرینڭ فهرستلرینی یباررگه وعده ایتمش ایدکز. اگرده اوشبو وعده‌نی وفا ایتسه‌کز الله یولنده حسنه‌کزدن حساب قیلنور ایدی . شیخ حضرتلرینڭ اصحابنه ، الوغلر و کچوکلرینه ، قارتلر و یاشلرینه سلاممزنی تبلیغ ایتسه‌کز مرحمتکزدن اولور.

***

۳) برزالی . (علم الدین ابو محمد القاسم بن محمد الاشبیلی) . ۷۳۹ ده وفات ایتدی . بو کیمسه ابن تیمیه حقنده : «کان اما ما لا-

يلحق غباره فى كل شئ وبلغ رتبة الاجتهاد واجتمعت فيه شروط المجتهدين وكان اذا ذكر التفسير بهت الناس من كثرة محفوظه وحسن ايراده واعطائه كل قول ما يستحقه من الترجيح والتضعيف والابطال وخوضه فى كل فن كان الحاضرون يقضون منه العجب هذا مع انقطاعه الى الزهد والعبادة والاشتغال بالله تعالى والتجرد من اسباب الدنيا ودعاء الخلق الى الله تعالى» دیمشدر.

***

٤) ابن قدامه. (شمس الدين ابو عبدالله محمد بن عبدالهادى الحنبلى) ٧٤٤ تاریخنده وفات ايتدى. بو ذات ابن تیمیه‌گه نصرت بوزندن تقى الدين سبکی‌گه قارشو «الصارم المنكى فى الرد على السبكى» اسملی بر اثر یازدی. بو اثری ایسه کندی عصرندن باشلاب شهرت تابمشدر.

***

٥) ذهبی. (شمس الدين ابوعبدالله محمد بن عثمان بن قايماز). ٧٤٨ ده وفات اولمشدر. بو کیمسه ابن تیمیه‌نی ثنا ایتدیکندن صوڭ: «وهو اكبر من ان ينبه على سيرته مثلى فلو حلفت بين الركن والمقام انى ما رائت بعينى مثله وانه ما رأى مثل نفسه فما حنثت» دیمشدر.

***

٦) ابو الحجاج المزى. (يوسف بن جمال الدين بن الزكى عبدالرحمن بن يوسف الكلبى القضاعى الشافعى). ٧٤٢ ده دمشق شهرنده وفات اولدی. بو کیمسه ابن تیمیه حقنده: «ما رأيت مثله ولا رأى هو مثل نفسه وما رأيت احدا اعلم بكتاب الله وسنة رسوله صلى الله عليه وسلم ولا اتبع لهما منه» دیمشدر.

***

٧) ابن فضل الله. (شهاب الدين ابو العباس احمد بن محيى-

الدین العمری) . ۷٤۹ تاریخنده مصرده وفات ایتدی . ابن تیمیه حقنده : « الحافظ الحجة المجتهد المفسر شیخ الاسلام نادرة العصر کان امة وحده وفردا حتی نزل لحده جمع اشتات المذاهب وشتات الذاهب کان اذکی الناس کثیر الحفظ قلیل النسیان وکان اماما فی التفسیر وعلوم القران عارفا بالفقه واختلاف الفقهاء » دیمشدر.

***

۸) ابن الوردی. (سـراج الدین ابو حفص عمر بن مظفر). ۷٤۹ ده وفات اولدی. بو کیمسه ابن تیمیه حقنده : « کانت له خبرة تامة بالرجال وجرحهم و تعدیلهم وطبقاتهم ومعرفة بفنون الحدیث مع حفظ لمتونه الذی انفرد به وهو عجیب فی استحضاره واستخراج الحجج منه والیه المنتهی فی عزوه الی الکتب الستة والمسند » دیمشدر (۱).

***

۹) کتبی. (فخر الدین محمد بن شاکر الحلبی). ۷٦٤ تاریخنده وفاتدر. بو کیمسه ابن تیمیه حقنده: «الامام الربانی امام الائمة ومفتی الامة وبحر العلوم سید الحفاظ فارس المعانی والالفاظ فرید العصر قریع الدهر شیخ الاسلام قدوة الانام علامة الزمان وترجمان القرآن علم الزهاد و اوحد العباد قامع المبتدعین وآخر المجتهدین » دیمشدر.

***

۱۰) ابن کثیر. (٤نجی مقصدده ۳ نجی عدده مذکور کیمسه‌در). بو کیمسه ابن تیمیه حقنده : « فحسد وعودی ومع هذا لاتأخذه فی الله لومة لائم ولم یبال بمن عاداه ولم یصلوا الیه بمکروه واکثر مانالوه منه الحبس مع انه لم ینقطع فی بحث لافی مصر ولا بالشام ولم یتوجه لهم علیه مایشین » دیمشدر .

---

(۱) «تتمه المختصر». ج ۲ ص ۲۸٦ - ۲۸۷ .

Из фондов Российской национальной библиотеки

١١) ابن ناصرالدين. (شمس الدين محمد بن ابى بكر بن عبدالله الشافعى القيسى). ٧٧٧ ده طوغوب ٨٤٢ ده وفاتدر. بو كيمسه ابن تيميه‌نى مدافعه ايدوب «الردالوافر على من زعم ان من اطلق على ابن تيمية شيخ الاسلام كافر» اسمنده مستقل بر اثر تأليف ايتمشدر. بو كتابك مطبوع اولوب اولماديغندن معلوماتمز يوق. فقط استانبولده سلطان بايازيد جامعى كتبخانه‌سنده يازمه نسخه‌سى اولنديغندن خبرمز وار.

***

١٢) ابن حجر عسقلانى. (شهاب الدين ابو الفضل احمد بن على الحافظ). اهل حديث و شافعى فقيهلردن بيوك بر ذات اولوب ٧٧٣ ده مصرده طوغدى و ٨٥٢ ده وفات ايتدى. «صحيح البخارى» اوزرينه اولان «فتح البارى» نام اثرى مصرده ايكى دفعه باصلمشدر. بو كيمسه ابن تيميه حقنده: «الشيخ اشهر من الشمس وتلقيبه بشيخ الاسلام يستمر غدا كما كان بالامس ولا ينكر ذلك الا من جهل مقداره وتجنب الانصاف وعلماء الشريعة شهدوا له بان ادوات الاجتهاد اجتمعت فيه» ديمشدر.

***

١٣) عينى. (بدرالدين محمود بن احمد). ٧٢٥ ده دنيايه كيلوب ٨٥٥ ده وفات ايتدى (١). فقهاء حنفيه‌دن و مشاهير علمادن ايدى. «صحيح البخارى» اوزرينه اولان «عمدة القارى» اسملى شرحى استانبولده طبع اولندى. بو كيمسه ابن تيميه حقنده: «هو الذاب عن الدين ظن الزنادقة والملحدين والناقد للمرويات عن سيدالمرسلين وقد سارت تصانيفه الى الآفاق وليس فيها شئ مما يدل على الزيغ والشقاق ولم يكن بحثه فيما صدر عنه فى مسئلة الزيارة والطلاق الا عن اجتهاد سائغ بالاتفاق والمجتهد فى الحالين مأجور ومثاب وليس فيه شئ مما يلام اويعاب» ديمشدر.

---

(١) بونك تاريخ وفاتى «قاموس الاعلام» ده خطا كوسترلمشدر.

١٤) بلقيني. (علم الدين صالح بن سراج الدين عمر). ٨٦٩ ده وفات ايتدی. شافعيلردن ايدی. بو كيمسه ابن تيميه حقنده: «عالم زمانه والفائق على اقرانه والذاب عن شريعة المصطفى باللسان والقلم والمناضل عن الدين الحنيفى» ديمشدر.

***

١٥) سيوطی. (جلال الدين ابو الفضل عبد الرحمن بن محمد). ٨٤٩ ده «سيوط» شهرنده دنياغه كيلوب ٩١١ ده وفات ايتمشدر. بر چوق تأليفی آوروپا و مصرده طبع اولنمشدر. بو كيمسه ابن تيميه‌نی «وارث الانبياء آخر المجتهدين بركة الاسلام برهان المتكلمين محيى السنة» ديه مدح أيلر.

***

١٦) كورانی. (ابراهيم بن شهاب الدين حسن الشهر زوری الكردی الشافعی). ١٠٢٥ تاريخنده كردستانده دنياغه كيلوب ١١٠١ ده «مدينه» ده وفات ايتدی. تأليفاتی كوب اولوب هر بر اثرنده ابن تيميه‌گه طرفدارلق أيلمش و هر مناسبت كيلديكی ايله مخالفلرينه مقابله ايتمشدر.

***

١٧) علی القاری. (علی بن محمد بن سلطان الهروی الحنفی). ١٠١٤ ده «مكه» ده وفات ايتدی. مشهور مقرئ وخطاطلردن ايدی. بو كيمسه ابن حجرك «شمائل» شرحنده ابن تيميه ايله ابن القيم حقنده سويلامش اولان طعنلرينه قارشو «مشكات» شرحنده (ج ٤ ص ٤٢٧ ـ ٤٢٨): «انهما كانا من اكابر اهل السنة والجماعة ومن اولياء (١) هذه الامة» ديه مدافعه قيلمشدر.

(١) صوڭ عالملر برينی مدح ايتديكلرنده «ولی» و يامانلادقلرنده «كافر» و «زنديق» ديماز اولسه‌لر كوڭللری قناعت ايتماز.

۱۸) مرعی الحنبلی. (مرعی بن یوسف بن ابی بکر). ۱۰۳۳ده مصرده وفات ایتدی. بو کیمسه ابن تیمیه حقنده: «الکواکب الدریة فی مناقب الامام المجتهد ابن تیمیة» اسمنده مستقل بر کتاب تألیف ایتمشدر.

***

۱۹) ولی الله الدهلوی. (احمد بن عبد الرحیم العمری). ۱۱۱۰ تاریخنده دنیاغه کیلوب ۱۱۷٦ده وفات ایتدی. هندستانده مشهور و محترم عالملردن اولوب تألیفاتی پك کوبدر. بو کیمسه «التفهیمات الالهیة» نام اثرنده ابن تیمیه حقنده: «فانا قد تحققنا من حاله انه عالم بکتاب الله و معانیه اللغویة والشرعیة وحافظ لسنة رسول الله صلی الله علیه وسلم وآثار السلف عارف بمعانیها اللغویة والشرعیة استاذ فی النحو واللغة محرر لمذهب الحنابلة فروعه واصوله فائق فی الذکاء ذولسان وبلاغة فی الذب عن عقیدة اهل السنة لم یؤثر عنه فسق ولا بدعة اللهم هذه الامور التی ضیق علیها لاجلها ولیس شیء منها الا ومعه دلیله من الکتاب والسنة وآثار السلف فمثل هذا الشیخ عزیز الوجود فی العالم و من یطیق ان یلحق شأوه فی تحریره وتقریره والذین ضیقوا علیه مابلغوا معشار ما اتاه الله تعالی و ان کان تضییقه ذلك ناشئا من اجتهاد ومشاجرة العلماء فی مثل ذلك ماهی الا کمشاجرة الصحابة رضی الله عنهم فیما بینهم والواجب فی ذلك کف اللسان الا بخیر» دیمش وبوندن صوڭ ابن تیمیه‌گه کیتورلمش طعنلر حقنده جواب ویرمشدر.

***

۲۰) سویدی. (ابو المعالی علی بن محمد سعید بن ابی البرکات عبدالله البغدادی العباس الشافعی). حدیث علمنده امیر المؤمنین دیمکله مشهور ایدی. ۱۲۳۷ تاریخنده رجبنده «دمشق»ده وفات اولدی. بو کمیسه ابن تیمیه‌گه ثنا ایدر اولمشدر. تألیفاتی واردر. آلوسی

ابو الثنا شيخلرندن ايدى (١).

* * *

٢١ شوكانى. (محمد بن على اليمانى). ١١٧٢ ده دنياغه كلوب ١٢٥٠ده وفات ايتدى. بو كيمسه ابن تيميه حقنده: «لا اعلم بعد ابن حزم مثله و ما انه سمح الزمان مابين عصرى الرجلين بمن يشابههما اويقاربهما و كان يحق له الاجتهاد لاجتماع شروطه فيه ولعل فتاواه فى الفنون تبلغ ثلثمائة مجلد بل اكثر و كان قوالا بالحق لا تأخذه فى الله لومة لائم ولا كان متلاعبا بالدين ولا يتفرد بمسائل بالتشهى ولا يطلق لسانه بما اتفق بل يحتج بالقرآن والحديث والقياس ويبرهن و يناظر أسوة لمن تقدمه من الائمة تعتريه حدة فى البحث و غضب و صدمة للخصوم تزرع له عداوة فى النفوس ولولا ذلك لكان كلمة اجماع فان كبار هم خاضعون لعلومه معترفون بانه بحر لا ساحل له وكنز ليس له نفاد و الناس قسمان فى شأنه فبعض منهم مقصر به عن المقدار الذى يستحقه بل يرميه بالعظائم وبعض آخر يبالغ فى وصفه ويجاوز به الحد وهذه قاعدة مطردة فى كل عالم يتبحر فى المعارف العلمية ويفوق اهل عصره ويدين بالكتاب والسنة ويقع له معهم محنة ثم يكون أمره الاعلى و قوله الاولى ويصير بتلك الزلازل لسان صدق فى الاخرين ويكون لعلمه حظ لا يكون لغيره و هكذا كان حال هذا الامام فانه بعد موته عرف الناس مقداره واتفقت الالسن بالثنا عليه الامن لا يعتد به وطارت مصنفاته واشتهرت مقالاته وترجمه جماعة وبالغوا فى الثنا عليه ورثاه من الشعراء .... وكان زاهدا فى الدنيا راغبا فى الاخرة اكثر اهل زمانه فى العقل والنهى واوفرهم فى الفهم والفقه والبصيرة والذكاء حسدوه لكمال عقله وجمال علمه و عمله وعادوه لصدعه بالحق و ايثاره على الخلق» ديمشدر.

(١) غرائب الاغتراب ونزهة الالباب، ص ١٦-١٧.

٢٢) آلوسی . (ابو الثناء شهاب الدین محمود بن عبدالله) . بغداد شهرنده حنفیلر مفتیسی اولوب ١٢٧٠ده وفات ایتدی . «روح المعانی» اسملی تفسیری مصرده طبع اولنمشدر . بو کیمسه ابن تیمیه حقنده : « ولقد اطلعت علی رسالة للشیخ ابن تیمیه و هی معتبرة عند الحنابلة و طالعتها فلم ارشیئا مما ینبز ویرمی فی العقائد سوی ما ذکرنا من تشدیده فی رد التأویل و تمسکه بالظواهر مع التفویض و المبالغة فی التنزیه مبالغة یقطع معها بانه لا یعتقد تجسیما ولا تشبیها بل یصرح بذلك تصریحا لا خفاء فیه و العجب ممن یترك صریح لفظه بنفی التشبیه والتجسیم ویأخذ بلازم قوله الذی لا یقول به ولا یسلم لزومه و علی کل حال فهو کما قال کثیر من المشایخ فی الشیخ محیی الدین » دیمشدر (١) .

***

٢٣) صدیق حسن . (ابو الطیب صدیق بن حسن الحسینی) . بهوپال حطه‌سنده نواب اولوب (ظمنه کوره) ١٣٠٧ده وفات ایتدی . بو کیمسه هر مناسبت کلدیکنده ابن تیمیه‌نی مدح ایدر ، اسمینی احترام ایله یاد قیلور .

***

٢٤) جمال الدین افغانی . ١٣١٤ تاریخنده استانبولده وفات ایتدی . پیتربورغ شهرنده حضورینه کردیکم وقت : «الجواب الصحیح لمن بدل دین المسیح» اسملی کتابی حقنده معلومات ویردی وبو کتاب

---

(١) بو وقتلرده ابن تیمیه اثرلری مطبوعات ایله نشر ایدلمادیکندن و کوبسینی طوغریدن طوغری کورمك متعذر اولدیغندن ابن حجر طرفندن سویلنمش اسنادلرنی درست ظن ایتمش اولسه کرك . شونك ایچون ابن عربی‌گه تشبیه ایتمشدر . اما بو کونده اوشبو آدم حقنده اولان پرده‌لر کوتارلمکده کوندن کون حقیقت ظاهر اولوب طورمقده‌در .

Из фондов Российской Национальной библиотеки

ایچون مؤلفی اولان ابن تیمیه‌گه تشکر ایتمك ایله بتون اسلام ملتی مدیون ایدیکن سویلادی .

***

۲۵) آلوسی زاده . (نعمان خیرالدین) . بغدادده مفتی اولوب ۱۳۱۷ ده وفات ایتدی . ابن تیمیه‌نی مدافعه یولنده « جلاء العینین » اسملی الوغ کتابنی نشر ایتدرمشدر .

***

۲۶) محمد عبده . (مفتی الدیار المصریة) . ۱۳۲۳ده وفات اولدی . بو کیمسه ابن تیمیه‌گه طرفدارلق ایدر اولمش . بعض بر اثرنده : «مسلمانلر اوز دینلرینی عالم اولدقلری وقتلرنده بتون دنیا اوستنده طوررلر ایدی ، اما اوز دینلرندن خبرسز اولورغه باشلادقلرنده دنیا مسخره‌سی اولوب قالدیلر . بونلر دینلرنده مخالفلرینی گنه دگل ، کندی دینلرینی‌ده جاهل اولدقلرندن حتی اوزلرینك کتاب وسنت‌که خدمت ایتمکده اولان عالملرینی‌ده اکفار ایدرگه باشلادیلر . امام غزالینك احیاسی غرناطه اورامنده یاندرلمقی ودین یولنده الك غیرتلی خادم اولان ابن تیمیه‌گه ضال و مضل عنوانی و یرلمگی علما زینده اولان جاهللر سببندن اولمشدر . بو ، اوز دینلرینی جاهل اولان علما قیافتلی قطاع طریقلر حقنده یاش یرنده قانلر آغلانسه سزادر . بونلردر دین اسلامنی انقراض طرفینه سوراوچیلر ، بونلردر دین مبین تامرینه بالطه چابوچیلر» دییور .

***

بزم اوز عصرمزده هم ابن تیمیه‌نك حالینه واقف اولوب اثرلرینی تقدیر ایدن ذاتلر واردر . بو جمله‌دن محمود شکری الآلوسی ، معتبر دینی مجله « المنار » صاحبی سید محمد رشید رضا (۱) ، عبدالقادر

(۱) بو رساله‌نی ترتیب ایتدیکمزده اوشبو « المنار » مجلهٔ دینیه‌سندن کوب شیلر استفاده ایتدك .

المغربی ، رفیق بك العظم ، جمیل بك العظم (١) ، محمد بدرالدین الحلبی ، محمد کرد علی وغیرلر. بونلرنڭ بو خصوصده اولان اثرلرینی و مطبوعاتده ظهور ایتمش مقاله‌لرینی اوقودق. فقط بر کیمسه‌نڭ فضلینه واقف اولوب اثرلرینی تقدیر ایتمکدن آنڭ هر سوزینی تصویب ایتمك و هر خصوصده آڭا موافقت قیلمق لازم کلماز. شونڭ ایچون طرفدارلق ایتمش اولان اوشبو کیمسه‌لرنڭ ابن تیمیه فکرلرینڭ هیچ برینه و یا که بعضیلرینه موافقت ایتمازسزلکلری‌ده ممکندر.

مقصد

١٢

روسیه اسلاملری آراسنده ابن تیمیه.

روسیه اسلاملری آراسنده ابن تیمیه اثرلری نشر اولنه باشلامقی یاڭی بر شیدر. بوندن یکرمی بیش یللر مقدم بونڭ اسمی و تفرد ایتمش مذهبلری باشقه‌لرنڭ کتابلرنده استطراد یوللو ذکر ایدلمش روایتلردن گنه کورلوب طورلور ایدی.

روسیه اسلاملرینڭ محدود و معدود عالملری آراسنده اوزینڭ کتابلرنده الڭ ایلك اوله‌رق ابن تیمیه‌دن بحث ایدن ذات (بزم

(١) اوشبو محترم ذات فقیرگه «عقودالجوهر فی تراجم من له خمسون تألیفا او اکثر» اسملی اثرینی هدیه ایدرك ارسال ایتمشیدی. اوشبو اثرنده ابن تیمیه حقنده: «وکان صالحا ورعا عابدا زاهدا قائما بنصرة الحق والدین» دیه ثنا ایتمشدر (ص ١٦٧).

طنمزه كوره) فاضل مرجانی اولمشدر. «عقائد عضديه» حاشيه‌سنده اوشبو روشده بر عبارت وار:

«ابو العباس احمد ابن تيميه من افاضل الحنابلة الذين يقولون بالجهة والمكان ومن اصحاب الحديث ولما كان مذهبه اثبات المكان للواجب وهو العرش فی زعمهم لم يمكن له القول بحدوث العالم بجميع اجزائه فاكتفى بحدوث الاشخاص وقنع به عما وجب عليه فی الباب».

فريب اون يللر اولور ابن تيميه‌نك مطبوع اثرلرينی طوغريدن طوغری مطالعه ايدوب كلمكده‌يم. بو رساله‌نی ترتيب ايتديكم وقت بونلرنی تكرار كوزدن كچردم و جهت ايله مكان ماده‌لرينه خصوصی اوله‌رق دقت ايتدم. فقط كوزيمه بويله بر شی كورلمادی. ابن تيميه اوزينك هر بر اثرنده بر يول تعقيب ايتمشدر و هر بر مناسبت كلديكنده جهت ومكان اهللرينه، خصوصا مجسمه‌لرگه رد أيلمش حتی بويله مسئله‌لرده سوز سويلمكنی‌ده بدعت صانامشدر. «موافقة صريح المعقول لصحيح المنقول»ده: «قول القائل ان الله جسم او ليس بجسم او جوهر او ليس بجوهر او متحيز او ليس بمتحيز او فی جهة او ليس فی جهة او تقوم به الاعراض اولا تقوم به ونحو ذلك كل هذه الاقوال محدثة بين اهل الكلام المحدث لم يتكلم عليه السلف والائمة فيها باطلاق النفی ولا باطلاق الاثبات» ديبور (١).

درست، ابن تيميه، الله تعالی‌نك كنديسنه معلوم اولان معنا ايله «فوق» و «استواء» كبی صفتلر اثبات أيلر، لكن بونلردن جهت ومكانك اولمقی لازم دگلدر. كورديكمز اثرلرينك هيچ برنده ابن تيميه، قدم عالم ايله قائل اولمامش و مذهبنه‌ده بويله بر شی لزوما اولسون كلمامش و كلماز. بونكله برابر فاضل مرجانينك بويله بر سوزنی تحقيقسز فلانسز نقل ايتميه‌چكی‌ده معلوم. مسئله ايله آشنا اولمق ايچون مشار اليه حضرتلرينك عقائد عضديه اوزرينه يازمش حاشيه‌سينك

(١) ج. ص ١٤٢-١٤٣.

Из фондов Российской национальной библиотеки

اصل نسخه‌سینی کورمك و «وفیة الاسلاف» نام اثرنده ابن تیمیه ترجمه‌سی حقنده یازمش شیلرینی مطالعه ایتمك ضرور کورلدی. اوشبو سببدن علم‌گه خدمت ایتمکنی منت بیله‌چك ذاتلردن برینه (١) مراجعت ایتدك. آلدیغمز جواب: «فاضل مرجانی علیه‌الرحمة طرفندن عقائد عضدیه اوزرینه یازمش اولدیغی حاشیه‌نك مسوده‌سینی قارادم، بونده ایسه مطبوع نسخه‌دن آرتق بر شی یوق. وفیة الاسلاف مسوده‌سندن ٤٧٣نچی سنه‌دن اعتبارا ٧٥٧نچی سنه‌گه قدر اولان جز حاضرنده تابلمادی (٢)، صادق افندی ابن علیکای ملکی اولان کامل نسخه شمدی اوزنده دگل بلکه چیتده‌در اوشبو سببدن وفیة الاسلاف کتابنده اولان ابن تیمیه ترجمه‌سینی [illegible]رگه و سزگه کوچروب یبارگه موفق اولمادم» دیمکدن عبارت اولدی.

اورنبورغ شهرینه کلدیکنده (٣) فاضل مرجانینك ولد نجیبلری

---

(١) کشاف افندی ترجمانی.

(٢) بو کونده روسیه اسلاملرندن فاضل مرجانی‌غه منسوب ذاتلر ایچنده شهرتلی مدرسلر، امام و مقتدر محررلر، دنیالری پك ایرکن بایلر، عقل صاحبی و فداکار سوداگرلر کوب اولدیغی حالده کلیات آثارینی نشر ایتمك حقنده جدی بر تشبث کورلمادی. مصر علماسندن شیخ بخیت ایله بعض بر قزان سوداگرلری اجتهادلری ایله باصلمش توضیح حاشیه‌سی همده ایکنچی جلد «مستفادالاخبار» استثنا ایدلنسه‌لر باشقه اثرلری ایسه کندی حیاتنده و کندی اجتهادی ایله نشر اولنمشلردر. مرجانی حضرتلرینك وفاتنه یگرمی یللر قدر مدت کچدیکی حالده ترجمهٔ حالی حقنده مختصر اولسون عالم مطبوعانده بر شی ظهور ایتمادی. فاضل مرجانی اسمی دنیاغه شایع اولمش ایسه، باشقه‌لرك خدمتندن زیاده کندی همتی سببندن شایع اولمشدر. روسیه اسلاملرینك بیوك بر طبقه‌سی بر یرگه کاوب‌ده شیخ محمد رشید رضا حضرتلرینك بر یالگزینك مفتی‌الدیارالمصریة محمد عبده حضرتلری حقنده ایتمش خدمتینك اوندن بری قدر اولسون اشلرگه همتلری یتمادیکنی کوردیکنده آدم اوغلی غیراختیاری‌اوله‌رق:

«ألارب فرد یعدل‌الالف زائدا * والف تراهم لایساوون واحدا»

دیورگه مجبور اولور.

(٣) ١٣٢٨ - ١٩١٠ تاریخی ذی‌الحجه‌ده.

Из фондов Российской национальной библиотеки

ایله اوشبو طوغروده مذاکره قیلوب : «یوقسه فاضل مرجانی ، عقائد عضدیه حاشیه‌سنده اولان سوزنی ، دوانینك عقائد عضدیه شرحنده حکایت ایتمش سوزینه (۱) اعتماد ایدوب یازمشمیدر ؟» دیه صوردیغمده : «والدمز حضرتلری بو کبی اهمیتلی ماده‌لرده دوانی سوزینه اعتماد ایتماز ، اگرده ابن تیمیه نڭ کندی اثرلرندن برسینی کوروب نقل ایتمامش اولسه باشقه بر عالم سوزینه اعتماد أیلمش اولور . والدمز نقل ایتمش اثرلرڭ هر بری‌ده کندی کتبخانه‌سنده اولنماز ایدی ، بلکه بخارا و سمرقند کتبخانه‌لرینه دوام ایتدیکنده پك کوب شیلرنی شونلردن نقل ایدوب یاخود کوڭلینه آلمش شیلرگه اعتماد قیلوب اثرلرینه درج ایتمشدر» دیه جواب ویردی . هر حالده بو طوغروده فاضل مرجانی کیملرگه اعتماد قیلدیغی بزلرگه معلوم اولمادی واوشبو سببدن مسئله مغلق بر حالده قالدی .

مرجانی معاصرلرندن وآندن مقدم اولان عالملر آراسنده ابن تیمیه اثرلری ایله اشتغال ایدوچیلر اولدیغندن خبرمز یوق ، ظن غالب بویله بر حال اولنمامشدر . اما بو کونگی یاش عالملرمزڭ کوبسی ابن تیمیه و ابن القیم اثرلری ایله آشنا ایدیکلری بزگه معلومدر .

محترم عالمجان البارودی حضرتلری ، اسممزگه یازمش اولان خصوصی بر مکتوبنده «ابن تیمیه حضرتلری حقنده حسن ظن صاحبی ، ایلك عصرلرده روسیه‌ده احتمالکه فقیر بر یالگزی‌غنه اولمشدر . صوڭراق وقتلرده بو طوغروده سزڭ رفیق اولدیغگزنی ظن ایلمکده‌یم . ابن تیمیه مسلکی عمومیتله گوزلدر . ۱۸۷۲ تاریخ میلادیدن اعتبارا مألوفم ومرغوبم اولان قنوجی آثاری واسطه‌سیله وصوڭره‌دن بالذات و بلا واسطه ، مشارالیه حضرتلرینڭ اثرلرندن مستفید اولدم . خصملری

(۱) بو عبارت ۷۶نچی بیتده اوتدی .

طرفندن ایراد ایدلمش بحثلرنڭ اکثری بنم ظنمه کوره واردسزدر. علمی وقلبی قوتلی بر کیمسه اولوب هر بر سوزنده وطوتمش مسلکنده شجیع و جسوردر. فقط طریق تصوفده تربیه ایدلمامش و آنلرنڭ ذوقلرندن حصه آلمامش اولسه کرك. اوشبو سببدن بحر محیط قدر اولان علمینی رسمی واصطلاحی درجه‌ده قالدردیغنی وهم قیلهم. اوشبو سوزلرم، بر محبوبمه قارشو وآنڭ علیهنده اولان سوزلردر. شبان ناهضه‌نڭ ائمهٔ اربعه تقلیدندن چیقمق هوسنده اولدقلری حالده مشارالیه حضرتلرینه علی العمیا تقلید ایتدیکلری هر یرده مشاهده ایدلمکده‌در. بو حاللری بر قدر استعجال کبی کورلور» دیبور

صوڭ فقره‌لری حقنده استاذ محترم حضرتلرینه عرض ایده‌چك بر سوزمز وار: شبان ناهضه اگرده مشهور مذهب اماملرینه تقلید لازم دگل دیدیکلری حالده ابن تیمیه‌گه تقلیدنڭ لزومنی دعوی ایدر اولسه‌لر بویله شی منطقسزلقدن عبارت اوله‌چغی معلوم. فقط شبان ناهضه‌نڭ افکاری باشقه بر طرزده ایدیکی آڭلاشلور. بو طوغروده بونلر ایله تعاطی افکار ایدشمك و مقصدلرنی ده طوغریدن طوغری آڭلاشمقده ضرر اولماز ایدی. بویله بر خدمت، منصف و اخلاقلی بر عالم اوستنه توشه‌چکندن ذات عالیلری بونی درعهده ایتسه‌لر اورتالقده اولان سوء تفاهمنی دفع ایدوچیلردن اولورلر ایدی.

مقصد

۱۳

ابن تیمیه‌نڭ محنتی.

فضل و کمالات اهللرینڭ دنیاده بلا و مشقت آستنده عمر سورمکلری عادت حکمینه کرمشدر. آدملرگه مداهنه ایتمامش وبصبصه أیلاممش کیمسه‌لرڭ نصیبلری فلاکتدن باشقه شی اولماز. امام بخاری، بتون دوستلری حتی که شاگردلرینڭ‌ده اوزندن منحرف اولدقلرینی کوردیکنده دنیادن بیزمش و جانینی آلمق حقنده الله تعالی گه مناجات ایتمشدر. حضرت عمر: «ما ترك الحق من صدیق لعمر» دیمش وسفیان ثوری‌ده: «کورشیلری طرفندن مدح ایدلمش آدم مداهن اولور، زیرا طوغری کیمسه، مدح ایدلمازگه تیوشلی» دیمشدر.

ابن تیمیه، عمری بوینچه شرك وبدعت ایله محاربه ایتدیکندن و حق سوزلی اولمقی سببندن معاصرلری دشمن اولمشلر، خصوصا علم بابنده اولان کمالاتی ایچون اقرانینڭ حسد تامرلری حرکتلانمشدر. «لا لحب علی بل لبغض معاویه» قبیلندن، بر برینه عدومبین اولان روافض، و وحدت وجود اهللری، قبرلرگه بنده‌لك قیلوچیلر و باشقه تورلی بدعت مروجلری هر بری ابن تیمیه ضررینه اتفاق ایتمشلر و بو طوغروده هر تورلی سببلرگه تشبث أیلمشلر. اوزینی دگل حتی آنی «شیخ الاسلام» دیه تعبیر ایدوچیلرنی اکفار قیلوب فتوالر توزومشلر.

ابن تیمیه‌نڭ برنچی محنتی ۶۹۸ تاریخنده «العقیدة الحمویة

الـکبری» نام رسالەسی تارالدیغنده اولدی. (١) بو وقتده ابن تیمیه تخمینا ٣٨ یاشلرنده ایدی. ایشته خصملر اوشبو رسالەنی آلوب عوامنی قوتورتورغه کرشدیلر، «اهل سنت والجماعة سوزینه خلاف سویلمش» دیه مسئلەنی غایت زورایتدیلر، قاضیلر و مفتیلر تیرەلرنده یوروب افکار عامەنی اوز طرفلرینه چویردیلر، «العقیده» نك سوزلرینی تحریف ایتدیلر و پك کوب اورنلرده یالانلر تصنیع قیلدیلر، حاشا لله «جسمیت ایله قائل» دیه بهتان ایتدیلر. حنفیلر قاضیسی اولان جلال الدین بو اشنی اوز اوستینه آلوب «دارالحدیث الاشرفیه» ده بر مجلس (دیوان) توزودی و جواب آلور ایچون دیه ابن تیمیەنی چاقرتدی. ابن تیمیه ایسه قاضی حضرتکه: «اوز اشکنی یخشی و طوغری أشله، اعتقاد تیکشرمك و بویله علمی مسئلەلرگه کرشمك سنك وظیفەك دگل، یوق ایله زحمت چکوب یورمه!» دیه جواب یازوب یبارمشدر.

اوشبو جواب سببندن قاضی ملزم اولوب حجالتده قالدیغندن آچیغی ده ایچینه صغمادی. اورامغه منادی چیقاروب: «ای جماعت معلومگز اولسون ابن تیمیەنك عقیدەسی بوزوقدر، آڭا ایاره کورمەگز» دیه قچقرتوب یورتورگه باشلادی. اوشبو حادثەدن خبر آلوب، «دمشق» نائبی (قالغای و نامیستینك) سیف الدین جاغان: «قاضیلرك، مفتیلرك بویله مسئلەلرگه کرشورگه حقلری یوق، آنلر مجرد خصومت و دعوالرنی حل قیلور ایچون قویلمش آدملرگنه، بویله علمی مسئلەلرگه قاتنشماسونلر!» دیه قچقروب یوروچیلرك اوزلرینی قامچیلاتوب کرتدردی. فقط مسئلەنك حقیقتنی آڭلامادقلری سببندن عوام آراسنده شورش و غوغا باصلمادی. اوشبو سببدن ابن تیمیه، شافعیلر قاضیسی امام الدین گه خبر یباروب بتون خلق حضورنده مذکور عقیدەنی

(١) بو رساله شمدی بر ایکی دفعه طبع اولنمشدر.

Из фондов Российской национальной библиотеки

اوقو یه‌چغنی وعده ایتدی. معلوم اولان ساعتنده مجلس که واروب ابن تیمیه «العقیدة الحمویة الکبری» نی اوقوب چیقدی. اوقو تمام اولدیغندن صوڭ، شافعیلر قاضیسی خلق‌غه خطاب قیلوب: «دنیا طوتوروب شاولاب یوردیگز، ایشته عقیده اوقولدی، قرآن و سلف مذهبنه خلاف نه شی وار؟» دیدی. جواب ویروچی اولمادیغندن: «کیمده کیم بوندن صوڭ ابن تیمیه غیبتنی سویلاب یورر اولسه بن آڭا خصم اولورم» دیه اعلان قیلدی. بو فتنه اوشبونڭ ایله تمام اولدی.

اوشبو وقتلرده مصرده، نصر المنجی (۱) اسمنده بر شیخ ظاهر اولوب اوزینه پك کوب آدم ایارتدی، تورەلر و بایلر آراسینه نفوذ یورتدی و فوق العاده شهرت تابدی.

بو کیمسەنڭ ابن عربی و ابن سبعین گه موافقت یوزندن وحدت وجود عقیده‌سینی حمایت و اتباعینه تلقین ایتدیکندن هر بر تألیفنده اوشبو مسلکنی رد ایدوب یازوچی ابن تیمیه ضررینه سعی قیلورغه کرشدی. معتبر آدملر اطرافنده یوروب چیقدی و مالکیلر قاضیسی ابن مخلوف هم بونڭ فکرینه مشارکت ایتدیکندن ایکیسی برلکده بو اشڭ عهده‌سندن کلورگه قرار ویردیلر. و وحدت وجود اهللری ایله روافض و باشقه‌لر اوز آرالرنده اتفاق توزوب: «ابن تیمیه، ابن تومرت قبیلندن سلطنت آلورغه اجتهاد قیله‌در» دیه صریح یالان بر سیاسی عیب اسناد قیلدیلر. «کل خبر الازواج یتردد فیه النساء الاخبر الزواج» مصداقنچه بو اِش که تورەلر، اهمیت ویررگه باشلادیلر. بونڭ نتیجه‌سی اوله‌رق «دمشق» شهرنده اولان دورت مذهب عالملرندن عبارت بر مجلس توزوب ابن تیمیه‌نڭ عقیده‌سینی، مذهبنی تفتیش ایدرگه بیوروب مصر حاکمندن، «دمشق» والیسنه خبر کلدی. بناءً علیه شهرده اولان عالملر، مفتی و قاضیلر، نواب و شیخلردن عبارت

(۱) بو کیمسه ۷۱۹ تاریخی ربیع الاول ده وفات اولمشدر.

Из фондов Российской национальной библиотеки

بر مجلس تأسیس ایدلوب ٧٠٥ تاریخی ٨ رجب دوشنبه کون (١٣٠٦ میلادی یانوارنده) مجلس آچلدی. ابن تیمیه ایسه مجلس‌گه واروب تورگه بنوب اوطورمش ایدی. خلق ییغلوب بتدیکندن صوڭ امیر، مجلسنی آچدی و بو مجلس مصردن کلمش اوکاز بوینچه ابن تیمیه حقنده اولدیغنی بیان قیلدی، ابن تیمیه‌گه خطابا: «بو کون سزڭ عقیده‌گزنی و کندی مذهبگزگه دعوت قیلوب مصرغه یازمش مکتوبگزنی تفتیش قیلاچقمز» دیدی.

ابن تیمیه: بنم هیچ کیمنی دعوت ایدوب کتاب یازدیغم یوق، بلکه بندن صوررلر، بن ایسه شونلره جواب اوله‌رق یازمقده‌یم. بنم عقیده‌م کتاب و سنتدن عبارتدر. شوندن باشقه مذهبم یوق.

امیر: بز عقیده‌گی کندیگدن طوغری یازاچقمز.

ابن تیمیه: یازگز!

امیر: سویله‌گز:

ابن تیمیه: (اوزینڭ عقیده‌سینی بر قدر تعریف ایتدیکندن صوڭ) بن اعتقادمی مشافهه ایله بیان قیلور اولسه‌م بنم اوستمدن سعایت ایدوچیلر احتمال‌که: «ضررلی اعتقادلرینی بالقصد یاشردی، ذکر ایتمادی» دیورلر، شونڭ ایچون بوندن یدی یل مقدم یازمش عقیده‌می اوقوسونلر، بو عقیده ایسه خلق آراسینه تارالمشدر. (اوشبو عقیده کتابنی کتوردیکلرین کوتوب طورورغه لازم کلدیکنده ابن تیمیه، عموم حضورنده امیرگه خطاب قیلوب): «بر قدر بهره‌سز آدملر بگا افترا قیلوب اوستمدن سلطان‌غه عریضه تقدیم ایتمشلر. گوزل! فقط بونده تاتارلر کیلدی، اسلام مملکتنی فلاکت و مصیبت آستنده قالدی. شول وقت تاتارلر ایله صوغشور ایچون خلقنی تحریض ایدوب یوروچی معتبر ذاتلرغه احتیاج اولدی، تاتار توره‌لری، تاتار خانلری و سر عسکرلرینه ایلچیلك ایله وارورغه هر کیم قورقدیغندن

Из фондов Российской национальной библиотеки

آدم قحطلگی کورلدی ، شول وقتده اوشبو بنم اوستمدن مذهب و عقیده‌مڭ بوزوقلغی ایله سعایت ایدن دینلی ملالر وشریعت حامیلری نه یرده ایدیلر ؟ » دیدی .

مجلس خلقی بو سوزدن ناموسلاندیلر و غایت خجیل اولدیلر ، ابن تیمیه‌نڭ حتی غازان خان یانینه قدر کررگه وآنی نصیحت قیلورغه جسارت ایتدیکن بتون اهل اسلامنی تحریض قیلوب تاتارلر ایله صوغشغه چیقدیغنی فکرلاب اوزلرینڭ جبن آدملر ایدیکارینی اویلرینه توشروب تیرلرگه باتدیلر. اوزاق وقت اوتمادی ، ابن تیمیه‌نڭ « العقیدة الواسطیه » اسملی رساله‌سی کتورلدی . امیر ، قچقروب اوقور ایچون کمال الدین زملکانی‌گه ویردی . زملکانی ، جمله جمله قیلوب اوقورغه کرشدی . بعضیلر اوزلرنچه بحثلر قیلور اولسه‌لرده ابن تیمیه هر برینه جوابنی ویروب اوزادر ایدی . عقیده تمام اولدیغندن صوڭ امیرگه خطاب قیلوب ابن تیمیه : « ایشته بنم عقیده‌م اوشبودر ، سلفلر عقیده‌سینه خلاف ایدیکن کوسترمك قصدنده اولان کیمسه‌لرگه بنم طرفمدن اوچ یل مدت مهلت ویرله‌در » دیدی .

امیر: قرآن حقنده اولان عقیده‌گزنی بیان قیلگز ، حقیقت حالده بو مجلس توزولمگی‌ده شول مسئله ایچوندر .

ابن تیمیه: پك کوب آدملر قرآن شریف اوقولدیغی تاوشلر و قرآن شریف یازلمش قارالرڭ قدیم و ازلی اولدیغنی احمد ابن حنبل حضرتلرندن نقل ایتمشلر ایسه‌ده بو بر افترادر. بویله سوزنی احمدده و باشقه‌لرده سویلامادی . بلکه احمد ابن حنبل : « من قال لفظی بالقرآن مخلوق فهو جهمی و من قال غیر مخلوق فهو مبتدع » دیبور. (ابن تیمیه بوندن صوڭ قرآن مسئله‌سنده اولان عقیده‌سنی تفصیل ایله سویلادی و مناظره ایدوچیلرڭ هر برینه مناسب جوابلرینی ویردی).

« العقیدة الواسطیه » ده اولان : « ومن اصول الفرقة الناجیة ان الایمان

Из фондов Российской Национальной библиотеки

والدین قول و عمل قول القلب واللسان وعمل القلب واللسان والجوارح» سوزی اوقولدیغنده علما منبرنده اوطورمش ذاتلر ایچندن بویله‌روشده بحث ایتدیلر:

اوشبو سوز فرقهٔ ناجیه اصولندن اولور ایسه «الایمان هوالتصدیق» دیمکده اولان اهل کلام ایله «الایمان هوالتصدیق والاقرار» دیه دعوی أیله‌مش مذهبلر، فرقهٔ ناجیه‌دن اولمازغه تیوشلی. فرقهٔ ناجیه‌دن اولمامشلر، طبیعی فرقهٔ هالکه‌دن اوله‌چقلر در.

ابن تیمیه: بنم فرقهٔ ناجیه دیه تعبیرم رسول الله حدیثلرینه موافقت یوزندندر.

رسول صلی الله علیه‌وسلم ایماننی بزم دیدیکمزچه تعریف ایتمش، هم‌ده شول سوز اصحاب کرام وجمهور سلف مذهبیدر. بونلردن صوڭ بعض ذاتلر مخالفت ایتمشلر ایسه سلف واصحاب ایچون بونڭ ضرری یوق. اصحاب و سلف کرام‌گه مخالفت ایدوچیلرڭ هر بری هالك اولمق لازم دگل، احتمال‌که اجتهادلرنده خطا ایتدیکلری سببلی معفو اولورلر. احتمال‌که سلف مذهبی آنلره لازم درجه‌ده ایرشمامشدرده شول سببلی خطاغه دوچار اولمش اولورلر. «وعیدلر تحتنه متأوللر کرماز» دیورلر. شول سببلی اجتهادلرنده خطا أیله‌مش و هر وقت حسنات ایله مشغول اوله‌ش ذاتلرڭ هم نجات اوله‌چقلری امیدلیدر. احتمال‌که بو طوغروده هیچ بر سوز دیمکسزین تیك طورمش کیمسه‌لرده نجات تابارلر «من صمت نجا».

مجلسڭ قهرمانی ابن تیمیه اولوب، بر اوزی سویلاب اوطورر وهر طرفدن خطاب ایدلمش سؤاللره جواب ویرر ایدی. خصملری، آپاقلانه و باره آلمادقلرندن حاضرلنورگه فرصت تابمق قصدی ایله مجلسڭ پك اوزون اولدیغنی بهانه قیلوب ایکنچی وقتغه کچکدرمك حقنده امیردن صوردیلر. امیر وقت تعیین ایدوب بو مجلسنی تاراتدی.

ایکنچی مجلس ١٢ نچی رجب جمعه کون اولدی. ابن تیمیه خصملری بو مجلس‌گه اولگی مجلسده اولمامش اوز طرفدارلرندن پك کوب کیمسه‌لر آلوب کالدیلر. علم کلام شیخی اولان صفی الدین الهندی‌ده حاضر اولدی. اوشبو سببدن کچن مجلسده هم‌عیبلی و مسئول هم سائل و مجیب، مفتی و قاضی اولوب بر اوزی بتون مجلسنی طوتوب اوطورمش ابن تیمیه‌نی الزام قیلورغه یاراغلاندیلر. ابن تیمیه‌که قارشو سوز سویلر ایچون کمال الدین الزملکانی تعیین قیلندی. ابن تیمیه‌نك اڭ بیوك خصمی اولان ابن الوکیل، مجلسلرك باشندن آخرینه قدر اولنور ایدی.

مجلس آچلدیغی ایله ابن تیمیه اوشبو روشده نطق سویلرگه باشلادی: الله تعالی حضرتی قرآن شریفده «واعتصموا بحبل الله جمیعا ولا تفرقوا» دیه جماعت اولمق و الفت ایتمك ایله بیوردی، فرقت و اختلافدن منع ایتدی. «ولا تکونوا کالذین تفرقوا و اختلفوا من بعد ماجاءتهم البینات» دیدی. بزم الاهمز بر، کتاب و پیغمبرمز بردر. دینمزك اصلنده تفرق و اختلاف ممکن دگل. اوشبو سببدن بن اهل اسلامنی سلف مذهبنه دعوت قیلوب، اختلافده اولمقلرینه انکار ایتەم. بزدن مقدم ملتلرك و دولتلرك بوزولمقلرینه سبب اولان بلالرغه مسلمانلرك دوچار اولمقلرندن غایت قورقام. شمدی بو مجلسده سویلاشمکده حکمت یوق، بزم نزاعمز بونده اوزلاچك دگل، شونك ایچون بن اوزم سلطان حضورینه وارام، تیوشلی جوابلرنی آنك حضورنده سویلرم. هر اورننك اوزینه کوره سوزی وار. صلح وقتنده اولان سوزلر ایله صوغش وقتنده اولان سوزلر باشقه، باشقه اولور. بو مجلسده اولان خلقلر بری اوزینك حنبلی ایدیکنی، ایکنچیسی اشعری ایدیکنی دعوی قیله‌در، آرالرنده اولان اختلاف و فتنه‌لرك حد و غایه‌سی یوق، اما حقیقت حالنی هیچ بری بیلمی، هیچ بری اوز مذهبنی آڭلامی. آڭلامادقلری شیلر حقنده سویلاشه‌لر، آڭلامادقلری حالده دعوی قیلوشه‌لر. اوشبو مذهبلرك

اتفاق چارەسینی کچن مجلسدە سویلدم » .

ابن تیمیه نطقنی اوشبو یرگه کتوردیکندن صوڭ اهل اسلام آراسندە اولان اختلافلرڭ سبب و فلسفەلرینی ، تاریخ و اهالیسنی سویلرکه کوشدی . معتزلەلرنی سویلدیکی وقت مجلسدە اولان الوغ ومعتبر بر شیخ ابن تیمیەکه خطاب ایله :

«اسلامدە اولان اولـگی اختلاف ، فاسق مسلمان ، مؤمنمی کافرمی ؛ ایدیکی حقندە اولدی ــ دیه یاکُلش سویلادڭ ، بلکه اولـگی اختلاف ـ کلام ـ مسئلەسندە اولمشدر» دیدی . بوڭا ایسه ابن تیمیه : « مناظره و مباحثه مشروع اش ، فقط بونڭ اوزینه کوره بر نظامی وار ، بو رسمی بر مجلس اولدیغندن حرمتلی بر مجلس اولسه کرك . بوندە اوزینه کوره ادب اولورغه تیوشلی . ادبسز آدم فضیلتسزدر . بڭا ادبسز خطاب قیلدڭ ، حالبوکه سوزڭ ــ اوزڭ کبی تعبیر ایدوب آیتور اولسەم ـ صرف یاکُلشدر ـ دیمك لازم کلور . کلام حقندە اولان اختلاف الڭ ایلك اولەرق خلیفه مأمون وقتندە میدانه چیقدی ، اما فاسق مسئلەسی وشوڭا تفرعلانمش اعتزال فرقەسی حسن بصری وفاتندن صوڭ عمر و بن عبید وقتندە ظهور ایتدی . بونلرڭ آراسندە نه قدر زمان وارلغنی بو مجلسدە بیلوچیلر اولسه کرك ، اسلامدە ظاهر اولان بدعتلرڭ تاریخلری و میدانه چیقاروچیلرڭ ترجمهٔ حاللری ، بونڭ سببلری تماما خاطرمدەدر ، بو مسئله حقندە شهرستانینڭ بر چوق خطاسی وار» دیدی .

مذکور شیخ : احمد ابن حنبل اوزی الوغ بر عالمدر ، آنڭ طوغروسندە سوزمز یوق ، اما آڭا ایارمش آدملر ایچندە بوزوق آدملردە وار .

ابن تیمیه : بونی انکار ایدوچی اولماز . امام مالك ، ابو حنیفه ایله شافعیدە بیوك آدملردر ، لکن آنلرغه ایاروچیلرڭدە هر بری

فرشته دگل ، آرالرنده بلکه بوزوقلرده واردر. بونلر بر طرفده طورسون حضرت عیسی ایله محمدگه تابعلر آراسنده بوزوق آدملر اولمق ممکن. قرامطه ، باطنیه‌لر هر بری محمد (صلی الله علیه وسلم) گه متابعتنی دعوی قیلورلر ، حالبوکه بونلرنڭ عمللری هر برکزگه معلوم. «احمد ابن حنبل اتباعی ایچنده بوزوق آدم یوق» دیه دعوا قیلوچی اولمادیغندن وبزم سوزلرمز شویله بر دعوی‌غه التزاما اولسون دلالت ایتمادیکندن بویله علم مجلسنده شویله بر معناسز سوزنی چیقارمقده حکمت یوقدر. هر نرسه‌نی بیلوب و آڭلاب سویلوگه کرك . ابن الخطیب یالانلری صاتلاچق بازار بو یر دگلدر.

اوشبو مجلسلرده ابن تیمیه اوزرینه عیب اثبات ایدلمادیکندن أشلر اولگی حالنده قالدی. ابن تیمیه ایسه بوندن صوڭ رفاعیه طائفه‌سینڭ بدعت عمللرینه رد قیلورغه کرشدی و کرامات اسمندن خلق حضورنده کوسترمکده اولان حیله‌لرینڭ اصللرینی و سرلرینی اظهار قیلدی و : «رفاعیلرڭ اوتغه کروب یانماولری کرامات دگل بلکه حیله‌در ، اگرده بونی اثبات ایتمك حاجت اولسه رفاعیلر مونچه کروب تنلرینی اسسی صو و سرکه ایله یوسونلرده شوندن صوڭ اوتغه کرسونلر» دیه الزام ایتدی همده «خارق العاده راست (سببسز) اولدیغی تقدیرده‌ده ولایتگه دلالتی یوق ، اهل اسلام ایچون تمسك ایده‌چك شی یالڭز قرآن و سنتدر ، بونلرغه مخالفت ایدوچی کیمسه قولنده یوز تورلی خارق العاده اولسون، قیمتی یوقدر» دیدی.

«دمشق» مجلسی سببندن بر ضرر کلمادیکن و آنڭ اوستنه‌ده ایشانلر حقنده اوشبو تورلی سوزلر سویلادیکن ایشتدیکنده یوقاریده مذکور اولان شیخ منبجی دخی زیاده ابن تیمیه ضررینه سعی قیلورغه «عقیده‌سی بوزوق ، کندیسی مبتدع ، ایشانلرغه منکر» دیه عیبلی کوستروب توره‌لر ایشکلرنده یوردی. عاقبت سلطان طرفندن ابن تیمیه

جواب ایچون مصرغه چاقرلدی . گرچه « دمشق » ده اولان نائب : «بز عمومی مجلس توزوب ابن تیمیه‌دن جواب آلدق ، آنك حقنده عیب اثبات ایتولمادی ، آنك عقیده‌سی ، سلف عقیده‌سی ایدیکی معلوم اولدی» دیه سویلاب قاراسه‌ده ، مصردن شونك ایچون بالقصد کله‌ش توره : «بن کندیم مأمور اولدیغم بر اشنی یرینه کتورمك ایله مجبورم» دیه نائب سوزینی قبول ایتمادی .

۷۰۵ نچی ییل ۱۲ نچی رمضان دوشنبه کون ابن تیمیه ، «دمشق» شهرندن مصرغه سفر ایتدی . پك کوب آدملر خصوصا شاگردلری آغلاب اوزاتوب قالدیلر ، دشمنلری طبیعی شادلانمش اولورلر .

مصرغه کردیکندن صوك بونك حقنده مجلس تأسیس ایدلنوب شمس الدین عدلان نام ذات بوکا خصم تعیین قیلنوب اوشبو روشده مجلس باشلاندی :

عدلان : اوشبو حضورکزه کله‌ش ابن تیمیه الله تعالی‌نی حقیقت معناسی ایله «فوق العرش» هم‌ده حرف و صوت ایله متکلم وحق تعالی‌گه حسی اشارت ممکن دیه دعوی قیله‌در ، بویله شیلرك اسلام دینینه خلاف ایدیکی معلوم ، شونك ایچون قاتیغ عقوبت ایتمکککز مطلوبدر .

قاضی ابن مخلوف (ابن تیمیه‌گه خطابا) : ای فقیه : نه جواب ویرر سین ؟

ابن تیمیه : الحمدلله . . .

قاضی ابن مخلوف : جوابکی سویله ! بز سنی بونده خطبه اوقورغه چاقرمادق .

ابن تیمیه : بو مجلسده بنم حقمده قاضی کیم اوله‌چقدر ؟

بر کیمسه : ایشته مالکیلر قاضیسی ابن مخلوف ، سنك اشك حقنده قاضی تعیین ایدلدی .

ابن تیمیه : ابن مخلوف نیچون بنم حقمده قاضی اوله بیلور ؟ حالبوکه بنم ضررمه سعی ایدوچیلرنك بری ابن مخلوفدر. خصم هیچ وقت قاضی اولماز ، بویله اش شریعتکه صغماز . قاضیسی دعواچی اولان محکمه‌ده عدالت اولورمی ؟

ابن تیمیه‌نی اوشبو سوزلری ایچون حبسکه یباردیلر و ایکی طوغمه‌سی شرف الدین عبد الله ، زین الدین عبد الرحیم اوچیسی برلکده حبس قیلندیلر.

٧٠٧ تاریخنده حبسدن چیقارلوب دخی بر مجلس اولدی‌ایسه‌ده ابن تیمیه ضررینه بر شی اثبات اولنمادی. بو دفعه تورمه‌ده اولان عمری ١٨ آی اولمشیدی. بونك حبسدن چیقدیغینی ایشدوب خلقلر شادلاندیلر. معتبر عالملردن نجم الدین سلیمان بن عبد القوی بر قصیده انشاد ایدوب ابن تیمیه‌نی مدح قیلدی.

حبسدن چیقدیغندن صوك ابن تیمیه ، اولگی جمعه‌ده مسجدگه واروب تفسیردن درس ویررگه کرشدی، فاتحه سوره‌سینك تفسیرینی سویلاب عبادت، صبر فضیلتلرینی بیان ایتدی. بوندن صوك باشقه مسجدلرگه یوروب وعظ سویلر ، حدیث و تفسیردن درس ویرر ایدی، حلقه‌سینه جیولمش خلقلرنك صانی اولماز ایدی. مصر خلقنده مریدلك، شیخلق، خوارق وکرامات، طریقت وشطحیات حکم سوردیکن کوردیکی ایله ابن تیمیه تصوف حقنده خصوصا وحدت وجود مسئله‌لرینه دائر سوزلر سویلرگه کرشدی ووحدت وجود قهرمانلری اولان ابن عربی، ابن سبعین وصدر الدین القونوی وآنلرنك اشیاعی خصوصنك هم طبیعی، بحثلر قیلور ایدی. صریح صورتده خلقلرغه: «بزم اسلام دیننده قرآن و رسول الله سنتندن باشقه طریقت یوق، عمللری الله تعالی‌نك کتابنه و رسول اکرمك سنتنه موافق اولمامش آدملر ایستر هواده باصوب طورسونلر و ایستر صو اوستنده یوکروب یورسونلر

Из фондов Российской национальной библиотеки

اهمیتی یوق، آخرت نجاتی یالگز قرآن و حدیثگه، آثار سلفگه متابعت ایتمکده‌گنه‌در» دیه اوزون وعظلر سویلادیکنده ایشانلر و مریدلر، تکیه و خانقاهلرده یاتوچیلر ییغولوب سلطان حضورینه واردیلر. اوشبو آدم دگزین کوردیکنده سلطان قورقوغه توشدی ونه مقصد ایله کلدیکلرینی صورادی: «بزم شیخلرمزنی یامانلیدر، طریقتمزنگ قیمتنی توشره‌در، خلق قاشنده اولان اعتبار وحرمتمزنگ بتوینه سبب اوله‌در» دیه ابن تیمیه اوستندن شکایت ایدرگه کلمشلر دیه جواب ویردیلر. اوشبو مریدلردن عبارت اولان چیرولرنگ سرعسکر وقوماندانلری کریم الدین الآملی، ابن عطا اسمنده ایشانلر اولوب برلکده ایاروب یوروچیلری بیشیوز مقدارنده مریدلر ایدی.

سلطان «دارالعدل» اسملی اورنده مجلس یاصاب ابن تیمیه نی چاقرتدی و سؤال جواب اشلرنی باشلاندی. ابن تیمیه، کندینه خاص اولان شجاعت و صلابت، اقتدار و فصاحت ایله سوزگه کرشوب اوزینگ مقصدینی سویلادی. مجلسنگ نتیجه‌سی یالگز ابن تیمیه طرفندن اوزینگ حقلی ایدیکنی اثبات ایتمکدن باشقه اولمادی. مریدلرنگ شاولاولرینی و عامه آراسینه تشویش صالولرینی باصمق قصدی ایله ابن تیمیه‌گه یا بعض شرطلر ایله اسکندریه یاکه مصرده طورمق و یاکه حبس اولنمق آراسنده اختیار ویردیلر. (اوشبو شرطلرنگ نه‌لردن عبارت ایدیکی حقنده بر شی کورمادک ایسه‌ده افکارینی خصوصا ایشانلر حقنده اولان سوزلرینی سویلامی طورمق اوله‌چغی معلومدر). ابن تیمیه بوگا قارشو: «رب السجن احب الی مما یدعوننی الیه» دیه تورمه‌نی اختیار ایتمش و طوغری زندانه کیتمشدر. اوشبو ماجرالرنگ اصل محرکی یوقاریده اسمی مذکور اولان نصرالمنبجی اسملی ایشان ایدی.

ابن تیمیه زندانه کردیکی ایله خلقلرنگ نماز اوقومادقلرینی، اویم

اویم اولوب لچتیت صاتوب ، شاقماق اویناب اوطوردقلرینی کوردی ، اوشبو ساعت ایله اوزینك ، عقللرنی تسخیر ایده‌چك سوزلری ایله وعظ ایدرگه کرشدی . بر وقتلرده تورمه‌ده اذان و اقامتلر ایله جماعت نمازلری اوقولور ، علم مجلسلری ترتیب ایدلنور اولدی . زندان خلقلری ابن تیمیه‌گه و طوغروسی ده حسن خلق و صلاح‌غه شول قدر اخلاص باغلادیلرکه تورمه‌دن چیقارغه فرمان کیلمش کیمسه‌لر ، اوّلگی محبوس حاللرنده ابن تیمیه صحبتنده قالمقنی تورمه باشلغندن یالنوب صورارلر ایدی . چیندن هم ، کوب آدملر برر تورلی بهانه تابوب تورمه‌گه واررلر و ابن تیمیه مجلسنده اولنورلر ایدی . فضل و ادب اهللری : « بو یرنی حبسخانه دیبورگه ممکن دگل چونکه خلق اوزی تلەب کره ، چیقارغه قوشماسه‌لر یارار ایدی ، دیه قورقوب طورادر ، ایشانلر تکیه‌سی دیبورگه‌ده ممکن دگل ، چونکه بونده غیبت و نمیمت یوق ، کشی ایله اشتغال ایتمك و سؤ خلق یوق بلکه بو یرگه — دارالعلم — دارالفتوی — اسملری ویرلورگه لایق » دیه اوز آرالرنده سویلاشورلر ایدی . یراق یرلردن خلقلر ، مشکل مسئله‌لرنی صورارغه و فتوالر آلورغه کیلورلر . ابن تیمیه هر برینك حاجتنی اوتاب طورر ، خلقدن بوشادیغی ایله تألیف ایله شغللنور ایدی .

ابن تیمیه دشمنلری اوزلرینك پلانلری یرینه کیلمادیکنی و مسلمانلر کوزندن ابن تیمیه مرتبه‌سینی توشره آلمادقلرینی کوردیکلرنده بر چاره تابمق امیدی ایله آنك « اسکندریه » حبسخانه‌سینه کوچرلمکن سلطاندن صورادیلر . اوشبو سببدن ابن تیمیه « اسکندریه » گه یبارلدی اما یاننده وارر ایچون هیچ کیمگه رخصت ویرلمادی . لکن « اسکندریه » حبسخانه‌سی‌ده مصر حبسخانه‌سی قبیلندن « دارالعلم » اولدی .

الملك الناصر بن قلاون ، ۷۰۹ تاریخنده (۱۳۰۹) رمضان عیدی کونی مصرغه غلبه ایدوب کردیکنده ابن تیمیه‌نی حبسدن چیقارتوب

اوز حضورینه کتورتدی. ابن تیمیه سلطان حضورینه کردیکنده مجلس، قاضیلر و مفتیلر، عالم و شیخلر، مدرس و مؤلفلر ایله طولوغ اولوب ابن تیمیه‌گه حسد و دشمنلق ایدوچیلردن کوبلر وار ایدی. الملك الناصرغه قارشو صوغشورغه قوتورتوب یوروچیلردن مالکیلر قاضیسی ابن مخلوف هم اوشبو مجلسده اولوب اوزینك اولدرله‌چکی ایله حکم صادر اوله‌چغندن قورقوب باشندن سوروم چیقوب طورر ایدی. «دمشق» مجلسلرنده قارشو سویلمش کمال الدین الزملکانی هم بو مجلسده حاضر ایدی. ابن تیمیه‌نی کوردیکی ایله سلطان آیاق اوزره طوردی وقارشو واروب احترام ایله کورشدی واوز یانینه اوطورتدی، خاطرینی تطییب قیلدی. مجلس تمام اولدیغنده ابن تیمیه‌نی خصوصی صورتده آلوب قالوب واقعه‌سینی صوراشدی و بو مجلسده اولان ملالرك سیاسی عیب سببلی اولدرلورگه لایق ایدیکلری حقنده سوز سویلادی. بو جمله‌ده ابن تیمیه‌گه دشمنلق ایدوچیلرده وار ایدی. اوشبو وقت ابن تیمیه: «ای سلطان! الله تعالی ویرمش قوت واقتدارنی حسن تصرف قیلورغه تیوشلی، سؤ استعمال ممدوح بر اش دگلدر. بن بر ضعیف آدم اولدیغم حالده کندیمه ضرر قیلوچیلرنی حتی جانمه سؤ قصد ایدوچیلرنی‌ده عموما عفو ایتدم، ایمدی سز اوشبو قوت و اقتدارکز ایله عفو ایتماز ایسه‌کز عیب اولور» دیمشدر. اوشبو سوزدن متأثر اولوب الملك الناصر سیاسی مجرملرك هر برندن کچوب آزاد أیلدی. ماجرانی ایشتدیکنده قاضی ابن مخلوف: «سبحان الله ما رأینا اعفی من ابن تیمیه لم نبق ممکنا فی السعی فیه ولما قدر علینا عفا» دیه سویلار اولمشدر.

سلطان حضورنده مرتبه‌سی بلند اولدیغنی کوروب توره‌لر، مفتی و قاضیلر، شیخ و مریدلر ابن تیمیه اطرافنده بصبصه قیلوب یوررگه باشلامشلر حتی سلطان کندیسی هر وقت خاص مجلسلرنده اولندررغه

آرزو أيلمش ايسه‌ده ابن تيميه بونلرڭ هيچ برينه التفات ايتمامش بلكه اوّلگى عادتى اولان وعظ و تدريس، نصيحت و تأليف اشلرينه كرشمشدر. پك كوب آدملر اوّلگى واقعه‌لرده مدخللرى اولديغنى سويلاب حضورنده اعتذار قيلورغه كرشديكارنده ابن تيميه: «حاجت يوق، بن اوز حقمنى كيمدن‌گنه و نه شى‌گنه اولسه‌ده كچدم، الله تعالى عفو ايتسون!» ديه بو بلانى اوستندن ييارمشدر.

خلقلرڭ دنيالرينه، منصب وشهرتلرينه هيچ مداخله‌سى اولماديغندن بونڭ حاسدى ودشمنى اولماموق لازم ايدى، فقط ابوالعلاء المعرى‌نڭ: «جرى الناس مجرى واحدا فى طباعهم»، «فلم يرزق التهذيب انثى ولا فحل» ديديكينه موافق انسان، غايت يرتقچ واخلاقسز بر حيواندر. بونڭ شرندن خلاص اولموق ممكن اولماز. اوشبو جهتدن بر فرقه خلق ابن تيميه نڭ حسن خلقينه حسد قيلورغه كرشديلر، تون ايله قايتوب وارديغى وقت بر آولاق يرده قارشوسينه چيقوب پك قاتيغ قيناديلر. حق سبحانه وتعالى حضرتلرى اوزينه معلوم سببلر ايچون ابرارنى فاجرلر ايله وحسن اخلاق صاحبلرينى اشرار وحاسدلر ايله بلالندرمكده وامتحان ايتمكده‌در. لكن بونڭ برابرينه حاسدلرنى حسد خسته‌لگى ايله واشرارنى‌ده حماقت وتينتاكلك ايله بلالندرمش، فجارنى سجين‌گه وابرارنى عليين‌گه قويمق ايله وعده أيلمشدر. «لا يخلف الله وعده ولكن اكثر الناس لا يعلمون».

اوشبو حالنده مصرده بر قدر وقتلر دوام ايتديكندن صوڭ ابن تيميه، مصر عسكرى برابرنده شام ولايتنه قايتوب كيتدى. عسقلان، بيت المقدس آرقلى اوزينڭ وطنى اولان «دمشق» شهرينه كردى. (٧١٢ نچى برنچى ذوالقعده‌ده)، ايكى طوغمه‌سى و بر قدر شاگردلرى ياننده ايدى. «دمشق»ده اولان مخلصلرى قارشو چيقوب احترام ايله كورشديلر. «دمشق»دن چيقوب كيتوى ايله قايتوب كروينڭ آراسى

Из фондов Российской национальной библиотеки

۷ یل و ۷ جمعه اولمشدر.

ابن تیمیه اوّلگی عادتی اوزرنده درس، فتوی، وعظ و تألیف ایله شغللنورگه باشلادی. اوشبو وقت طلاق حقنده اولان فتواسی تارالوب تکرار خلقلرنك غوغالرینه سبب اولدی. هر نه قدر سلطان طرفندن فتوادن منع ایدوب فرمان کیلدی (۱) و شهرده هم ندا قیلندی ایسه‌ده ابن تیمیه: «بیلدیکم شینی یاشروب طوررغه اقتدارم یوق!» دیه همیشه اوز عملنده دوام ایتمشدر. اوشبو سببدن نائب ۷۱۹ نچی یل ۱۹ نچی رمضانده «دمشق» ده «دارالسعادة» اسملی اورنده بیوك بر مجلس عقد ایدوب ابن تیمیه‌نی چاقرتدی و سلطان طرفندن منع ایدلنه طوروب همیشه فتواده دوام ایتدیکی ایچون شلته‌لدی. ۷۲۰نچی یل رجب آینده نائب دخی بر الوغ مجلس عقد ایدوب اوشبو طلاق فتواسی حقنده سویلاشر ایچون دیه ابن تیمیه‌نی دعوت ایتدی. مجلسده شهرنك فاضیلری، مفتیلری و مشهور آدملری عموما حاضر اولمشلر ایدی. ابن تیمیه همیشه اوز سوزینی سویلادی و فکرینك صواب ایدیکنی دعوی قیلدی. نهایت نائب، ابن تیمیه‌نی قلعه‌ده حبس قیلدی وطوتاشدن ۵ آی ۱۸ کون تورمه‌ده یاتدی. بوندن صوڭ سلطان طرفندن فرمان کیلدیکندن ابن تیمیه حبسدن آزاد قیلندی (۷۲۱ نچی یل ۱۰ نچی محرمده). تورمه‌دن قایتدیغی ایله شاگرد اوقونورغه، هر تورلی فنلردن درس ایله شغللنورگه شروع ایتدی.

۷۲۶ نچی یل کردیکنده پیغمبرلر و ولیلر قبرلرینه عبادت نیتی ایله زیارت قیلور ایچون سفر ایتمك جائز دگل دیه فتواسی تارالدیغندن دخی قیل قال کوبایوب هر طرفدن تشنیع و تقریع قیلورغه کرشدیلر. بو مسئله شول قدر غلولاندی که ابن تیمیه نڭ الڭ عالم و الڭ جسور شاگردلری اوزلرنده جبنلك و ضعیفلك کوررگه باشلادیلر، الوغ بر

(۱) ۷۱۸ نچی یل جمادی الآخروده.

فلاکت کیلەچگی ایله حکم قیلور اولمشلردر، حالبوکه ابن تیمیه نڭ اوزنده هیچ بر تغیر اولماز، اوّلگی کبی صبر وثباتنی قولندن بیارماز ایدی.

مصر ملالری بیغولوب سلطان حضورینه واردیلر و ابن تیمیەنی قتل ایتمك لازم ایدیکن بیان ایتدیلر. فقط سلطان، قتل ایدرگه رضالق کوسترمادی وحبس ایتدرەچکن وعده ایتدی. ملالر ایسه بوڭا راضیلق کوستروب قایتوب کیتدیلر.

سلطاندن کیلمش فرمان موجبنچه ابن تیمیه ۷۲٦ نچی یل شعبان ٦ نچی کوننده «دمشق» قلعەسنده حبس اولندی. خاص شاگردی اولان ابن القیم الجوزیەنیده برابر حبس ایتدیلر.

حقیقت حالده اوشبو حبس، بر سؤ تفاهم نتیجەسی یاکه عوام فکرلی خواصلرنی رضا ایتمك قصدینه مبنی بر شی ایدی. سلطان، ابن تیمیەنڭ زیارت ایچون اولان سفردن منعسینی زیارتدن منع ایتمك دیه آڭلادی یاکه داوشنی باصدرر ایچون شویله آڭلامش اولدی.

محکمه و قاضی، اجلاس و تفتیش، حبس وآزاد سوزلرندن ایسه بو کونگی نظاملی محکمەلرنی و مدعی عمومیلر مداخلەلری ایله اولان حبسلرنی فرض ایدرگه ممکن دگل. ابن تیمیه حقنده اولان محکمه و تفتیشلرده نظام و طوغریلقڭ اسمی اولسون اولمادیغنی هرکیم اوزی بیلورگه تیوشلی. بلکه بونلر آول قوشتانلرینڭ حکم و تفتیشلری و پلاو مجلسلرنده اولان ملالرڭ غوغا وجدللری، قاشیق بوتاب ایتمش غیرت و نعرەلری قبیلندن معناسز اولدقلری نسبتنده اهمیتسز شیلردر.

مصر و دمشق شهرلرنده اوشبو زیارت مسئلەسی حقنده، خلقلر اوز اوزلرینی بیلمکسزین قوتوردقلری حالده بغداد عالملری وخصوصا

عصرنڭ اکابرلری ابن تیمیه‌گه طرفدارلق ایتمشلر و ابن تیمیه سوزلرینی تصویب قیلوب رسمی مکتوبلر یازمشلردر. فقط بو مکتوبلر الملك الناصرغه ابن تیمیه وفاتندن صوڭ تابشرلدیغی ظن اولنور (۱)

مقصد

۱۴

زیارت و سفر مسئله‌سینڭ خلاصه‌سی.

اوشبو رساله‌ده یازلمش زیارت و سفر مسئله‌لری، اوستدن اوقوچیلرنڭ و یاکه بعض بر جمله‌لرینی گنه کوروچیلرنڭ سوء فهملرینه سبب اولماسون ایچون مدینه سفری هم‌ده زیارت قبور بحثلرینی بر قدر تحلیل ایدوب بو مقصدنی یازارغه لزوم کوردك. مسئله‌نی ایسه اوشبو ماده‌لرگه آیررغه ممکن:

۱) مسجد شریف و رسول اکرم قبرینی زیارت. کرك مدینه‌ده ایلکدن طورسون و کرك نه کبی بر قصد ایله گنه اولسون مدینه‌گه چیتدن وارسون، بو کیمسه ایچون مسجد و قبر شریفنی زیارت ایتمك بختیارلق و فضیلتلی بر عملدر، اهل اسلام علماسی آراسنده بونده اعتبارغه آلورلق نزاع یوق. اگرده مدینه‌گه واروب بو وظیفه‌نی اجرا ایتمکسزین چیقوب کیتسه حرام اش قیلمش حساب ایدلماسه‌ده، گناهلی اولماسه‌ده فضیلتلی اشنی ووجدانا لازم اولان

(۱) مذکور مکتوب صورتلری «غایة الامانی»ده مذکورلردر. ج ۲ ص ۱۹۹-۲۰۶.

بورچینی ادا ایتمامش اولور.

۲) مدینه‌گه سفر. سیاحت و تجارت کبی دنیاوی قصدلر ایله مدینه‌گه سفر ایدرگه هر کیم اختیارلی اولوب، ایستدیکی وقتده هر کیم ایچون وارمق قایتمق شریعت قاشنده ممنوع دگل. بو ماده حقنده‌ده نزاع یوق.

۳) مسجدنی زیارت ایچون سفر. مسجد شریفنی زیارت قصدی ایله مدینه‌گه سفر ایتمك ثوابلی و فضیلتلی بر عملدر. بو طوغروده‌ده هیچ کیمنك نزاعسی یوق.

۴) قبر شریفنی زیارت قصدی ایله سفر ایتمك. ایشته نزاع ماده‌سی بودر. ابن تیمیه بو سفرنی منع ایتدیکی حالده (وجهلری بیان ایدلدی) معاصرلری بونی منع ایتمازلر بلکه ۳ نچی ماده قبیلندن بونی هم ثوابلی و فضیلتلی بر عمل صانارلر. مسجدنی نیت ایدوب سفر ایتدیکندن صوك قبر شریفنی زیارت فضیلتنه ایرشمك هم ممکن اولدیغندن اوشبو نزاعلی ماده‌ده ایکی طرف مرادلرین جمع ممکندر. شونك ایچون بو نزاعده کوب اهمیت اولماسه کرك.

۵) رسول اکرم قبرندن باشقه قبرلرنی زیارت ایچون سفر ایتمك. بونی ایسه ابو محمد الجوینی ایله ابن تیمیه حرام دیبورلر. قاضی عیاض هم اوشبو طرفده‌در. باشقه‌لر ایسه جائز کوررلر.

۶) سفرگه حاجت اولمقسزین زیارت. بونك درستلکنده هم اعتبارغه آلورلق نزاع یوق. فقط حرام أشلرنی، شرك یاکه شونك مثالنده منهی عمللرنی متضمن اولور ایسه اول وقت زیارت مطلقا حرام اولاچغنی تصریح ایتمشلردر.

***

رسول اکرم حضرتلرینه محبت ایتمك و آنی احترام قیلمق، امت ایچون فرض ایدیکنده و رسول اکرم حضرتلرینك درجه‌سی

حق سبحانه وتعالی حضورنده بلند ایدیکنده شبهه یوق. رسل کرام وانبیای عظام، الله تعالی نڭ مطیع بنده‌لری ایدیکی حقنده شرعی دلیل کوبدر. فقط اوشبو محبت و احترام اثرلرینی هر کیم اوز ذوقینه موافق اظهار ایتسونمی و یا که کتاب سنت طرفندن تعلیم ایدلمش کیفیتلر ایله مقید اولنوب شونلردن هیچ بر طرفغه میل ایدلماسنمی؟ ایشته ابن تیمیه، صوڭ مسلکنی اختیار ایتمش ومخالفلری ایسه شوڭا معارضه قیلمشلردر.

فی الواقع انسانلرڭ ذوقلری ووجدانلری کوب وقت الفتلرگه وعادتلرگه تابع اولوب الفت تأثیری ایله، فی حد ذاته فائده‌سز اولان بر صفت مدح ایدلنورگه و عادت حکمینه مجبوریت ایله ایکنچی بر گوزل صفت مذموم کورلورگه ممکن. مختلف ملتلرڭ بری قاشنده منفور اولان عادتلرڭ باشقه‌لری قاشنده مرغوب کورلمگی اوشبوڭا مبنیدر. آچیق باش طورمق بر قوم قاشنده احترام علامتی اولدیغی حالده ایکنچی بر قوم نظرنده التفاتسزلق علامتی ایدیکی معلومدر. اوشبونڭ ایچون انسان، اوز ذوقی و اوز وجدانینه بنا ایدوب قیلمش احترام علامتلرنده خطا قیلورغه ممکن. زبیده‌نی مدح ایتمك اولوب:

«ازبیدة ابنة جعفر * طوبی لسائلك المثاب»

«تعطین من رجلیك ما * تعطی الاکف من الرغاب»

دیه سویلامش عرب قبیلندن سبب جهالت شیلر سویلانمك و سبب تحقیر عمللر اجرا ایدلمك مستبعد دگل. شونڭ ایچون بو طوغروده سلامتلك، ابن تیمیه طرفنده اوله‌چغینه کوڭل میل ایدر، اما حقیقت حال ایسه الله تعالی نڭ اوزینه معلومدر.

مصر عالملرندن عثمان بن محمد الشمسی، سید احمد بدوی‌گه خطابا:

«فیا بدوی یا قصدی وسؤلی * ویا حامی الحمی یوم العجاج»

Из фондов Российской государственной библиотеки

«دخیل فی حماك و انت غوث * وحاشا ان تخیب من یناجی»
«فانقذه و سلکه طریقا * الی التقوی بعز و ابتهاج»

دیه مناجات ودعاسی عادت سیئه بلاسی ایدیکنده شبهه یوق. زیرا حقیقت حالده سید بدوینی اوشبو اشلرگه مقتدر الاه دیه اعتقاد ایتمامش اولسه کرك، انشاء الله. حق سبحانه وتعالی دن باشقه‌غه بو طرزده اولان مناجات و دعانی ایشتدیکنده هر کیمنك کوکلی چیرکانور. بو روشده اجلال ایدلمش بدوی، نعیمده اولمقلری ایله بشارت ایدلمش «ابرار» دنمی یاکه «سجین» ده اوله‌چقلری حقنده وعید کلمش «فجار» دنمی ایدی؟ بونی بیلورگه پك کوب اشلر وار. ١١٢٣ تاریخنده مصرده «جامع المؤید» مسجدنده اولان بر واعظ: «ولیلر دیه اعتقاد ایتدیککز کیمسه‌لرنك قبرلرینه قندیللر، شمللر یاندرمه‌ککز، تربه‌لرگه بنالر صالماککز، قبرلرین اوبمه‌ککز! بویله شیلر کفر وشرکدر. شعرانی اوزینك طبقاتنده - بعض ولیلر لوح محفوظنی کوررلر - دیه خطا سویلیدر آلدانمه‌ککز، لوح محفوظنی کورمك ولیلرگه دگل پیغمبرلرگه ده نصیب دگلدر» دیه سویلادیکنده مصرده اولان اك بیوك عالملردن احمد النفراوی ایله احمد الخلیفی نام ذاتلر طرفندن: «مذکور واعظ سوزلری شریعتکه خلافدر، حاکملر طرفندن زجر ایدلنورگه تیوشلی» دیه فتوی اعلان قیلندی. حالبوکه اوشبو فتوی‌ده مفسده‌گه الفت أیلمك نتیجه‌سندن باشقه دگل ایدی. مذکور عالملر اوزلرینك الفتلرینی شریعت اورننده قویمشلر و شوکا کوره‌ده فتوی توزومشلر. آخرنده اوشبو واعظ بو یولده قربان کتدی، اون بیکدن زیاده قرآن حافظ اولان شهر ایچنده: «اتقتلون رجلا ان یقول ربی الله» دیه آیتوچی کورلمادی. بو طوغروده اولان سوزلرنك نهایتی یوق، ایمدی بو قدرسی کفایت ایتسه کرك.

مقصد

۱۴

ابن تیمیه‌نڭ صوڭ کونی.

ابن تیمیه «دمشق» قلعه‌سنده ۲۷ آی محبوس اوله‌رق طورد-یغندن صوڭ خسته‌لنوب وفات ایتدی. وفاتندن بر آی مقدم یاننده اولان کتابلری، قلم وقاره صاوتلری، کاغد ودفترلری آلنمش، کند-یسی‌ده بتون وقتنی قرآن شریف اوقومق و عبادت ایتمک‌که حصر أیلمش ایدی. اوشبو دفعه حبس ایدلمکنده ۸۱ دفعه قرآن شریف ختم ایتدیکی مرویدر.

حالی آغرلاندیغنی ایشتدیکنده «دمشق» ده اولان وزیر، ابن تیمیه یانینه واروب رخصت صورمش و رخصت اولدیغی ایله کروب: «بو فلا کتلرگه توشوگه احتمال بنم‌ده مداخله‌م اولمشدر» دیه عفو اوتنمش. ابن تیمیه ایسه: «عفو اوتنورگه لزوم یوق، بن، حقمده نه قدر حقسزلق ایتسه‌لرده نیتلرینه حرمت یوزندن عفو ایتدم، زیرا اگرده بنم حق یولده ایدیکمنی و اوزلرینڭ آکلامادقلرینی بیلسه‌لر ایدی، البته بنم ضررمه سعی ایتمش اولمازلر ایدی، آنلر بنم حقمده نه کبی اشلرگه مرتکب اولسه‌لرده اوزلرینك حقلق ایچون طریشدقلرینی ظن ایتمشلر و اوز عقیده‌لرینه کوره الله تعالی‌نڭ رضالغینه نائل اولمق امیدی ایله حرکت ایتمشلردر، رسول اکرم‌گه دشمنلق قصدی قاتشمامش ایسه بنم حقمده نه قدر یمانلق ایتسه‌لرده ایتسونلر هر برینی عفو ایتدم» دیمشدر.

وفات خبرینی ایشتدیکلرنده شهر خلقی شاشوب قالدیلر و هر

كيم اشينى كوچينى تاشلاب جنازەسينه حاضر اولديلر. معذورلريا كه ابن تيميه‌گه دشمنلقلرى ايله معروف اولدقلرى سببندن خلقلرڭ هجوم لرندن قورقمش كيمسه‌لردن باشقه، جنازه‌گه ايارمكان آدم شهرده قالمادى. جنازەده اولان خاتونلرغنه اونبيشبيڭ قدر تخمين ايدلمشدر.

اگرده خلقلر ابن تيميه‌نڭ شخصنه دشمن اولمش ايسه‌لر ايدى بو كبى واقعه‌لر اولنماز و كوزلرندن بو درجه ياشلر آغزماز ايديلر. زيرا بويله شيلر درست بر محبت و خلوص ثمره‌لريدر. ابن تيميه حقنده اولان دشمنلق، اغوالر سببندن بعض بر مفتنلر طرفندن ميدانه چيقمش، بو ذاتلرده اوزلرينڭ ميزانلرينڭ مافوقنده اولان بر علم و همت‌گه دشمنلق ايتمشلردر. «قتل الانسان ما اكفره».

***

ابن تيميه جنازەسى هر نه قدر بدعتلردن صاف اولمامش ايسه‌ده خلقلر بوكا آقچه ايچون دگل بلكه اوزلرينڭ محبتلرى سوقى سببندن حاضر اولمشلر. زيرا بو وقتلرده جنازەلرده آقچه اولاشمك و قرآن شريفنى سبب تجارت ايتمك عادتى يوق ايدى. اولمش ايسه‌ده ابن تيميه كبى حبسده وفات ايتمش درويشده بافر آقچه اولسون تابلميه‌چق ايدى.

آقچه ايچون جنازەغه ايارمك عادتينڭ الڭ كوچلى اورنى احتمال كه بزم روسيه اسلاملرنده‌در. بويله بر عادتنى نه يرلردن و كيملردن آلدقلرى بزلرگه معلوم دگل. شمدى بايلر، يورت يرلرى، آت آربالرى ايله مسابقه ايتديكلرى كبى قبرلرده و جنازەلرنده تاراتلمش آقچه‌لرڭ كوبلكلرى ايله‌ده تفاخر ايدوشرگه باشلامشلردر. شونڭ ايچون روسيه اسلاملرى آراسنده جنازەلرده آدم كوبلگى ميتلرڭ علم فضللرندن، زهد و كمالات انسانيه‌لرندن زياده بايلق ويارليلقلرى ايله متناسب اولور. اويلرينڭ پوچماقلرينى مسجد قيلوب عمرلرينى

اعتکافلرده کچرمش قارتچقلر، ماکُلای تیرلری ایله عائله‌لرینی حلال کسبدن رزقلاندروب بالالرینی اوقوتمقده اولان قارتلرنك جنازه‌لرینی اوقور ایچون پك آز آدم اولدیغی حالده غصب و خیانت یوللری ایله ثروت تحصیل ایتمش و عمرلرینی سفاهت یرلرنده کچرمش پك کوب ایسرك و آزغون بایلر جنازه‌لرینه سفر مدتی یرلردن آدملر کلور قاباقدن قاباقغه یوروچی خولیغانلر، آت‌اوغریلری وکیسه قاراقلرینك هر بری باشلرینه یوز اوراب جنازه مراسمنده اثبات وجود ایدر. عموما روسیه اسلاملرنده شایع اولان بویله شیلر فی الحقیقة عبادتلرنك اهمیتلرینی یبارمکده و اولم کبی دهشتلی حاللرنك معنوی تأثیرلرینه سکته ویرمکده‌در. اسلام کبی عالی و عالیلکی نسبتنده روحانی اولان بر دین اوزرینه، دین اسمندن اوله‌رق بویله شیلرنك یابشمقینه سبب اولمق و بو کبی حسیات غائب قیله‌چق اشلرنی حمایت ایلمك، طوغروسی ازاله‌نی غیر قابل اولان بر جنایتدر. آقچه ایچون ییغولمش آدملرنك یوزلری، بیکلرینك جنازه‌لرینه کوره خالصا لله اوقومق شرطی ایله بر آدم جنازه‌سی آرتق اوله‌چغنده شبهه یوق. آقچه یاننده خلوص اولمیه‌چغی ده معلومدر. شیطان یاننده هیچ وقتده الله رضالغی اولماز، انسان هیچ وقتده ایکی تکری‌گه عبادت قیله آلماز. شونك ایچون مراسم دینیه ایله دنیانك علاقه‌سینی بر کون ایلك کیسارگه کرك. خصوصا جنازه‌لرده آقچه‌لر اولاشمك، قرآنلر ختم قیلدرمق، گور صدقه‌لری، شویله وبویله اسملر ایله مال تاراتمق، میتك اوچینی، یدیسینی، قرقنی ویلینی اوتکارمك کبی نرسه‌لرنك هر برینی بتروب بو حاللرنی عصر سعادتده اولان کیفیتنه قایتاررغه و حقیقت حالده اسلام دینینك مقصدینه موافق روش ایله قیلورغه تیوشلی. دیننده اخلاصی و رسول اکرم حضرتینه محبتی اولانلرنك هر بری بونك ایچون غیرت ایدر اولسه اوشبو سلف اثرلری احیا اولنه‌چغنده

شبهه یوق. رسول الله سلامت وقتنده عزیز بالالری دنیا قویدیلر و حرمتلو خاتونلری وفات اولدیلر. صوگره کندیسی ده اوشبو دنیانی ترك ایتدی. خلیفه‌لری و صحابه‌لری ده آخرتکه کوچدیلر. هیچ برینك جنازه‌لرنده آقچه اولاشمادیلر، تهلیل آیتمادیلر، قرآن ختم ایتمادیلر، قبر صدقه‌لری ویرلمادی، اوچی بیشی اونکارلمادی، قبرلرنده اعتکاف صاقلانمادی، مجاورلر قویلمادی، مسجدلرده جیولشوب هول اسمنده نماز اوقولمادی.

صدقه قیلمق و خیرات قالدرمق چوق گوزل شی، بونده نزاع یوق. فقط بویله أشلر مسلمانلرك اخلاقلرینی بوزمازلق، ملت و هیئت اجتماعیه‌گه ضرر ویرمازلك طرزده اولورغه تیوشلی. اوزینك صوگینه خیرات قالدراچق کیمسه‌لر ابدی وقفلر ایدرگه، جمعیت خیریه‌لر یاکه انابتلی وصیلر آرقلی ملت و دین ایچون منفعتلی اورنلرغه صرف ایتدرمك لازمدر. صدقه آلوچی کوبایتمکنی دگل بلکه هنر اهللرینی وخیر اربابینی کوبایتمك یولنی طوتارغه تیوشلی. عبادتلر ایله تجارت ایتمك، دین مبین اسلام مراسمنی کسب روشینه کتورمك ایچون حق تعالی ده اوشنداق رسولی‌ده رضا اولماسه کرك. «مناع للخیر» لر حقیقت حالده، مسلمانلرك اخلاقلرینی بوزوچیلر و عالی مطلبلرده محرومیتلرینه سببلر حاضرلاوچیلر اولسه‌لر کرك. والله یهدی من یشاء الی صراط مستقیم.

خاتمه .

املتلرڭ ترقی و تدنیلری، تحصیل قوت و انقراضلری، اوزلرنده رسوخ تابمش اولان عقیده‌لرینه بنا ایدلنور. دنیاده اولان انقلابلرڭ و حیات اجتماعیه‌ده اولان سیاسی و اقتصادی، علمی و ادبی محاربه‌لرڭ محورلری‌ده «عقیده» در. اوشنداق عمرانیاتده اولان هرتورلی اختراع و کشفیات، دینی و علمی تجدد و اصلاحات منشأی هم «عقیده» در. بنو بشر آراسنده حکم‌سورمکده اولان‌دعوی و نزاعلر، اتفاق و اختلافلر، حیات سفرنده اولان مشقت و زحمتلرڭ بتونسی «عقیده» ثمره‌سیدر.

عقیده‌لری یول باشچیلق خدمتنی ایتدیکندن اڭ ذلیل ملتلر بوقاری چیقارلر و عقیده‌لری اجبار قیلدیغندن اڭ کوچلی املتلر توبان توشارلر بلکه بتون بتون شندر مندر اولوب بتارلر، آنچق کاغدلر اوستنده اسملری و آثار عتیقه عالملری کوز اوکلرنده آزمی کوبمی یادکارلری قالور.

اوشبونڭ ایچون بر قومڭ آلغه واردیغی کورلسه عقیده‌سی تفتیش ایدلنورگه و بر قومڭ بالعکس توبان کتدیکی سیزلسه عقیده‌سی تیکشرلورگه و شوڭا کوره چاره‌سینه تشبث ایدلنورگه تیوشلی. بو قاعده ملتلر، قوملر و قبیله هم اروغلرده دگل حتی یالگز آدملرده‌ده جاریدر. «الله تعالی بڭا بخت ویرمادی، بڭا نصیب یوق ایمش» دیه مأیوس اولمش کیمسه آچ طوررغه، «کشی قولندن کلمش اش، نیچون بنم قولمدن کلماسون؟ بن ذلت‌ایله یاشارغه راضی دگلم، جانم تنمده اولدیغی مدتده طریشاچغم!» عقیده‌سنده اولان کیمسه کوبمی آزمی اوزینڭ کسبینڭ محصولینی آلورغه محکومدر. اوشبونڭ ایچون

Из фондов Российской национальной библиотеки

بر ماتنی آلغه یبارمك مطلوب ایسه هر شیدن مقدم ، عقیده‌لرینی تصحیح قیلمق لازم اولور.

بتون هنرلری بر بری ایله طالاشوب ، اولدرشوب طورمقدن عبارت اولان عربلر ، اسلام دیننی قبول ایتدیکلری ایله یاکی بر حیات کسب أیلدیلر ، اوز آرالرنده اخوت پیدا قیلوب بر فکرگه بیغولدیلر ، بر قوللرنده سونگو و ایکنچی قوللرنده قرآن شریف اولدیغی حالده تاغ آرالرندن چیقوب کیك دنیاغه تارالدیلر ، مملکتلر وشهرلر ضبط ایدوب خواجه‌لق قیلورغه کرشدیلر . قیصر و کسری دولتلرینه وارث اولوب یر یوزینی جولان اورنی ایتدیلر. آل منذر ، غسانیلر ، حمیریلر حکومت سورمش اورنلر اسلام بیشوگی اولدی ، هر یرگه اسلام علمی اوطورتولدی ، دنیا یوزی اسلام اثری ایله معمور اولدی. سفر یورمك الڭ چیتین اولان بر وقتده اسلام کروانلری جنوبدن شمالغه ، غربدن شرقغه اوتوب یورر ایدی . الوغ بازارلر اسلام مالی و اسلام سوداگرلری ایله طولوغ اولوب ، سودا کویمه‌لری اندلس دڭزلرینه قدر وارر ایدی. بر مسلمان ایچون اشسز طورمق ، باشقه‌سینڭ مالینه طمع یوکرتمك وقول صوزمق قدر عارلك اش اولماز ، الوغ برزاڤود ایچنده اولان أیلانولر ، یورولر ، سلکنولر قبیلندن بتون اسلام دنیاسی تعریف ایدلماز درجه‌ده حرکت وفعالیتده اولنور ایدی.

اوشبو خارق عادت انقلابڭ و عجیب اولان فعالیتڭ سببی نه ایدی عجبا ؟ ! بونی صورمیه حاجت یوق ، «عقیده» اوزگرمك ایدی. قرآن شریف : «هو الذی خلق لکم ما فی الارض جمیعا» ، «وعلمناه صنعة لبوس» ، «ولا تنس نصیبك من الدنیا» ، «وان لیس للانسان الا ما سعی» ، «فاذا قضیت الصلاة فانتشروا فی الارض وابتغوا من فضل الله» ، «الله الذی سخر لکم البحر لتجری الفلك بامره ولتبتغوا من فضله ولعلکم تشکرون وسخر لکم ما فی السموات وما فی الارض جمیعا

منه ان فی ذلك لآیات لقوم یتفکرون» ، «هو الذی جعل لکم الارض ذلولا فامشوا فی مناکبها وکلوا من رزقه والیه النشور» کبی حسابسز آیتلر و: «ما اکل احد طعاما قط خیرا من ان یأکل من عمل یده وان نبی الله داود علیه السلام کان یأکل من عمل یده» (بخاری ج ٣ ص ٩)، «لان یحتطب احدکم حزمة علی ظهره خیر من ان یسأل احدا فیعطیه اویمنعه» (بخاری ج ٣ ص ٩) ، «ما من مسلم یغرس غرسا اویزرع زرعا فیأکل منه طیر اوانسان اوبهیمة الا کان به صدقة» (بخاری ج ٣ ص ٦٦) کبی صانسز حدیثلر، اوشبو بطال واوشبو اخلاقسز عربلرنك «عقیده» لرینی اوزگرتوب طوغری بر یولغه توشروب یبارمشیدی.

اگرده اوشبو سلامت عقیده ، اسلاملرده دوام ایتمش اوله ایدی بو کونده فرنکلرده اولان مکتبلر، آنلرده اولان اوقوچی واوقوتوچیلر، عالم و اهل حرفتلر، کاشف و مخترعلر، فابریق و زاؤودلر، معمار ومهندسلر، طبیب وپرافیسورلر الحاصل حقیقی معناسنده اولان مدنیت، اسلام دنیاسنده ظاهر اولاچق ایدی. فقط شایان تأسفدرکه صوڭ اسلاملر اولگیلر یوللرندن یورمادیلر. بنو بشر سعادتی و تحصیل معیشت ایچون لازم اولان کسب و حرفتلرنی دین اسمندن منع ایدن دین تاجرلرینڭ سوزلرینه قولاق صالدیلر. خرستیانلقدن آلوبمی یاکه توارد افکار قبیلندنمی؟ «ولا تقف مالیس لك به علم» دیه صریح صورتده نهی خلافینه اولارق شارع اعظم طرفندن تعیین اوزرنده خبر ویرلمادیکی حالده اوزلرینڭ اخلاص باغلامش آدملرینه عزیزلك، اولیالق منصبلرینی ویردیلر وشونلرنی اوزلرینه کعبه قیلدیلر. بو ذاتلر حقنده «المتصرف فی القدرین»، «غوث الخلایق» و «قطب العالم» دیه اعتقاد ایتد-یکلرندن طبیعی، مراد ومقصودلرینی شونلرغه عرض ایدوب شونلرنڭ روحلرندن استمداد ایدر وشونلرغه تضرع قیلور اولدیلر.

معطل قالمش فابریقه قبیلندن بو کبی بر عقیده تأثیری اولەرق

اسلام دنیاسی تمام اشسز ومعطل قالدی، الله تعالی حضرتینك بر برینه ربط ایدوب توزومش و«ولن تجد لسنة الله تبدیلا» دیه توصیف ایتمش عالم فابریقه‌سینه اهمیت ویرلمادی.

ید قدرت ایله توزولمش ماشینه‌غه قارشو طورمق وطبیعت عکسینه حرکت ایتمك ضرردن باشقه نتیجه ویرماز. زیرا ییلغه‌لرنی کیرته‌لر ایله وبورانلرنی چیتالر ایله بووب طوتمق قولای دگللر.

اسلام دنیاسینك معطل قالدیغینی وسماوی عقیده‌لر یرینه خرافاتلر حکم سوررگه باشلادیغنی کوردیکارنده، دشمنلر بویله حالنی غنیمت بیلدیلر وفرصتنی فوت ایتماز ایچون جان آتوب عملگه کرشدیلر وهر طرفدن هجوملر ایتدیلر. سلفلردن میراث قالمش بایلقلر وجنت مثاللك اولان گوزل گوزل مملکتلر برر برر قوللرندن کیدرگه باشلادی، روحلری‌ده توشدی. اوشبو حاللر عبرت درسلری، حسی و معنوی نصیحتلر اولدیغندن عبرت آلورغه و عقللرنی جیارغه تیوشلی ایدی. آز اولسه‌ده تنبهلنمك لازم ایکن، عقیده‌لرینه تابع اولان روحانی خسته‌لکلری طبیعت حکمینه کرمش اولدیغندن اویغانمق نصیب اولمادی بلکه: «وداونی بالتی کانت هی الداء» مصداقینه موافق، اولگی حاللرینه دخی زیاده ویرلدیلر وغفلت شرابلرینی اوست اوستنه ایچوب دخی‌ده آرتق صورتده ایسردیلر. قولاقلری یاننده فرنکلرك توب و ملتقلرینك داوشلری ایشدلنورگه باشلادیغنده اسلام دنیاسی شاشوب قالدی، حیرتلرندن بر قدر ساعتلر دولقونلاب طوروب آخرده اوزلرینك حاجت کعبه‌لری اولان قبرلرگه ومعبود حکمنده طوتلمش ارواحلرگه، ایشانلر (معاصرلرمزدن بر فاضل تعبیرنچه) جانلی صنملرغه توجه ایتدیلر. الله تعالادن استمداد ایدوب قرآن شریف تعلیماتنه موافق استعداد ایده‌چك برده میتلردن استمداد و ارواحلردن استعانت قیلورغه کرشدیلر. یولنچه یورمامش کیمسه‌لرك نصیبلری ایسه محروملقدن و فلاکتدن

عبارتدر. فی الواقع هم شویله اولدی.

بو سوزلرمز عموم گه کوره‌در. یوقسه اسلام عالمنده عصر سعادتدن بیرو طوتاش کلمکده والله تعالادن باشقه هیچ کیمسه‌دن خوف ایتمامکده وهر یرده حق سوزنی سویلمکده بر طائفه وار ایدی. اوته‌کیلرنك عمللرندن بونلر راضی دگللر ایدی. فقط کوچ، باشقه‌لرده و افکار عمومیه‌ده خلاف طرفده اولدیغندن بونلرنك سوزلری کچماز ومرادلری لازم درجه‌ده فهم اولنماز ایدی. حضرت علی وفاتندن اعتبارا اسلام دنیاسنده افکار عمومیه عوام طرفنده اولمش وهر اورنده وهر یرده پچان بازاری خلقی حکم یورتمشدر. اسلاملرنك مشهور آدملرینك زندقه و کفر ایله متهم اولمقلری‌ده افکار عمومیه‌نك حقلق‌غه غلبه‌سی سببندن ایدیکنی واقعه‌لرنی تفتیش ایدوچیلر بیلورلر.

***

تعیین ایدرك بعض بر معصوم دگل شخصلره اعزه‌لك و اولیالق عنوانی ویرلدیمی، آنگا مترتب اولان سوء نتیجه‌نك حد وپایانی اولماز. بونك ایچون خرستیان دنیاسینی تدقیق ایدوب کورمك لازم. عین سببدن عین نتیجه ظهور ایدر، بو معلوم بر اش، بونده نزاع یوق. اوشبو سببدن ایلکده خرستیان عالمنده حکم ایتمکده اولان حاللر بتون بتونه اسلام عالمینه کوچدی. اولیا و اعزه‌لرنك اسملری منبع رزق ومورد معیشت ایدلدی. قبرلری و اطرافلری نذر آشاوچی مجاورلر وکرامات فروشلر ایله طولدی. اسملری باشقه اولدیغی حالده موضوعلری فرقسز اوله‌رق «رهبان» فرقه‌سی تشکیل قیلندی. اصفیاء کرام اسملری لهو الحدیث تجارتنه میدان ایدلدی.

کوب آلور ایچون اولیالرنك بیوکلکلرینی کوسترمك لازم ایدی. بونك ایچون عجیب تصرفلر و خوارق عادت، میزان ایدلنه‌رك کوسترلدی. نهایت بر درستکه اون و یوز یالان قوشلوب بلاحساب

Из фондов Российской национальной библиотеки

كرامات وخوارق قصه‌لری اختراع ایدلدی. صراحة اولماسه‌ده اولیا واعزه‌لرگه «خالق کل شیء و رازق کل حی» لك ضمناولزوما ویرلدی. بر اورنده اهل اسلام، اوزلرینه هجوم ایدن دشمنلرینه جزئی غلبه تابسه‌لر، مذکور آدملر اوشبو حالنی اولیالرڭ مددلرینه حمل ایدوب، بونی ایسه ایمان یرنده عوام اوزرینه تلقین قیلورلر وناگاه مغلوبیت کورلسه بونی ایسه عزیزلرڭ رضالقلری تحصیل ایدلمادیکینه (کوبراك ویرلمادیکینه) بنا ایدوب نادان جماعتلرنی تخویف ایدرلر ایدی.

شهرت کسب ایتمك ودنیانی دخی زیاده تحصیل قیلمق ایچون الدن کلدیکی قدر مبالغه‌لرگه احتیاج اولدیغندن بعض برلری اوز شیخلرینی خضر والیاس ایله یولداش قیلدررلر و بعضیلری دخی بر آز آلغه کیدوب افندمز فخرکائنات صلی الله علیه وسلم ایله سردش ایتدررلر واش کوردررلر. بعضیلری ایسه کندی مرشدلرندن شهرلر فتح ایتدروب (نه قدر قانلر وجانلر تلف ایدلوب فتح ایدلن شهرلری) دشمن عسکرلرینی‌ده تارمار قیلدررلر (بعینه «ڤیانا» محاصره‌سنده تورکلرڭ موفقیتسزلکلرینی خرستیان روحانیلری اوز عزیزلرینڭ مددلرینه حمل ایتدیکلری کبی). بعضیلر، منکرلرنی شیخلرندن یرلرگه یوتدررلر وبعضیلرده غوثلرڭ تصرفلری سببندن دنیا عمرینی اوزایدررلر ایدی (١). خوارق و مناقب خصوصلرنده یازلمش کتابلرده بو کبی قصه‌لر، بونلرغه اوخشاشلی ماجرالرڭ غایه ونهایه‌سی یوقدر.

اسملری ایله تجارت ایدلمش، حق سبحانه و تعالی حضرتینڭ عظمتی حضورنده تتراب طوراچقلری ظن اولنمش کیمسه‌لر، اوزلرینه «غوث الخلائق» کبی عنوانلر ویرلمکده عیبلو اولماسه‌لر کرك. چونکه آنلر اوز حقلرنده بویله یالانلر وبویله افراط واطرالر تصنیع ایدلمکینه «کرامات» سوزینڭ سؤ تصرف قیلنمقینه اصلا و اصلا راضی اولمازلر.

---

(١) عجائب الاثار. ج ا ص ١٤٧.

بلکه اصل عیب ، بو یله شیلر ایله عوام آولاوچی و باطلاق اوزرنده اموال ناسنی آشاوچیلر اوستلرنده در.

بر فرقه انسانلر حضرت عیسی (علیه السلام)نی الاه اتخاذ ایتدیلر وبر طائفه‌ده حضرت علی و آننك محترم اولادینه مافوق طبیعت اولان شیلرنی نسبت ویردیلر. هیچ شبهه یوقدرکه بو محترم ذاتلر، کندی حقلرنده اولان بو یله عقیده‌لردن راضی دگللردر، «محبتمزده فانیلاقلرندن بو یله سویلرگه مجبور اولمشلر» دیه بونلرنی معذور کورمازلر. اوشنداق اسلام ملتینك نخبه‌لرندن اولان گیلانی ، ابراهیم بن ادهم ، حبیب عجمی ، ابن عربی ونقشبند ، دسوقی وبدوی ، رفاعی ویسوی وباشقه‌لرده اوزلرندن استمداد ایدوچیلردن ، دین صفتی ویروب قبرلرینه سفر قیلوچی ومال اسراف ایدوب یوروچیلردن ، تعظیم واحترام قصدی ایله تربه‌لرنده رکوع وسجده‌ده اولنوچیلردن البته والبته راضی اولمازلر. الاهلغینی اعتقاد ایدوچیلر ، حضرت عیسانك حقیقی تابعلری اولمازلر ایسه ، حضرت علی وباشقه امامرنی مافوق البشر صاناوچیلر ومعصوم دگل شیخلر حقنده هر تورلی غلو واسرافلرنی تلفیق ایدوب کتابلر یازوچیلرده بونلرك حقیقی اتباعلرندن صانالماسه‌لر کرك. قرآن وسنت روحلرینه موافق دگل احتراملر ، احترام اولماز. انسانلرك ذوق و وجدانلری بو کبی شیلرده میزان طوتلورغه ، عرف و عادتلری دستور العمل ایدلنورگه صالح اولماز. تعظیم واحترام خصوصلرنده بردن بر میزانمز کتاب وسنتدر. درست عقل هم بونلرغه خلاف دگل.

***

یاشین روشنده اوله‌رق ترقی یولنده دوام ایتمکده اولان مسلمانلر ایشته اوشبو کبی عقیده‌لر تأثیری ایله یوللرنك طوروب قالدیلر، کسب وحرکتلرندن توقتالوب دولتلرندن آیرلدیلر. مکتبلر خراب اولدی، علم اهللرینك قدر وحرمتلری بتدی. هر بر یالقاو حیوان ایشانلق وهر

Из фондов Российской Национальной библиотеки

بر مجنون قطبلق منصبنه تعيين ايدلدی. بر اوچندن ايكنچی اوچينه قدر، اسلام عالمی بتون بتونه پريشان ومسكن درويشان اولدی. آلتون خزينه‌سی اولان هندستان وعلم منبعی اولان تركستان هر بری اوشبو عقيده يولنده قربان اولديلر. مراكش واندلس، مصر وتور-كمان بو فكر ثمره‌سی اولارق جان ويرديلر. سلف علمندن وسلف عالملرندن اثر قالمادی. جدی تقوالق واخلاص يرينه ريا ايله نفاق مداحلق و ظاهر پرستلك قائم اولدی. عفريت كبی سلامت وياب ياش آدملر قوللرينه تاباق وتسبيح طوتوب گويا ايشانلق ايتمكده اولوب يورتدن يورتغه كروب بطال يورر واهل اسلام ماللرينی سلوك اوزرنده صوورر اولديلر. نا اهللر علم منبرلرينه بينديلر وهر بر ظالم و مستبدلرك هوا وهوسلرينه موافق صورت ايله دين اسمندن فتوی توزوب ظلم قورالی اوله‌رق طوررلر. عزت نفس وحب ملتدن نام ونشان قالمادی. اصحاب كرام وتابعين، علماء عارفين سلف صالحين اسملری دنيا جمع ايتمك وشهوات انسانيه يوللرنده استعمال ايدلنورگه باشلاندی. بو حاللرك نتيجه‌سی اوله‌رق مسلمانلر اقتصادی وسياسی أشلرده مغلوب قالديلر و باشقه‌لرك آياق آستلرنده ايزلورگه محكوم اولديلر. يأس وحرمان، ذلت وحقارت دريالرينك‌ك تيران چوقور-لرينه باتديلر. «انا لله وانا اليه راجعون». «وسيعلم الذين ظلموا ای منقلب ينقلبون.»

***

ارواح وميتلرك تصرفلری، شيخلرك «المتصرف فی القدرين» اولمقلری، احيا واماته ايتمكلری وغير بو كبی حقلرنده اولان عقيده‌لر اسلاملر آراسينه نه وقت كرمش وكيملر طرفلرندن كرگزلمشدر عجبا؟! بو كبی عقيده‌لرك عصر سعادتده واسلاف كرام آراسنده اولديغی حقنده معلوماتمز يوق. فخر كائنات افندمز حضرتلری كنديسی بالذات خندقلر

قازیدی، تیمر کولماکار کیدی، یورت أشلرینی أشلادی، چیتوك وباشمافلرینی یامادی. بوندن صوڭ خلیفه‌لری هم اوشبو روشلرده کون کچردیلر، ماڭلای تیرلرنی آغزوب وبیكڭ تورلی زحمتلر یوکلاب عرب قبیله‌لرینی تسخیر ایتدیلر، کسری وقیصر مملکتلرینی ضبط أیلدیلر، بو یولده یاش بالالرڭ ساچلری آغارراق واقعه‌لر کوب اولدی، هیچ برنده ایسه اشلرنی میتلرگه تابشردقلری وقبرلرگه یوگروب التجا و تضرع ایتدیکلری بیلنمادی. بعض بر ظالملر کعبه اوستنه تاش آتدیلر و بعضیلری حجر اسودنی آلوب کتدیلر، بد بختلردن بعضیلری فخر کائنات افندمزڭ شهرینه کروب اهل اسلامنی تحقیر قیلدیلر، روضهٔ مطهره‌نی حرمتسز ایتدیلر. بوکبی وقتلرده ارواح نصرت ویرمادی. میتلر حسی ومعنوی تصرف قیلمادی ایسه ایمان ابله اوتدیکلری معلوم دگل ترکستان شیخلری، بخارا خواجه‌لری، مغرب سیدلری تصرف قیله‌چقلرمیدر؟ الله تعالی طرفندن کلمش شریعت نظرنده میتلرڭ تصرفلری ممکنمیدر؟

ایرلر دگل عصر سعادتده خاتونلرده الوغ وظیفه‌لر اجرا قیلورلر. عالم، سبب عالمی اولدیغندن خسته‌لر وجایمانده‌لر قبیلندن عاجز و ذلیل اوله‌رق طورمازلر «عزت ایله اولمك، ذلت ایله یاشامکدن آرتق» دیه هر تورلی مشقتلرنی تحمل ایدرلر ایدی. قزو کونلرده صوغشلرده جراحتلرنی باغلاب خسته‌لرنی تربیه‌دیلر، صولر تاشوب ایچروب یوردیلر، طوغروسی بو کونده اولان نظاملی عسکرلرڭ «سانیتارنی» بولوکلرینه یوکلانمش وظیفه‌لرنی اجرا ایتدیلر. بو حاللر فخر کائنات افندمزڭ کوز اوڭنده اولدی. «قادسیه» و «یرموك» صوغشلرنده ایرلر ایله بر صفده طوروب حتی آنلرڭ اوگلرینه چیقوب صوغشدیلر، رسول الله وباشقه اصحاب روحانیتنه اشانوب و صالشوب طورمادیلر. «میسان» صوغشنده اسلاملرڭ غلبه‌لرینه صرف مسلمه‌لر

سبب اولدیغی اسـلام تاریخلرنده مسطوردر. اوشبو مسلمه‌لردرکه حقلرنده فرنك مؤرخلری: «بونلر صوغش طوغروسنده ایرلردن توبان درجه‌ده دگللر، اگرده اسیر آلنور اولسه‌لر اوز عقللرینی صاقلارغه هیچ کیم یاردمینه حاجت اولمقسزین مقتدرلردر» دیه شهادت ویررلر. فرنکلرك قورقوب وتتراب طورمقلرینه سبب‌ده بوکبی مسلمه‌لر تربیه‌لرنده اوسمش آدملر اولمشدر.

***

ملت اوستنده آغیر یوك اولان اورام طولوب یوروچی، تورلونی و بوش اورنلرنی طولدروب اوطوروچی صدقه‌چیلر آز ایمش کبی برده ملت مالینی سلوك اورننده صوورمق ایچون پك کوب اورنلرده «خواجه‌لر تاوی»، «ایزگولر چیشمه‌سی» کبی شیلر ایجاد ایدلمش و همیشه‌ده ایجاد ایدلنوب طورمقده‌در بوندن غرضلر ایسه معلوم. ایمدی بر مرتبه سلفلرگه قاراگزده و بر مرتبه خلفلرگه کوز صالگز! آراده اولان فرق شول درجه‌ده بیوکدرکه حتی بر برینه مناسبت وارلقنی آڭلامق‌ده مشکل اولور. شمدی اوّلگی آرسلانلر یرلرینه میه‌ونلر، حقیقی عالملر کرسیلرینه چیکمان قالوبلری اوطورمشلردر. بصیرتلری صوقورایمامش کیمسه‌لرك هر بری بونی کورر، بیلور، انکار ایدرگه وجدانی مساعده ایتماز.

***

اگرده مسلمانلر ایچون سعادتلی حیات و امنیتلی بر استقبال مطلوب اولسه، باشقه‌لرغه قل و کنیزاك حکمنده کون کچرمك واورام بویلرنده سبرکی وبالته کوتاروب اش ازله‌ب بورمك ویهودی خاتونلرده کوچرلك قیلوب عمر اوزدرمق اخص آمال اولماز ایسه اسلام دیننی سلفلر آڭلادقلری روشده آڭلارغه، معیشتلرنی حانلی صورتلرغه قویارغه تیوشلی. قبرلرگه بنالر صالاچق یرده مکتبلر بنا ایتمك، قبر

Из фондов Российской Национальной библиотеки

مجاورلرینه ویره چك آقچه‌لرنی علم یولینه صرف قیلمق ، ایزگولر چیشمه‌لرینه وولیلر قبرلرینه سفر ایچون طوتاچق آقچه‌لر ایله شاگردلر اوقوتمق و ملت بالالرینی تربیه أیلمك ، دارالعاجزین و دارالشفقه‌لر تأسیس ایدوب اسلام عاجزلرینك معیشتلرنی تأمین قیلمق فائده‌لیره‌کدر . خصوصا صرف دنیاوی و طبیعی اشلرگه دین اسمی ویرمك و دین اسمینی رسول اکرم طرفندن کتورلمامش شیلر حقنده ابتذال ایتمك هیچ شبهه یوق دین‌گه جنایت و دینده اسراف و غلو قیلمقدر . «یا اهل الکتاب لا تغلوا فی دینکم غیر الحق» . «ایاکم والغلو فی الدین فانما هلك من کان قبلکم بالغلو فی الدین» .

***

مناقب کتابلرنده مدحیه‌لری یازلاچق کیمسه‌لر حقنده ایشدلمش و تابلمش خبرلرنك هر بری یازلمق عادت اولوب کیلمشدر . اسنادلر کوب تفتیش ایدلماز ، جرح و تعدیل اصولی دستورالعمل طوتلماز ، محاکمه فلان قیلنماز ، منطقی قاعده‌لرگه اهمیت ویرلماز (۱) ، اما تراجم اشخاص حقنده یازلمش اثرلرده هر بر خبر و واقعه انتقاد میزانندن کچرلور و طرفدارلق ایتمکدن ممکن قدر احتیاط قیلنور . بزم بو رساله‌مز مناقب کتابی دگل بلکه ترجمهٔ حال اولدیغی ایچون ابن تیمیه حقنده اولان یخشی و یمان خبرلرنی کتبخانه‌مزده اولان معتبر اثرلردن انتخاب ایدوب بو اورنده یازدق . ابن تیمیه قبیلندن دین و ملت یوللرنده اولان خدمتلری برابرینه دانوسچیلق ایله کون کوروچیلرك جفالرینی تارتمقده اولان محترم ذاتلرغه هدیه ایتدك . بلا اهلی ایچون اوزلری کبی بلا اهلینی کورمك قدر تسلیه اولماز . اگرده اقتدارمز

---

(۱) محمد عبده حضرتلری زندانغه صالندیغنده اوشبو حال ، شیخ علیش کرامتنه حمل ایدلمش . اما شیخ علیش زندانغه صالندیغنده بو حال محمد عبده کرامتنه حمل ایدلمامش .

Из фондов Российской национальной библиотеки

اوله ایدی بونلر ایچون بتون دنیامزنی فدا ایدر ایدك ، لکن کتابلرمز و قلمەمزدن باشقه بزم دنیامز یوقدر.

پیغمبرلردن باشقەلرنی معصوم اعتقاد ایتمادیکمز ایچون هیچ کیمسەنك بتون سوزینی صواب و جمله فکرینی طوغری دیه دعوی ایدرگه ممکن دگل. نه قدر عالم و عاقل اولسون هر کیمده بر خطالق اوله بیلور. فقط اجتهاد ثمرەسی اولان خطالقلر، جزافا ایدلمش صوابلردن کوب وقتده قیمتلی اولەچقدر. شونك ایچون هر کورلمش بر خطاغه محاربه آچمق عقللی آدم اشی دگلدر. صواب سوزلر کیمدن اولسەده قبول‌قیلنورغه وخطا فکرلر کیمدن اولسەده تاشلانورغه تیوشلی. «خذ ما صفا دع ما کدر».

بو رساله حقنده اولان خدمتمز تورلی اورنده یازلمش شیلرنی و مختلف فکرلرنی بر یرگه بیغوب ترجمه قیلمقدن عبارت اولدی. لازم کورسەلر اوقوچیلر هر بر مسئلەنی اوزلری محاکمه ایدرلر و دعوالی مادەلرده «فان تنازعتم فی شیٔ فردوه الی الله والی الرسول......» نصیحتی موجبنچه عمل ایتسەلر بلکه رسول (صلی الله علیه وسلم) رضالغینه نائل اولورلر. علم و ادب اهللرینك اخص آماللری حقلقنی تابار ایچون سعی ایتمك و حقلق حضورنده تز چوکمك اولسه کرك.

« ربنا لا تزغ قلوبنا بعد اذ هدیتنا وهب لنا من لدنك رحمة انك انت الوهاب » .

رضاءالدین بن فخرالدین .

Из фондов Российской национальной библиотеки

رساله ده مذکور اسملر:

آرسطو ٤٠
آلوسی خیرالدین ٥٩ - ٧٣ - ٧٤ - ٧٩ - ٩٧
آلوسی شهاب الدین ٧٦ - ٩٤ - ٩٦
ابراهیم بن ادهم ١٣٤
ابن ابی الخیر ١٨
ابن ابی الیسر ١٨
ابن بطوطه ٥٩
ابن البطی ١٠
ابن تومرت ١٠٥
ابن تیمیه زین الدین ١١٣
ابن تیمیه سیف الدین ١٠
ابن تیمیه شرف الدین ٨-١١-١١٣
ابن تیمیه شهاب الدین ١١-١٨
ابن تیمیه فخرالدین ١٠ - ١١
ابن تیمیه مجدالدین ١٠ - ١١
ابن جبریل الکلابی ٥٥
ابن جرجیس ٧١
ابن جماعه عزالدین ٥٨ - ٦١
ابن الجوزی ٣٨
ابن الحاج ٥٥
ابن حجر العسقلانی ١٢-١٩-٩٢
ابن حجر المکی ٦٠ - ٦٢ - ٦٣-٦٤-٧٢-٧٣-٧٤-٧٥-٧٦-٧٧-٧٨-٧٩-٨٠
ابن حزم ٧٤
ابن الحصری ٢٠
ابن الخطیب الرازی ٦٥-٧٧-٧٨-١١١
ابن خلکان ٥
ابن دقیق العید ٨٨
ابن رجب ٥٩
ابن سبعین ٧٣-٧٩-١٠٥-١١٣
ابن شیبان ١٨
ابن الصیرفی ١٨
ابن عباس ٧٨
ابن عربی ٥٤-٧٥-٧٧-٧٩-١٠٥ - ١١٣ - ١٣٤
ابن عساکر مجدالدین ١٨
ابن عطا ابو العباس ٨٥
ابن عطا القاضی الحنفی ١٨
ابن عطا المصری ١١٤
ابن علان ١٨
ابن عمر ٧٨ - ٧٩
ابن الفارض ٧٣ - ٧٩
ابن فضل الله ١٥ - ٢٠ - ٩٠

Из фондов Российской национальной библиотеки

ابن قدامه ١٩ - ٥٨ - ٨٩ - ٩٠
ابن القيم ١٩-٢٥-٦١- ٦٣-٦٩-٧٠-
٧٢ - ٧٨ - ١٠١ - ١١٩
ابن كثير ١٩ - ٩١
ابن مالك ٥٦
ابن مخلوف ١٠٥-١١٢-١١٣-١١٦
ابن المرحل ١٧ - ٥٣ - ١٠٩
ابن مرى ٢٤
ابن مسعود ٧٨
ابن مفلح ١٩
ابن المقرب ١٠
ابن المنجا زين الدين ١٨
ابن المنجا شرف الدين ٢٠
ابن ناصر الدين ٩٢
ابن نباته ١٠
ابن الوردى ٢٠ - ٩١
ابو بكر رض ٢١-٣٥-٣٦-٤١-٤٢-٥١
ابو بكر الهروى ١٨
ابو تمام ٧١
ابو الحجاج المزى ٩٠
ابو الحسن الشاذلى ٣٨ - ٧٣ - ٧٩
ابو حنيفه ١٨-٢٢-٧٤-٧٥-٨٥-١١٠
ابو حيان الظاهرى ٥٦ - ٥٧
ابو زرعه ٧٥
ابو العلاء المعرى ٩ - ١١٧
ابو عمر الثقفى ٨٥
ابو الفتح بن المنى ١٠
ابو الفدا ١٩
ابو مسلم الخولانى ٣٨
ابو موسى الاشعرى ٢٩
ابو نعيم الاصبهانى
ابو الهدى ٦٥-٦٦-٦٨-٦٩-٧١
ابو هريره ٧٨
ابو يوسف ١٨ - ٨٧
احمد ابن حنبل ٨-١٠-٢٢-٢٥-٤٢-
٤٣ - ٥٢ - ٧٤ - ٧٥ - ٧٨-٨٥-١٠٧-
١١٠ - ١١١
احمد التبريزى ٢٠
احمد الرفاعى ٦٨ - ٨٤ - ١٣٤
احمد الخليفى ١٢٣
احمد النفراوى ١٢٣
احنف ٣٩
اخطل ٢١
اسامه بن زيد ٥١
اسكندر الماقيدونى ٤٠
الياس ع م ٤٤ - ٤٧ - ٤٨ - ١٣٣
امام الدين القاضى ١٠٤
ام البدر التيمية ١١
انس بن مالك ٧٨
اويس القرنى ٣٨

Изфондов Российской национальной библиотеки

بخاری ٢٥ ـ ٣٣ ـ ٧٧ ـ ١٠٣

بدوی ١٢٢ ـ ١٣٤

برزالی ٨٩

برهان الدین التبریزی ٢٠

بزار ٣٤ ـ ٤٤

بلقینی ٩٣

بولای ١٥

بویطی ٨٥

بیهقی ٤٤

تیمیه ٥

ثابت ٧٨

ثابت الحرانی ٦

جاغان سیف الدین ١٠٤

جلال الدین القاضی ١٠٤

جمال الدین الافغانی ١٨ ـ ٨٣ - ٩٦

جمیل بك العظم ٩٨

جنید البغدادی ٣٨

جوینی ١٢١

حبیب عجمی ٣٨ ـ ٣٩ ـ ١٣٤

حسن بصری ٣٨ - ٣٩ ـ ٧٨ ـ
٧٩ ـ ١١٠

حسن رض ٤٠

حسین ٤١ ـ ٤٢ ـ ٤٣

حلاج ٤٦

حماد بن سلمه ٧٨

حمیدی ١٣

خضر ٤٤ ـ ٤٧ ـ ٤٨ ـ ١٣٣

خفاجی ٦٢

دارقطنی ٣٤ ـ ٤٤

دانیال ٢٩

داود طائی ٣٨ ـ ٣٩

دحلان ٦٤ ـ ٦٥

دسوقی ١٣٤

دوانی ٧٦ ـ ١٠١

ذوالقرنین ٣٩ ـ ٤٠

ذهبی ٢٠ ـ ٦٤ ـ ٩٠

رحمت الله الهندی ٦٤

رفیق بك العظم ٩٨

زبیده ١٢٢

زملکانی ٥٤ - ٥٥ - ١٠٧ - ١٠٩ - ١١٦

زینب بنت مکی ١٨

زینب التیمیة ١٢

سبکی تاج الدین ٥٧ - ٥٨ ـ ٦١

سبکی تقی الدین ٥٧ - ٥٨ ٦١ ـ
٦٤ ـ ٦٥ ـ ٧٩ ـ ٨٠

ست النعم ٩

سری سقطی ٣٨

سعد بن عباده ٥١ ـ ٥٢

سعید بن جبیر ٨٤

سعید بن المسیب ٧٤

Из фондов Российской национальной библиотеки

سفيان ثوری ١٠٣
سويدی ٩٤
سيبويه ١٣
سيوطی ٢٣ ـ ٥٦ ـ ٧٨ ـ ٩٣
سيون بيكه ٣٥
شافعی ٢٢ ـ ٧٤ ـ ٨٧ ـ ١١٠
شبلی ٣٨
شرف بن القواص ١٨
شعبی ٧٨
شعرانی ١٢٣
شوكانی ١١ ـ ٩٥
شهرستانی ٥١ ـ ٥٢ ـ ٥٣ ـ ١١٠
شهدة بنت الابری ١٠
شيخ عليش ١٣٨
شيرويه ٤٤
صادق افندی ١٠٠
صالح بن احمد ٤٢
صدرالدين القونوی ١١٣
صدرالدين المفتی ٦٥
صديق حسن خان ٦٤ ـ ٦٥ ـ ٩٦
صفوان بن اميه ٥٢
صفی الله الهندی ١٠٩
عالمجان البارودی ١٠١
عائشه ٥٢
عباس ٣١
عبدالحميد خان ٦٥ ـ ٦٦ ـ ٧١
عبدالحی اللكنوی ٦٣
عبدالرحمن بن عوف ٥٢
عبدالرحيم الرفاعی ٦٨
عبدالعزيز العمری ٦٥
عبدالقادر الگيلانی ٣٠ ـ ٦٧ ـ ٦٨ ـ
٨٤ ـ ١٣٤
عبدالله بن احمر ٤٤
عبدالله السندی ٦٥
عبدالله العراقی ٨٩
عتبه بن ربيعه ٤١
عثمان ٢٩ ـ ٣٩ ـ ٤١ ـ ٥١ ـ ٥٢
عثمان شمسی ١٢٢
عدلان ١١٢
عزت پاشا ٧١
علاءالدين بن غنام ٢٠
علاءالدين بن محمد البخاری ٦٠
علی ٣٨ ـ ٣٩ ـ ٤١ ـ ٤٤ ـ ٥٢ ـ
٦١ ـ ٧٣ ـ ٧٩ ـ ١٣٤
علی بن طلحة الوالبی ٧٨
علی بن موسی الرضا ٣٨ ـ ٣٩
علی القاری ٦٣ ـ ٩٣
عمادالدين الوسطی ٢٠
عمر ٦ ـ ٢٩ ـ ٣٠ ـ ٣١ ـ ٣٨ ـ
٥١ ـ ٥٢ ـ ٦١ ـ ٧٣ ـ ٧٨ ـ ٧٩ ـ ١٠٣

Из фондов Российской национальной библиотеки

عمر زين الدين الشبيلى ٢٠
عمرو بن عبيد ١١٠
عيسى ٢٨ ـ ٤٥ ـ ١١١ ـ ١٣٤
عينى ٩٢
غازان خان ١٥
غزالى ٣٨ ـ ٧٣ ـ ٧٩ ـ ٩٧
فخر الدين البخارى ١٨
قاضى عياض ١٢١
قتاده ٤٠
قدورى ٣١
قوتلوغ بك ١٥
قوتلوغ شاه ١٥
قيس بن عباد ٣٩
كتبى ٩١
كريم الدين الآملى ١١٤
كشاف افندى ١٠٠
كمال بن عبد ١٨
كمال عبدالرحيم ١٨
كورانى ٩٣
مأمون ١١٠
مالك بن انس ٢٢ ـ ٣٤ ـ ٣٥ ـ
٣٦ ـ ٧٤ ـ ٨٤ ـ ٨٨ ـ ١١٠
محمد ابن الحنفية ٤٧
محمد بدر الدين الحلبى ٩٨
محمد بن الحسن الشيبانى ١٨ ـ ٨٧
محمد بن عبدالقوى الحنبلى ١٨
محمد رشيد رضا ٩٧ ـ ١٠٠
محمد عبده ١٨-١٩-٨٣-٩٧-١٠٠-١٣٨
محمد العراقى الجزرى ٢٠
محمد كرد على ٩٨
محمد المحبى ٦٢
محمود ابن الاثير الحلبى ٢٠
محمود شكرى الآلوسى ٩٧
محمود الوقوقى البغدادى ٢٠
مرجانى ٦٤ ـ ٩٩ ـ ١٠٠ ـ ١٠١
مرعى الحنبلى ٩٤
مريم ٤٥
مسلم ٣٣
معاوية بن ابى سفيان ٤٠ ـ ٤١ ـ ٥٢
معروف الكرخى ٣٨ ـ ٣٩
المغربى ٩٨
الملك الناصر ١١٥ ـ ١١٦ ـ ١٢٠
منبجى ١٠٥ ـ ١١١
نبهانى ٥٨ ـ ٦٩
نجم الدين عبدالقوى ١١٣
نجيب المقداد ١٨
نسائى ٨٥
نقشبند ٣٥ ـ ١٣٤
وليد ٤١
ولى الله الدهلوى ٩٤
يزيد بن ابى سفيان ٤١ ـ ٤٢
يزيد بن معاويه ٤٠ ـ ٤١ ـ ٤٢
يسوى ٣٥ ـ ١٣٤

Из фондов Российской национальной библиотеки

بعض بر مهم ماده‌لر:

ابدال ، قطب وغوث ٤٤
اجماع ، اجتهاد وتقلید ۳٦ - ۷۵
اسلام دنیاسنده ایکی جناره ۸ —
اسلامده الك اولگی اختلاف ۵۱
اکفار مسئله‌سی ٤۹
انجیل وتوراتك محرف اولقلری ۷۷
ایشانلق ومریدلك ۳۹
تحلیل ٤۹
تحیة المسجد نمازی ۵۰
تصوف ۳۷ - ۱۱۳
تموغ وآنك فناسی ۷۷
توسل واستمداد ۳۰
جمعه سنتی ۵۰
جنازه‌لرده آقچه‌لر اولاشمك ۱۲۵-۱۲۷
جذب مسئله‌سی ۷٤
حران شهری ۵ - ٦
حسین رضگه آغو ویرلمك ٤۰
خارق عادت وولیلك ٤٤-٦۷-۱۱۳
زندانلرنك دار العلم اولقلری ۱۱٤-۱۱۵
زیارت وقبر بحثلری ۲۸-۲۹-۳۰-
۳۳-۷٦-۷۷-۱۱۸-۱۲۰
سماع ورقص ٤۸ - ٤۹
سجدهٔ شکر قیلمق مسئله‌سی ۳۵-۳٦
طلاق مسئله‌لری ٤۹ - ۷٤ - ۱۱۸
طواف ۷٤
عاشورا بایرامی وتعزیه‌سی ٤۳
العرش کتابی ۵۷
عقیده‌نك تأثیری ۱۲۸
عقل ونقل ٤۳
الفردوس کتابی ٤۳
قبرلرگه سفر ایتمك ۳۳
قدم عالم مسئله‌سی ۷٦
قرآن حقنده ۷۵
قلوت بیلغه‌سی ۱٦
کلام وتصوف ۳۷
مجسمه ۷٦
مسند ابن حنبل ٤۳
مسجد حرامنی زیارت ۳۳
مکس وزکات ۷۵
نجاست ۷٤
نماز قصدا قالسه ۷٤ - ۷۵
نیت بحثی ٤۹
وقف مسئله‌سی ۷۵
یزیدکه لعنت ایتمك ٤۲ - ٤۳

و قال (ابن الوردى) يرثى العلامة تقى الدين احمد بن تيمية وتوفى مسجونا بقلعة دمشق فى سنة ثمان و عشرين و سبعمائة :

عثا فى عرضه قوم سلاط ... لهم من نثر جوهره التقاط
تقى الدين احمد خير حبر ... خروق المعضلات به تخاط
توفى وهو محبوس فريد ... وليس له الى الدنيا انبساط
ولو حضروه حين قضى لألفوا ... ملائكة النعيم به احاطوا
قضى نحبا وليس له قرين ... ولا كنظيره لف القماط
فتى فى علمه اضحى فريدا ... وحل المشكلات به يناط
وكان الى التقى يدعو البرايا ... وينهى فرقة فسقوا ولاطوا
وكان يخاف ابليس سطاه ... بوعظ للقلوب هو السياط
فيا لله ماذا ضم لحد ... و يالله ما غطى البلاط
هم حسدوه لما لم ينالوا ... مناقبه فقد مكروا و شاطوا
وكانوا عن طرائقه كسالى ... و لكن فى اذاه لهم نشاط
وحبس الدر فى الاصداف فخر ... و عند الشيخ بالسجن اغتباط
بآل الهاشمى له اقتداء ... فقد ذاقوا المنون ولم يواطوا
بنوا تيمية كانوا فبانوا ... نجوم العلم ادركها انهباط
ولكن يا ندامة حاسديه ... فشك الشرك كان به يماط
الم يك فيكم رجل رشيد ... يرى سجن الامام فيستشاط
ويا فرح اليهود بما فعلتم ... فان الضد يعجبه الخباط
امام لا ولاية كان يرجو ... ولا وقف عليه ولا رباط
ولا جاراكم فى كسب مال ... ولم يعهد له بكم اختلاط
ففيم سجنتموه و غظتموه ... اما لجزا اذيته اشتراط
وسجن الشيخ لا يرضاه مثلى ... ففيه لقدر مثلكم انحطاط

Из фондов Российской национальной библиотеки

اما والله لولاكتم سرى — و خوف الشر لا نحل الرباط
و كنت اقول ما عندى ولكن — باهل العلم ما حسن اشتطاط
فما احد الى الانصاف يدعو — وكل فى هواه له انخراط
سيظهر قصدكم ياحاسديه — و نيتكم اذا نصب الصراط
فها هومات عنكم واسترحتم — فعاطوا ما اردتم ان تعاطوا
وحلوا و اعقدوا من غير رد — عليكم وانطوى ذاك البساط .

ديوان ابن الوردى. ص ٢٣٤-٢٣٥.

خطا	صواب	بيت	يول	خطا	صواب	بيت	يول
الوكيل	ابن الوكيل	١٧	٧	١٢٧١	٢٧١	»	٢٢
شأيبه‌سى	شائبه سى	٢٩	١٩	متنبينك	ابو تمامك	٧١	١١
سجده	سجده سى	٣٥	١٩	غزلى	غزالى	٧٩	٢٤
يازلمشدر	يازمشدر	٥٩	١٠	يله	ايله	١٠١	١
وصيانة	صيانة	٦٥	١٨	١٤	١٥	١٢٤	٢

Из фондов Российской национальной библиотеки

مندرجه:

بيت

۳ ـ مدخل.
۵ ـ ابن تیمیه‌نك اسم نسبی. نسبت و وطنی. حران شهری. نشأت وشهرتی. ولادت و وفاتی.
۹ ـ عائله وفامیلیه‌سی. فامیلیه‌سنده ظهور ایدن مشهور ذاتلر.
۱۲ ـ تربیه وتحصیلی. علم وفضیلتی. ذکاوت وحافظه‌سی. جسارت ادبیه واجتهادی. اخلاق وطبیعتی. قیافت ومعیشتی.
۱۸ ـ استاذ وشاگردلری. وفاتی صوڭنده سویلانمش مرثیه‌لر.
۲۱ ـ عقیده‌سی. مسلك ومذهبی.
۲۳ ـ تألیفلری.
۲۶ ـ اختیار ایتمش اولان بعض مسئله‌لری
۵۳ ـ مخالفلری.
۷۲ ـ انتقادلر.
۸۰ ـ طعنلر.
۸۸ ـ طرفدارلری وآنلرڭ ثنالری.
۹۸ ـ روسیه اسلاملری ایچنده ابن تیمیه.
۱۰۳ ـ محنتی.
۱۲۰ ـ زیارت وسفر مسئله‌سینك خلاصه‌سی.
۱۲۴ ـ ابن تیمیه‌نك صوڭ کونی.
۱۲۸ ـ خاتمه.

Инв. № 23403
Из фондов Российской национальной библиотеки

3-7557a

حقی ۵۰ تین.